

Tšekin germaaniset etunimet ja niiden suosion vaihtelu

Outi Leskelä

011528238

Pro gradu -tutkielma

Länsi- ja eteläslaavilaiset kielet ja kulttuurit

Kielten osasto

Helsingin yliopisto

Maaliskuu 2019

Sisällys

Tiivistelmä	4
1. Johdanto	5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	5
1.2 Määritelmät	7
1.3 Tutkimuksen toteutus, aineistot, menetelmät ja rakenne	10
2. Etunimi: tehtävä, valinta, lainaaminen, muodit	20
2.1 Nimen tehtävä ja käyttö	20
2.2 Eurooppalaisten nimeämistapojen päälinjoja	21
2.3 Nimen valinta ja nimimuodit	25
2.4 Nimen lainaaminen, mukautuminen ja muuttuminen	29
3. Germaanisten etunimien historia	33
3.1 Nimien muodostaminen	33
3.2 Nimien käyttö saksankielisissä maissa	37
4. Tšekin etunimien historia, valinta ja käyttö	41
5. Germaaniset etunimet Tšekissä	45
5.1 900–1250: Aatelisto, kirkonmiehet ja ritarit	45
5.2 1250–1350: Saksankieliset uudisasukkaat ja pyhimysnimet	48
5.3 1350–1840: Hussilaissodista kansalliseen heräämiseen	53
5.4 1840–nykyaika: Tšekkien ja saksalaisten tiet lähtevät erilleen	56
5.5 2000-luku: Nimiä ympäri maailmaa	62
5.5.1 Kaikki 1.5.2009 mennessä Tšekissä rekisteröidyt etunimet	62
5.5.2 Vuonna 2008 Tšekissä syntyneiden lasten etunimet	68
5.5.3 Vuoden 2016 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet	71
5.5.4 Vuosien 2000–2015 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet	74
5.5.5 Kde Jsme -sivuston etunimitiedostot ja -kartat	74
6. Esimerkkinimet	80
6.1 Adéla ~ Adelheid	80
6.2 Bedřich ~ Friedrich	81
6.3 Ema ~ Emma	83
6.4 Arnošt ~ Ernst	83
6.5 Jindřich, Hynek ~ Heinrich	84
6.6 Karel ~ Karl	86
6.7 Kunhuta ~ Kunigunde	87
6.8 Oldřich ~ Ulrich	88

6.9	Valter, Valtr ~ Walter	90
6.10	Vilém ~ Wilhelm	91
6.11	Zikmund ~ Sigmund.....	92
6.12	Žibřid, Sigfríd, Sigfrid ~ Siegfried	93
7.	Sytä germaanisten nimien valintaan ja käyttöön Tšekissä	94
7.1	Saksalainen kulttuuri ja saksankielinen vähemmistö	94
7.2	Uskonto	96
7.3	Nimen alkuperä ja perinteisyys.....	97
7.4	Suvun perinteet.....	99
7.5	Muodit ja yhteiskunnalliset muutokset	99
7.6	Kielelliset ja esteettiset tekijät.....	102
7.7	Muita syitä	103
8.	Johtopäätökset.....	104
9.	Germánská jména v Čechách a v českém jazyce a změny jejich oblíbenosti.....	108
9.1	Předmluva	108
9.2	Rodné jméno: funkce, výběr, půjčování, módy	110
9.3	Historie germánských rodných jmen	112
9.4	Historie, výběr a užívání českých rodných jmen	113
9.5	Germánská rodná jména v Čechách	113
9.6	Příkladná jména	116
9.7	Motivy pro výběr a užívání germánských jmén v Čechách	118
9.8	Závěr.....	119
	Lähdeluettelo	120
	Liite 1: Miesten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä vuonna 2009.	124
	Liite 2: Naisten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä vuonna 2009.	129
	Liite 3: Vuonna 2008 syntyneiden lasten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä.....	134

Tiivistelmä

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Kielten osasto	
Tekijä – Författare – Author Outi Leskelä			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Tšekin germaanisiet etunimet ja niiden suosion vaihtelu			
Oppiaine – Läroämne – Subject Länsi- ja eteläslaavilaisiet kielet ja kulttuurit			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 135	
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Tutkielmani tavoite on selvittää germaanisten nimien käyttöä ja valintaa Tšekissä ja tšekin kielessä sekä syitä nimien suosion vaihteluun. Lisäksi työssäni tutustutaan germaanisten nimien lainautumiseen saksan kielestä tšekkiin sekä nimien mukautumiseen ja muuttumiseen tšekin kielessä. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten, miksi, mistä ja milloin germaanisiet etunimet ovat saapuneet Tšekkiin? Mitä ja minkälaisia germaanisiet nimiä Tšekissä on ollut käytössä aikaisemmin ja nykyään? Mitä syitä nimien valintaan ja käyttöön löytyy?</p> <p>Työni nimiaineisto on peräisin Tšekin sisäministeriöltä ja Tšekin tilastokeskukselta. Olen poiminut aineistosta ne germaanisiet etunimet, jotka Knappová (2017), Kohlheim & Kohlheim (2016) ja Seibicke (1996a, 1998, 2003) määrittävät germaanisiksi. Englantilaiset ja skandinaavisiet nimet olen rajannut pois. Teoreettinen tausta nimien käytön ja valinnan ymmärtämiselle pohjautuu yleisellä tasolla Gerhardsin (2005) ja Liebermanin (2000) teoksiin. Etenkin Seibicke (1996b), mutta myös Gerhards (2005), Knappová (1996) ja Kohlheim & Kohlheim (2016) esittelevät yksityiskohtaisempia syitä nimien valinnalle. Olen koostanut näistä nimivalinnan eri syistä oman yhteenvedon. Lisäksi olen luettellonut ja analysoinut nykyään käytössä olevat germaanisiet nimet.</p> <p>Germaanisiet etunimet ovat tulleet Tšekkiin useassa aalossa viimeisen tuhannen vuoden aikana, ensin 900-luvulta alkaen pieninä määrinä aatelisten, ritareiden ja papiston mukana, sitten vuosina 1250–1350 suurempina määrinä saksalaisten levittäytyessä itään. Samaan aikaan tosin suuri osa germaanisista nimistä vaihtui uusiin pyhimysnimiin. Moni nimi katosi käytöstä ja jäi elämään vain suku- ja paikannimissä.</p> <p>Germaanisiet nimet olivat kuitenkin tärkeä osa nimistöä myös seuraavina vuosisatoina. Toisen maailmansodan jälkeen saksankieliset kansalaiset karkotettiin Tšekkoslovakiasta. Tämän sekä sodan aikaisten kokemusten seurauksena germaanisten nimien käyttö väheni huomattavasti. 2000-luvulle tultaessa germaanisten nimien käyttö on vähentynyt, etenkin nuoremmissa sukupolvissa. Sattumanvaraiset germaanisiet nimet voivat nousta suosituiksi, kuten tytöillä <i>Ema</i> ja <i>Adéla</i>. Huomattava germaanisten nimien keskittymä löytyy Saksan ja Puolan raja-alueilta, jossa saksankielinen vähemmistö on perinteisesti asunut.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Tšekki, germaanisiet, etunimet			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Germaaniset kansat ovat levittäytyneet kansainvaelluksista 300–400-luvuilta alkaen laajalle ympäri Eurooppaa – niin Välimerelle, Britteinsaarille kuin Keski- ja Itä-Eurooppaan. Heillä on siis ollut huomattava vaikutus yhteiskuntiin ja kulttuureihin. Nimet ja nimeämistavat kulkivat muiden vaikutteiden ohella germaanisten kansojen ja myöhemmin saksalaisten mukana. Germaaniset nimet muodostavat tärkeän osan Euroopan sekä laajemman länsimaisen kulttuuripiirin nimistössä kotoperäisten sekä raamatusta tulleiden heprealais-kreikkalais-latinalaisten nimien rinnalla.

Saksalaiset ja tšekkiläiset ovat eläneet rinta rinnan tuhat vuotta. Yhteiselossa on ollut omat haasteensa. Čornej & Pokornýn (2000: 17) sanoin ”Kahden kansan suhteet vaihtelivat laajalla skaalalla rauhanomaisesta yhteiselosta keskinäiseen kilpailuun”. Vaikka vaikutteita saadaan nykyään koko maailmasta ja Tšekki on etenkin toisen maailmansodan tapahtumien jälkeen suuntautunut muualle kuin Saksaan päin, ei pitkää yhteistä aikaa voi sivuuttaa. Saksalaisten vaikutus Tšekin kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaan onkin ollut huomattavaa – niin vähemmistönä, hallitsijoina kuin naapureinakin.

Nimet ovat oman aikansa ilmentymiä. Fischerin (1965: 7) mukaan henkilönimiä eri kielissä kannattaa tutkia, koska nimet heijastavat yhteiskunnallisia suhteita eri kansalaisuuksia edustavien henkilöiden välillä. Pleskalová (2015: 149) näkee että tšekkien ja saksalaisten tuhatvuotiset suhteet samassa valtiossa niin talouden, politiikan, kulttuurin, yhteiskunnan kuin kielen alueilla näkyvät myös etunimissä. Svoboda (1967: 33) kirjoittaa, että nimitutkimus auttaa historian ja kulttuurien suhteiden tutkimusta sekä tuo huomattavaa tietoa historialliseen kielitieteeseen. Tšekissä on lukuisia germaanisia nimiä saksalaisten naapureiden kanssa solmittujen vilkkaiden poliittisten, taloudellisten ja kulttuurillisten suhteiden takia. Nimet mukautuivat ja kotiutuivat ajan mukaa äänteellisesti ja liittyivät näin vanhojen tšekkiläisten nimien systeemiin.

Olen itse kiinnostunut sekä Tšekistä, Saksasta että nimistä, mikä johti luontevasti tämän työn aiheeseen. Tutkimuksen otsikko ”Tšekin germaaniset etunimet ja niiden suosion vaihtelu” käsittää sekä Tšekin valtiona että tšekin kielen. Aihepiiriin ei ole aikaisemmin syvennytty Suomessa, joten on hyödyllistä saada siitä yleinen katsaus. Tutkimukseni päätehtävä on siten selvittää kattavasti germaanisten nimien historiaa Tšekissä ja tšekin kielessä. Samalla tutkimus valottaa Tšekin nimihistoriaa ja -muoteja. Tästä johdettu ensimmäinen tutkimuskysymykseni kuuluu: Miten, miksi, mistä ja milloin germaaniset etunimet ovat saapuneet Tšekkiin?

Toinen päätehtäväni on ymmärtää germaanisten nimien käyttöä ja valintaa, sekä syitä nimien suosion vaihteluun. Tässä kohdassa tärkeänä näkökulmana on ympäröivän yhteiskunnan ja laajemmin yleisten virtausten sekä muotien rooli suhteessa nimien yleisyyteen. Yksi esimerkki voimakkaasta vaikutuksesta ovat toisen maailmansodan tapahtumat ja niitä seurannut saksalaisten karkottaminen maasta. Minua kiinnostaa erityisesti, mikä on tilanne nykyään, kun saksalaiset ovat vain naapurikansa ja nimen valinnan syyt ovat muuttuneet perinteisistä. Toinen tutkimuskysymykseni on seuraava: Mitä ja minkälaisia germaanisista nimiä Tšekissä on ollut käytössä aikaisemmin ja nykyään? Mitä syitä nimien valintaan ja käyttöön löytyy?

Lisäksi työssäni tutustutaan germaanisten nimien lainautumiseen saksan kielestä tšekkiin sekä mukautumiseen ja muuttumiseen tšekin kielessä. Tämä osa on tutkimuksessa vain sivuosassa ja sen tarkoitus on osaltaan auttaa ymmärtämään germaanisten nimien historiaa. Toisaalta nimien mukautuminen liittyy myös nimien käyttöön ja siksi sitä ei voi jättää poiskaan.

Toivon myös, että työni osaltaan auttaa ymmärtämään yleisesti saksalaisten osuutta ja merkitystä Tšekin yhteiskunnassa, kulttuurissa ja kielessä. Yhteinen menneisyys saksalaisten kanssa on Tšekissä yhä vaikea ja kipeä aihe. Nimissä, etenkin voimakkaasti muuttuneissa, alkuperää ei aina tunnisteta. Onkin mielenkiintoista nähdä, miten germaanisten nimien käy tulevaisuudessa, kun nimiin tällä hetkellä liittyvät mielikuvat ovat muuttuneet.

1.2 Määritelmät

Käsittelen tutkimuksessani germaanisista etunimiä, en sukunimiä. Yksinkertaisuuden vuoksi käytän termiä ”nimi”, vaikka kyseessä olisikin etunimi. Mitä sitten tarkoittaa ”germaaninen nimi” tässä tutkimuksessa? Mahdollisia termejä olisi ollut myös muita, esimerkiksi ”germaanisiperäinen”, ”muinaissaksalainen”, ”saksalainen”, ”saksankielinen” tai ”saksalaisperäinen”. Kohlheim & Kohlheim (2016: 20) käyttävät Dudenissa pitkää muotoa ”Vornamen germanischer (altdeutscher) Herkunft” eli ’etunimet, joilla on germaaninen (muinaissaksalainen) alkuperä’, lyhyemmässä muodossa ”germanische Namen” eli ’germaaniset nimet’. Käytän myös itse samaa lyhyttä muotoa. Myös ”etunimet, joilla on germaaninen alkuperä” on hyvin kiteytetty määritelmä niille nimille, jotka tässä tutkimuksessa ymmärrän germaanisiksi nimiksi. Nimet ovat syntyneet germaanisesta nimenmuodostusmallin mukaan varhaiskeskiajalla tai myöhemmin germaanisista nimiosista käyttäen.

Tšekin germaanisista nimiä etsiessäni olen käyttänyt seuraavia kriteerejä:

- 1) Germaanisista nimiä ovat ne nimet, jotka Knappová (2017), Kohlheim & Kohlheim (2016) ja Seibicke (1996a, 1998, 2003) määrittävät germaanisiksi. Knappová (2017) määritelmä on esimerkiksi seuraava:

- *Matylda*, j. [jmeno] německého původu (ze staroněm. *Ma(c)htilt*)... = ’*Matylda*, saksalaista alkuperää oleva nimi (muinaissaksalaisesta nimestä *Ma(c)htilt*)’ (mts. 494).
- *Roderik*, j. staroněmeckého původu (z *Hruoderich*)... = ’*Roderik*, muinaissaksalaista alkuperää oleva nimi (nimestä *Hruoderich*)’ (mts. 294).
- *Bruno*, j. germánského původu (ze staroněm. *brún*)... = ’*Bruno*, germaanisista alkuperää oleva nimi (muinaissaksan sanasta *brún*)’ (mts. 157).

Kohlheim & Kohlheim (2016) taas määrittää germaanisesta nimen seuraavasti:

- *Dietrich*: alter deutscher männl. Vorn. (ahd. *thiot* „Volk“ + ahd. *rīhhi* ”Herrschaft, Herrscher, Macht...”). = ’*Dietrich*: vanha saksalainen miesten etunimi’ (selitys nimen muinaissaksalaisista juurista). (mts. 203).
- *Almut*, (auch:) *Almute*; *Almuth*; *Allmut*: weibl. Vorn., jüngere Form von *Adelmut* (ahd. *adal* ”edel, vornehm; Abstammung (edles) Geschlecht” +

ahd. *muot* “Sinn, Gemüt, Geist”; etwa “von edlem Sinn”). = ’*Almut* ...
naisten etunimi, nuorempi muoto nimestä *Adelmut*’ (selitys nimen
muinaissaksalaisista juurista) (mts. 63).

- 2) Näistä nimistä on otettu mukaan nimien tšekin- ja saksankieliset (ylä- ja alasaksan) muodot.
- 3) Jos nimeä ei löydy edellä mainituista teoksista, tulee sen muuten kuulua germaaniseen nimenmuodostusperinteeseen – näitä on muutama harvinainen tapaus kuten *Hermanntraud* tai *Gibfried*.
- 4) Mukana ovat myös lempinimet, saksan- ja tšekinkieliset oikeinkirjoitus-variantit sekä selvät kirjoitusvirheet, joita on rekisteröity 1900-luvun alkupuoliskolla. Samasta nimestä voi löytyä useampi kuin yksi virallinen oikeinkirjoitusmuoto ja joskus käytössä on yhä vanhoja perinteisiä muotoja. Lainatuissa nimissä tšekin kieltä puhuville vieraita äänteitä mukautetaan tšekin oikeinkirjoitukseen, mikä helpottaa nimen käyttöä ja lausumista. Nimissä on siten runsaastikin vaihtelua ja esimerkiksi nimestä *Edeltraud* löytyy 11 eri muotoa ja nimestä *Eckehard* 10 eri muotoa. Saksan ja tšekin kielten oikeinkirjoitussäännöt sekä lainattujen nimen yleiset sopeutumiset on selitetty seuraavissa lähteissä: Knappová 1989: 46–49, Knappová 2017: 51–53, 82–83; Kohlheim & Kohlheim 2016: 30–31; Short 1993: 458–459. Germaanisissa nimissä yleisimmin esiintyvät tšekin kielen säännöistä muutos *w > v* (*Werner > Verner*), kaksoiskonsonantin lyhennys (*Emma > Ema*) ja naisten nimien yleinen päätte *-a* (*Gertrud > Gertruda*). Lisäksi on mahdollista jättää kirjoittamatta lausumattomia äänteitä. Saksan kielen säännöistä yleisimmät ovat seuraavat vaihtelut: *d ~ t* (*Waltraud ~ Waltraut*), *f ~ v* (*Folker ~ Volker*), *th ~ t* (*Walther ~ Walter*), *ai ~ ei* (*Rainer ~ Reiner*) ja *ie ~ i* (*Siegmund ~ Sigmund*).

Miten tässä työssä kohdellaan ulkomaisia vaikutteita saaneita germaanisii nimiä? Jotkut nimet ovat lainautuneet jo keskiajalla saksasta toiseen kieleen ja sitten takaisin saksaan. Lisäksi nimissä on tapahtunut muutoksia niin saksan kuin tšekin kielissä. Tässäkin luotan Kohlheim & Kohlheimin (2016) sekä Knappován (2017) teoksiin nimen alkuperästä. Selkeästi muiden kielten muotoja ei ole otettu mukaan (esimerkiksi puolalainen *Fryderyk*, slovakialainen *Ludvik*, englantilainen *William* tai italialainen *Federica*). Rajatapauksia on ollut vain muutama. Jollakin nimellä voi olla

kaksi alkuperää (esimerkiksi *Ivo*, *Kvido*, *Vít* ja *Jenovéfa*). Olen silloin valinnut sen alkuperän, joka on Tšekissä todennäköisempi. Esimerkiksi *Ivo* on slaavilaisissa maissa todennäköisemmin nimen *Ivan* lyhennelmä (Knappová 2017: 212). Englantilaiset ja skandinaaviset nimet olen rajannut pois (esimerkiksi *Alfred*, *Edith*, *Gustav* ja *Dagmar*). Joskus rajan vetäminen on vaikeaa, sillä nimissä on paljon harmaata aluetta ja epäselvistä nimistä voisi tehdä hieman erilaisia valintoja.

Apuna joidenkin epäselvien tapausten tarkastamisessa ovat painettujen lähteiden lisäksi olleet internetsivustot kdejsme.cz (Kde Jsme 2019), behindthename.com (Behind the Name 2017) ja namespedia.com (Namespedia 2017) sekä yleiset hakukoneet (esimerkiksi Googlen tuomat tulokset) ja Wikipedia. Kde Jsme -sivustolta on voinut tarkistaa, minä vuonna nimeä on annettu ja mistäpäin maata nimeä löytyy. Olen olettanut, että nimet ovat germaanisia, jos ne kuuluvat ennen vuotta 1950 syntyneille ja lähellä rajaa sijaitsevilla entisillä saksankielisillä alueilla asuville henkilöille¹. Tällaisissa nimissä on myös eniten variaatiota.

Näillä kriteereillä olen valinnut nimet sekä uudemmissa tilastoista että vanhoja nimiä käsittelevistä lähteistä. Vanhoista nimistä käytän niitä muotoja, jotka löytyvät lähteistä, tosin tässä pitää ottaa huomioon muutamia seikkoja. Nimi on saatettu kirjoittaa lähdekirjallisuudessa joko tšekiksi, saksaksi tai latinaksi, ja myös riippumatta siitä, miten se on kirjoitettu alkuperäistekstissä. Lisäksi sama nimi on voitu kirjoittaa eri lähteisiin eri tavalla, mikä on ollut tyypillistä ennen oikeinkirjoitussääntöjen määrittämistä. Pleskalován (2015: 149) mukaan nimet on usein kirjannut saksankielinen kirjuri, joka saksansi useita nimiä (*Jan* > *Johann*) tai jopa käänsi sukunimiä (*Švec* > *Schuster*). Siten saksalainen nimimuoto (etu- tai sukunimi) ei ole aina yksiselitteinen todiste siitä, että nimenkantaja olisi saksankielinen. Mitä vanhempi nimiesiintymä on, sitä todennäköisemmin siitä löytyy kirjoitusvirheitä, murteellisuuksia, lempinimiä sekä eri aikakausien muotoja. Osa lähteiden nimistä voi myös olla rekonstruoituja eli ne perustuvat oletuksiin senaikaisesta kielenkäytöstä.

¹ Raja-alueet olivat pääasiassa saksankielisen vähemmistön asuttamia ennen heidän karkottamistaan toisen maailmansodan jälkeen. Muutamassa epäselvässä tapauksessa oli kyse siitä, onko nimi saksan-, hollannin- vai englanninkielinen.

Lopuksi vielä muutama sana maantieteellisistä termeistä: Sekä nykyisen Saksan että Tšekin tasavallan nimet sekä alueet ovat muuttuneet keskiajalta nykyaikaan tultaessa. Tšekki tai sen osat on tunnettu Suur-Määrinä, Böömin herttuakuntana, Määrin rajakreivikuntana tai Böömin kuningaskunta, ja lisäksi maa on ollut jonkun muun hallitsijan alla (viimeksi Itävalta-Unkarin). Saksa taas oli vuosisatoja pirstoutunut erilaisiin itsenäisiin ruhtinaskuntiin, jotka toimivat yhdessä ensin Saksalais-roomalaisessa keisarikunnassa ja myöhemmin Saksan kuningaskunnassa. Selvyyden vuoksi käytän tässä työssä nimiä Tšekki ja Saksa, paitsi 1900-luvulla tarvittaessa nimeä Tšekkoslovakia. Raja-alueilla tarkoitetaan vuoden 1945 jälkeen tässä työssä luoteessa Chebin, Chomutovin, Děčínin, Karlovy Varyn, Mostin, Sokolovin, Teplicen, ja Ústí nad Labemin piirikuntia; pohjoisessa Česká Lípan, Liberecin, Jablunkov nad Nisoun, Náchodin, Semily ja Trutnovin piirikuntia sekä Sleesiassa Bruntálin, Frýdek-Místekin, Jeseníkin Karvinán, Opavan ja Ostravan piirikuntia.

1.3 Tutkimuksen toteutus, aineistot, menetelmät ja rakenne

Pro gradu -työni aihetta ei ole käsitelty aikaisemmin Suomessa; myös Tšekissä ja Saksassa tutkimusta aiheesta on tehty niukasti. Moni tutkimus käsittelee paikannimiä tai sukunimiä, etunimet mainitaan vain lyhyesti tai epäsuorasti. Saksassa etenkin Leipzigin yliopistossa harjoitetussa germaanis-slaavilaisessa nimitutkimuksessa on keskitytty pääasiassa slaavilaisten nimien vaikutukseen Saksassa ja saksan kielessä, ei germaanisiin nimiin slaavilaisissa maissa ja kielissä. Olen siksi joutunut etsimään kaikki mahdolliset lähteet Suomesta, Saksasta ja Tšekistä, myös lyhyet maininnat, jotta saisin aiheesta tarpeellisen kokonaiskuvan.

Tšekin nimitutkimuksen kiistaton auktoriteetti on Miloslava Knappová. Hänen etunimikirjastaan *Jak se bude vaše dítě jmenovat* on otettu vuonna 2017 jo kuudes uudistettu laitos. Ensimmäinen laitos on vuodelta 1978. Knappován teos on virallinen lähde Tšekin etunimistä, ja uusin laitos käsittää jo 13 000 sellaista tšekkiläistä ja ulkomaista virallista nimeä, jotka voidaan hyväksyä Tšekin väestörekisteriin (*matrika*). *Jak se bude vaše dítě jmenovat* on päälähteitäni määrittäessä, mikä on germaaninen nimi. Etunimien lisäksi teos sisältää tietoa etunimien historiasta, valinnasta, käytöstä, oikeinkirjoitussäännöistä ja muusta nimiin liittyvästä, joita tarvitsen taustana ymmärtääkseni Tšekin etunimistöä. Knappová on

käsitellyt etunimiä ja niiden valintaa lukuisissa muissa kirjoissa ja artikkeleissa, joista käytän lähteenä kahta vuosilta 1989 ja 1996.

Tšekissä toinen merkittävä uusi katsaus Tšekin germaanisiin etunimiin on Pleskalová (2015). Artikkelin käsittelee tšekkiläis-saksalaisia suhteita etunimissä 900-luvulta nykyaikaan sekä vetää yhteen aikaisempaa tutkimusta ja paikallisia nimilistauksia, jotka antavat osittaisen näkemyksen noilla alueilla käytössä olleista nimistä. Kaikkia tšekinkielisiä lähteitä ei ole saatavilla Suomesta käsin, ja siksi Pleskalová (2015) on erityisen hyödyllinen.

Rudolf Šrámek ja Jan Svoboda ovat olleet eturivin nimi- ja kielitutkijoita Tšekissä. Šrámek (2000) on tutkinut saksalaisten ja tšekkien kielikontaktia sekä nimien lainautumista. Hän ja Svoboda (1967) mainitsevat useita Tšekissä käytettyjä germaanisista nimiä sekä kertovat nimien historiasta ja käytöstä. Beneš (1962), Davídek & al. (1941), Kopečný (1974), Profous (1949, 1951, 1954), Profous & Svoboda (1957) sekä Svoboda & Šmilauer (1960) ovat olleet hyviä lähteitä nimien historiasta ja käytöstä. Monesta pelkästään tšekkiläisiä nimiä käsittelevästä kirjasta löytyy myös joitakin – tosin lyhyitä – mainintoja germaanisista nimistä. Vaikka kirjasarja *Místní jména v Čechách* käsittelee ensisijaisesti paikannimiä, saa siitä myös runsaasti tietoa paikannimien pohjalla olevista henkilönimistä. Pleskalová (2007), Šimůnek (2005) ja Ondrášová & al (2010) ovat nuoremman polven tutkijoita, joiden artikkeleita olen käyttänyt.

Saksalaisessa nimitutkimuksessa Knappováa vastaavat tutkijat ovat tällä hetkellä Rosa ja Volker Kohlheim. He vastaavat Dudenin – saksan kielen ja oikeinkirjoituksen pääasiallisen lähteen – etunimikirjasta *Duden: Das große Vornamenlexikon*. Teoksen uusimmin laitos on vuodelta 2016. Olen käyttänyt Dudenin nimikirjaa etenkin nimien alkuperän määrittämiseen, mutta myös lähteenä nimien käytössä ja historiassa. Myös Seibicken kirjasarja *Historisches deutsches Vornamenbuch* (1996a, 1998 ja 2003) on auttanut nimien määrittelyssä sekä historiassa. Kunzen *dtv-Atlas Namenkunde* (2003) kertoo monipuolisesti germaanisista nimistä ja ylipäänsä nimitutkimuksesta saksalaisesta perspektiivistä. Bahlowin (1965 ja 1967), Drosowskin (1968) ja Schwarzin (1949) vanhemmat teokset täydentävät uudempia lähteitä muutamissa yksityiskohdissa.

Saksalaisista tutkijoista Schwarz (1923 ja 1957) käsittelee Tšekin saksankielisiä alueita ja niiden nimiä, etenkin saksalaisten levittäytymistä itään keskiajalla. Schwarz on käynyt läpi runsaasti aikalaislähteitä ja antaa siten hyvän katsauksen keskiajan nimihistoriaan. Fischer (1965) käy artikkelissaan läpi muutamia germaanisista nimiä ja myös Saksan tšekkiläisiä nimiä. Lisäksi olen käyttänyt useampaa teosta (Bahlcke 2014, Beneš & Kural 2004, Čornej & Pokorný 2000, Hoensch 1992, Teich 1998) ymmärtääkseni Tšekin historiaa ja yhteiskuntaa. Kirjoissa on hieman eri näkökulmat ja ne täydentävät toisiaan.

Lähteet kertovat germaanisista nimistä epätasaisesti. Mitä kauemmas ajassa mennään, sitä vähemmän kirjallista ja luotettavaa tietoa on. Ennen 1200-luvun puoliväliä germaanisista nimiä löytyy erilaisista listauksista, nekrologeista ja kronikoista (esimerkiksi Kosmoksen *Chronica Boemorum*). Lisäksi erisnimiä on voinut rekonstruoida paikannimistä. Keskiajan loppupuolelta löytyy jo huomattavasti enemmän nimilähteitä, myös kaikista yhteiskuntaluokista, lapsista sekä naisista. 1500–1700-luvuille tultaessa hallinnolle oli tärkeää saada monipuolista tietoa kaikista asukkaista, ja silloin ilmestyi erilaisia matrikkeleita sekä muita nimilistoja. Yleisesti ottaen naisten nimistä on nykyaikaa lukuun ottamatta vähemmän tietoa kuin miesten nimistä. (Pleskalová 2015: 35, 51, 62). Löydetty historialliset tutkimukset ja esimerkit painottuvat keskiajalle ja vuodesta 1500 lähtien on huomattavasti vähemmän tutkimusta. Lähteistä ei myöskään aina selviä, miten suuri aineisto on tai keitä on tutkittu, esimerkiksi onko aineistossa ollut alun perin vain miesten nimiä tai kumpaakin sukupuolta. Lähteiden aukoista huolimatta pyrin saamaan niin kattavan katsauksen kuin mahdollista.

Edellä mainittu kirjallisuus on pohjana luvuille 3–6. Luvussa 3 käyn läpi germaanisten nimien muodostusta ja historiaa sekä sitä, miten suosittuja germaanisista nimet ovat saksankielisissä maissa nykyään. Luvussa 4 käsittelen Tšekin etunimiä: nimien historiaa, minkälaisia nimiä käytetään, mitä sääntöjä nimille on sekä mitkä syyt ja perinteet ohjaavat nimien valintaa. Luku 5 vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni (Miten, miksi, mistä ja milloin germaanisista etunimet ovat saapuneet Tšekkiin?) ja osittain toiseenkin (Mitä ja minkälaisia germaanisista nimiä Tšekissä on ollut käytössä aikaisemmin ja nykyään? Mitä syitä nimien valintaan ja käyttöön löytyy?) Lähden liikkeelle sydänkeskiajalta, jolloin ensimmäiset

germaanisietunimet saapuivat Tšekkiin – mahdollisista aiemmista kontakteista ei löydy lähteistä tietoa – ja käyn läpi nimien historian aina nykyaikaan saakka. Poimin ajalle tyypillisiä germaanisii nimiä ja pohdin syitä nimien käyttöön.

Teoreettinen tausta nimien käytön ja valinnan ymmärtämiselle pohjautuu yleisellä tasolla Gerhardsin (2005) ja Liebersoin (2000) teoksiin. Gerhards tutkii kulttuurin modernisaatiota ja sitä, kuinka se heijastuu nimien valinnassa. Liebersoin taas käsittelee muoteja, sosiaalisia muutoksia, mekanismeja ja mielikuvia nimien valinnassa. Etenkin Seibicke (1996b), mutta myös Gerhards (2005), Knappová (1996) ja Kohlheim & Kohlheim (2016) esittelevät yksityiskohtaisempia syitä nimien valinnalle. Olen koostanut näistä nimivalinnan eri syistä yhteenvedon luvussa 2.3. Kohlheimin (1996) artikkeli vieraista nimistä käy läpi nimien lainautumista ja mukautumista toiseen kieleen. Muu teoreettinen kirjallisuus (Ainiala & al. [2008], Gerritzen [2006], Knappová [2017], Saarelma [2006], Wilson [1998] ja Wolffsohn [2001]) kertoo nimen funktiosta, nimien ja niiden valinnan historiasta eri kulttuureissa sekä nimien miellelyhtymistä.

Luvun 5 viimeisessä alaluvussa 5.5. käyn läpi tilannetta 2000-luvulla ja vastaan tältä osin toiseen tutkimuskysymykseeni (Mitä ja minkälaisia germaanisii nimiä Tšekissä on ollut käytössä aikaisemmin ja nykyään? Mitä syitä nimien valintaan ja käyttöön löytyy?). Alaluvun tulokset perustuvat omaan tutkimukseeni Tšekin germaanisista etunimistä 2000-luvulla, jonka lähteinä olen käyttänyt Tšekin sisäministeriön (Ministerstvo vnitra České republiky) ja Tšekin tilastokeskuksen (Český statistický úřad) tilastoja sekä sisäasiainministeriön tietoja käyttävää Kde Jsme -sivustoa.

Tšekin sisäministeriö on julkaissut aikaisemmin internetsivuillaan tietoja kaikkien käytössä olevien etunimien yleisyydestä suhteessa syntymävuoteen ja asuinpaikkaan, mutta kaikki nimitiedot poistettiin sivuilta vuonna 2018. Muuta virallista tietoa etunimistä ei sisäministeriöstä ole tällä hetkellä saatavilla. (Ministerstvo vnitra České republiky 2019). Koska sisäministeriön tilastoja on ollut vaikea tulkita, suosittelen Tšekin tilastokeskus lähteeksi internetsivustoa kdejsme.cz, joka pohjautuu edellä mainittuihin sisäministeriön tilastoihin (Chrámecký 2017). Kde Jsme -sivuston takana on kolme yksityishenkilöä, jotka halusivat visualisoida Tšekin sisäministeriön julkaisemia nimitilastoja. Sivustolla nimien yleisyys vuosina 2010–2016,

historiallinen käyttö 1900-luvun alusta alkaen sekä nimien kantajien nykyinen asuinpaikka esitetään selkeillä kaavioilla ja kartoilla. Ensimmäinen versio sivustosta ilmestyi vuonna 2011 ja sitä on päivitetty sen jälkeen vuosittain vuoteen 2016 saakka. Alussa sivusto rahoitettiin omakustanteisesti, nykyään mainostuloilla. Sivustoa ei voi enää päivittää, koska sisäministeriön tilastot eivät ole saatavilla. (Kde Jsme 2019; Samek 2018). Sivustot on tehty ammattimaisesti, ja nimien määrät sekä muut tiedot ovat yhteneviä sisäministeriön tilastojen kanssa.

Tšekin sisäministeriö julkaisi toukokuussa 2009 internetsivuillaan neljä eri listaa Tšekin etunimistä ja niiden määristä: kaikki 1.5.2009 mennessä rekisteröidyt miesten nimet, kaikki 1.5.2009 mennessä rekisteröidyt naisten nimet, kaikki vuonna 2008 syntyneiden poikien nimet sekä kaikki vuonna 2008 syntyneiden tyttöjen nimet. Henkilöillä tulee olla voimassa oleva oleskelulupa, mutta kansalaisuus voi olla mikä tahansa. Nämä listat eivät ole enää julkisesti saatavilla, mutta olen saanut ne käyttööni. Käytän lähteenäni näitä vuosien 2009 ja 2008 tilastoja, koska ne olivat parhaat saatavilla olevat tiedot tutkimusta aloittaessani. Lisäksi niistä löytyy yhä paras ja laajin tieto syntyneiden lasten nimistä. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Tiedot kunakin vuonna syntyneiden lasten nimistä löytyvät Tšekin tilastokeskukselta, joka on kerännyt etunimitietoja tammikuussa syntyneistä lapsista vuodesta 1998 alkaen. Koko vuoden tilastoja ei ole saatavilla vuosia 2010 ja 2011 lukuun ottamatta, jolloin Tšekin sisäministeriö luovutti ne tilastokeskukselle. Tilastokeskuksen tiedoista, jotka on saatu syntymäilmoituksista, ilmenevät lasten sukupuoli, etunimet, vanhempien etunimet sekä syntymäpaikka. Muuta virallista julkista tietoa kunakin vuonna syntyneiden lasten nimistä ei löydy. (Český statistický úřad 2017b; Chrámecký 2016; Chrámecký 2017).

Näiden tietojen pohjalta olen koostanut tutkimukseni seuraavista osista:

- 1) Kaikki 1.5.2009 mennessä Tšekissä rekisteröidyt etunimet
- 2) Vuonna 2008 Tšekissä syntyneiden lasten etunimet
- 3) Vuonna 2016 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet
- 4) Vuosien 2000–2015 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet

5) Kde Jsme -sivuston etunimitiedostot ja -kartat

Vuoden 2008 ja 2009 nimitiedot tarjoavat laajan, koko maan kattavan datan. Vuoden 2016 tammikuussa sekä vuosien 2000–2015 tammikuussa syntyneiden lasten nimet taas antavat viimeisimmän tiedon ja mahdollisuuden vertailla nimimuotien muutosta. Kde Jsme -sivusto kertoo paitsi nimien käytön muutoksesta myös nimien alueellisesta jakautumisesta. Vaikka koko väestön ja tietyssä vuonna tai kuukautena syntyneiden lasten nimitiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia toistensa kanssa, tuovat ne Kde Jsme -sivuston tietoihin yhdistettynä ilmi yleisiä trendejä nimien käytöstä.

Olen etsinyt edellä mainituista taulukoista germaaniset etunimet luvun 1.2. määritelmän mukaan. Kaikki Knappován (2017) ja Kohlheimin & Kohlheimin (2016) teoksissa germaanisiksi määritetyt nimet on tarkastettu koko väestön etunimien taulukosta ja saatuja tietoja on vertailtu muihin taulukoihin. Syntyneiden lasten tilastojen nimet olen käynyt läpi yksitellen ja koko väestön taulukossa olen käynyt läpi yksitellen kaikki nimet, joilla on vähintään kaksi kantajaa. Lopuksi olen vielä käynyt läpi koko väestön taulukon tyypillisillä germaanisten nimien osilla (esimerkiksi *fried*, *diet*, *bert* ja *traut*). Näin olen varmistanut, että harvinaisimmatkin ja erikoisimmatkin nimimuodot löytyisivät. Germaanisista nimiä etsiessäni esiin nousi muutama seikka:

- Vuoden 2009 koko väestön tilastossa miesten nimiä on kaikkiaan 61 924 ja naisten nimiä 46 049. Omiksi nimiksi on Tšekissä rekisteröity ainoiden nimien (kuten *Rudolf* tai *Josef*) lisäksi erilaiset nimiyhdistelmät². Suurin osa nimiyhdistelmistä on erittäin harvinaisia tai yksittäistapauksia. Miesten nimistä ainoita nimiä on 18 882 ja nimiyhdistelmiä 43 042 eli nimiyhdistelmiä on 69,5 prosenttia kaikista miesten nimistä. Naisten nimistä ainoita nimiä on 16 884 ja nimiyhdistelmiä 29 165 eli nimiyhdistelmiä on 63,3 prosenttia kaikista naisten nimistä. Vuonna 2008 syntyneiden poikien nimiä on 3 265 ja niistä ainoita nimiä 1 178 ja nimiyhdistelmiä 2 087 eli nimiyhdistelmiä on 63,9 prosenttia. Vuonna 2008 syntyneiden tyttöjen nimiä

² Nimiyhdistelmässä voi olla kaksi tai useampi nimi (esimerkiksi *Rudolf Josef*, *Jan Rudolf Josef* tai *Jan Jaroslav Rudolf Josef*) kirjoitettuna erikseen, yhteen tai yhdysviivalla (*Rudolf Josef*, *Rudolf-Josef* tai *Rudolfjosef*).

on 3 359, joista ainoita nimiä on 1 295 ja nimiyhdistelmiä 2 064 eli nimiyhdistelmiä on 61,4 prosenttia.

- Käsittelen tutkimuksessani sekä ainoita nimiä että nimiyhdistelmistä löytyneitä germaanisista nimiä. Aineiston suuren koon ja vaikean käsiteltävyyden vuoksi olen etsinyt vuoden 2009 kaikkien nimien tilastoista vain ne germaanisista nimiä sisältävät nimiyhdistelmät, joista löytyy ainoiden nimien listalla olevia nimiä. Nimiyhdistelmissä voi olla yksi tai useampi germaaninen nimi. Työssä ei oteta kantaa siihen, onko germaaninen nimi yhdistelmän ensimmäinen, keskimäinen vai viimeinen nimi.
- Vuoden 2009 koko väestön listalta puuttui nimi *Ida*. Tutkimuksen edetessä kävi ilmi, että sisäministeriön listassa on virhe ja että listalla on kaksi kertaa nimi *Oda*. Oletan, että tässä on tapahtunut näppäilyvirhe. Kde Jsme -sivuston mukaan suosituimpi näistä nimistä olisi *Ida*. Olen korjannut virheen työssäni.
- Joillakin germaanisista nimistä on sama muoto useassa kielessä (esimerkiksi *Robert* ja *Adela*). Tämän vuoksi pelkästään tilastojen pohjalta ei voi tulkita, minkä kielen tai kulttuurin mukaan nimi on valittu. Nämä nimet on otettu mukaan, jos Knappová tai Kohlheim & Kohlheim pitää niitä germaanisina edellä lueteltujen kriteerien mukaan.

2000-luvun nimistä esittelen germaanisten nimien määrät, suosituimmat nimet, germaanisten nimien osuuden kaikista nimistä sekä nimien kantajien määrän niissä tapauksissa, joissa se on mahdollista laskea. Lisäksi vertailen nimiä keskenään sekä työssä esiteltyjen tšekkiläisten ja kansainvälisten nimitilastojen kanssa. Eri maiden tai vuosien tilastot eivät ole suoraan verrannollisia erilaisten aineistojen ja metodien takia, mutta joitain tuloksia vertailusta voi kuitenkin saada. Taulukoin vain ainoat nimet aineiston suuren koon vuoksi.

Olen luokitellut vuoden 2009 koko väestön etunimet yleisyytensä mukaan Knappován (2017: 122–123) kategorioiden pohjalta:

- 1) Nimi kuuluu suosituimpiin nimiin koko maassa (yli 100 000 kantajaa)
- 2) Nimi on erittäin suosittu koko maassa (10 000–99 999 kantajaa)
- 3) Nimi on suosittu koko maassa (1 000–9 999 kantajaa)
- 4) Nimeä esiintyy yleisesti, keskimäärin kaikilla alueilla (100–999 kantajaa)
- 5) Nimeä esiintyy harvoin ja joillakin alueilla (10–99 kantajaa)

- 6) Nimeä esiintyy satunnaisesti, siellä täällä (3–9 kantajaa)
- 7) Nimeä esiintyy poikkeuksellisesti (1–2 kantajaa)

Neljän ylimmän luokan kohdalla vertaan germaanisii nimiä kaikkiin nimiin. Olen poistanut neljän ylimmän luokan luvuista nimi yhdistelmät, joita oli ainoastaan luokassa 4 (naisten nimissä 20 ja miesten nimissä 12). Harvinaisempien nimien kohdalla eli luokissa 5–7 en ole voinut laskea nimi yhdistelmien määrää aineiston suuren koon ja taulukon vaikean käytettävyyden takia, joten en ole siksi tehnyt niissä tätä vertailua. Knappován yleisyysluokittelu suhteellistaa germaanisten nimien käyttöä koko Tšekin tilanteeseen.

Kde Jsme -sivustolla käyn läpi kaikki vuoden 2009 germaanisii ainoat nimet seuraavasti:

- 1) Trendi: Olen ensin verrannut Tšekin sisäministeriön vuoden 2009 nimien kantajien määrää Kde Jsme -sivuston vuoden 2016 vastaavaan lukuun. Nimi on laskeva, jos kantajien määrä on laskenut vuosien 2009 ja 2016 välillä; nouseva, jos kantajien määrä on noussut ja sama, jos kantajien määrä on pysynyt samana. Sitten olen katsonut, miten nimeä on annettu 2000-luvulla. Nimi on laskeva, jos yli 10 kantajan nimissä nimeä annetaan 2000-luvulla vuosi vuodelta vähemmän ja 1–9 kantajan nimissä yli puolet kantajista on syntynyt ennen vuotta 1959; nouseva, jos yli 10 kantajan nimissä nimeä annetaan vuosi vuodelta enemmän ja 1–9 kantajan nimissä vähintään puolet on syntynyt 2000-luvulla ja tasainen, jos yli 10 kantajan nimissä nimeä on annettu 2000-luvulla tasaisesti tai silloin tällöin ja 1–9 kantajan nimissä suurin osa kantajista on syntynyt vuosina 1959–2000 tai täysin tasaisesti vuoden 1959 kummankin puolen tai syntymävuodesta ei ole tietoa. Yhdistämällä nämä kaksi tietoa olen muodostanut yhdeksän eri luokkaa, jotka kuvaavat nimien trendejä: laskeva ja laskeva, laskeva ja nouseva, laskeva ja tasainen, nouseva ja laskeva, nouseva ja nouseva, nouseva ja tasainen, sama ja laskeva, sama ja nouseva sekä sama ja tasainen. Lisäksi nimi on kadonnut, jos sillä ei ole enää kantajia vuonna 2016.
- 2) Kantajien syntymävuodet: Olen lajitellut nimet sen mukaan, milloin nimeä on annettu eniten. Yli kymmenen kantajan nimissä suosion huippu määrittyy vuosikymmenissä (2000-luku, 1960–1990-luvut, ennen 1959 tai sota-aika).

Joskus nimellä voi olla useampi huippu. Huipun tulee olla selvä, muuten suosio on tasainen. 1–9 kantajan nimissä olen laskenut, ovatko kaikki, suurin osa vai puolet nimen kantajista syntyneet vuoden 1959 jälkeen vai ennen vuotta 1959. Lisäksi nimi voi olla kadonnut tai syntymävuodesta ei ole tietoa. Trendien ja suosion huipun määrittäminen kertoo, milloin minkälaiset nimet ovat olleet käytössä ja miten nimet käyttäytyvät.

- 3) 2000-luku: Olen laskenut kaikki ne nimet, joita on annettu ainakin kerran 2000-luvulla. Näin on mahdollista nähdä, minkälaisia germaanisii nimiä lapsille ja nuorille on annettu ja jätetty antamatta.
- 4) Nimien kantajien asuinpaikka: Olen lajitellut nimet sen mukaan, missä nimien kantajat ovat asuneet vuonna 2016. Olen jättänyt pois 1–9 kantajan nimet, koska näin pienissä määrissä tulokset ovat sattumanvaraisia. Kde Jsme -sivusto esittää kartalla nimien jakautumisen – mitä tummempi väri, sitä suurempi suhteellinen keskittymä. Epäselvissä tapauksissa olen lisäksi laskenut prosenttiosuuksia. Nimet on jaettu yläluokkiin raja-alueet, tasainen ja muut selkeyden vuoksi. Lisäksi luokka raja-alueet on jaettu tarkempiin alaluokkiin raja-alueet (yleisesti kaikki raja-alueet), luode (Saksan vastainen luoteisraja), luode ja pohjoinen (Saksan vastaiset luoteis- ja pohjoisrajat), Sleesia sekä Hlučín ja Kravaře, ja muut alaluokkiin kaikki suuret kaupungit, Praha ja Brno ympäristöineen, Böömi, Määri sekä Määri ja Sleesia. Luokassa tasainen nimien kantajat asuvat tasaisesti ympäri maata.

Lisäksi olen laskenut kantajien yhteismäärän vuoden 2016 nimistä. Vuodet 1959 ja 2000 toimivat vedenjakajina, koska ne jakavat väestön karkeasti lapsiin ja nuoriin, aikuisiin sekä vanhuksiin. Yli kymmenen kantajan ja 1–9 kantajan nimet on jaettu eri luokkiin, koska käydessä aineistoa läpi kävi ilmi, että pienissä määrissä ei voi tehdä samanlaisia yleistyksiä kuin suuremmissa.

Kde Jsme -sivustoa käytettäessä nousi esiin muutama seikka:

- Neljää nimeä on annettu kummallekin sukupuolelle (*Berta*, *Jindra*, *Ota* ja *Otta*). Kde Jsme -sivusto ei jaa nimiä sukupuolen mukaan, joten näitä nimiä ei voi arvioida sen sukupuolen puolella, jolla nimeä on annettu vähemmän. Miesten puolella nimiä on siksi kaksi vähemmän eli 418 ja naisten puolella kaksi vähemmän eli 498.

- Vaikka kuolleisuus vähentää ennen vuotta 1940 syntyneiden nimien kantajien määrää, voi suosion huipun silti määrittää selvästi lähes kaikista nimistä.

Luvussa 6 havainnollistan Tšekin germaanisista etunimiä ja niiden merkitystä, historiaa, muutoksia, mukautumista ja käyttöä esimerkkien avulla. Olen valinnut nimet siten, että ne edustavat mahdollisimman monipuolisesti germaanista nimestä. Mukana on nimiä, jotka ovat mukautuneet ja muuttuneet niin paljon, että niitä pidetään jo perinteisinä tšekkiläisinä niminä (esimerkiksi *Bedřich*, *Jindřich* ja *Oldřich*). Osa nimistä on harvinaisia, mutta niissä on tapahtunut mielenkiintoisia muutoksia (esimerkiksi *Žibřid* ja *Valter*). Muut nimet ovat nykyään tai ovat olleet aikanaan suosittuja germaanisista nimiä. Miesten nimet ovat ylliedustettuina yksinkertaisesti siksi, että niistä löytyy eniten tietoa, mutta olen saanut mukaan myös kolme naisten nimeä. Näistä *Kunhuta* edustaa aiemmin suosittua, mutta tällä hetkellä unohdettua nimeä; *Ema* nykyään suosittua ja *Adéla* sekä aikaisemmin että taas nykyään suosittua nimeä.

Luvussa 7 peilaan teorian, taustatiedon ja oman tutkimuksen pohjalta syitä germaanisten nimien valintaan. Pohdin myös lyhyesti, mikä merkitys lainautumisella, mukautumisella ja muuttumisella on nimien käyttöön ja yleisyyteen. Tämän pohjalta nousi esille selviä pääasiallisia vaikuttimia juuri germaanisten nimien valintaan, joihin luvun jaottelu perustuu. Nimillä on useita mielikuvia, jotka vaihtelevat ajan, paikan ja kulttuurin mukaan. Sama nimi voidaan siten käsittää eri tavalla keskiajalla, 1800-luvulla tai nykyaikana. Nimen valinta riippuu useasta seikasta ja germaanisten nimien valinnan syyt sopivat useaan kategoriaan – jopa samanaikaisesti useamman tekijän summana esimerkiksi dynastisena ja pyhimysnimenä tai perinteisenä nimenä, joka on samalla myös kansainvälinen muotiniimi. Germaaniset nimet eivät siten ole yksi ryhmä, vaan osa muita ryhmiä, kuten pyhimysnimiä, kansainvälisiä nimiä tai dynastisia nimiä. Kysymys on siten siitä, milloin ja miten germaaniset nimet ovat sopineet kulloinkin vallalla olleeseen nimitrendiin.

Luvun 8 johtopäätöksissä vedän yhteen tutkimuksen tuloksia sekä pohdin jatkotutkimuksen aiheita. Tšekinkielinen tiivistelmä löytyy luvusta 9. Liitteisiin olen

koonnut kaikki miesten ja naisten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä vuonna 2009 sekä vuonna 2008 Tšekissä annetut tyttöjen ja poikien germaaniset ainoat etunimet.

2. Etunimi: tehtävä, valinta, lainaaminen, muodit

2.1 Nimen tehtävä ja käyttö

Maailmassa ei ole kulttuureja, joissa ihmisille ei annettaisi nimiä. Nimiä voi olla yksi tai useampi, ja nimien valinnassa, tehtävässä ja merkityksissä on eroja, mutta nimeäminen on universaalia. Uusia nimiä syntyy koko ajan, nimet muuttuvat ja katoavat. Kaiken tämän taustalla on nimenkantajan yhteisö – nimet ovat osa sen kieltä ja kulttuuria. (Ainiala & al. 2008: 20–22, 163–166).

Etunimi on henkilökohtaisin osa ihmisen nimeä. Periytyvä sukunimi sitoo sukupolvien ketjuun, mutta vanhemmat valitsevat etunimen sekä lataavat siihen lapseen liitetyt toiveet ja odotukset. Jokaisella nimellä on merkityksiä, jotka kuvaavat niitä mielikuvia, oletuksia ja tunteita, joita nimellä on ollut nimenantohetkellä vanhemmille, yhteisölle ja laajemmalle yhteiskunnalle. Nimen valinta kertoo, mikä on perheen suhde yhteiskuntaan ja mitkä valinnan syyt ovat kunakin aikakautena ensisijaisia. Kaikki nimet ovat joskus merkinneet jotain ja ne ovat olleet alun perin semanttisesti läpinäkyviä. Kielen kehittyessä nimien alkuperäinen merkitys on kuitenkin usein hämärtynyt ja kadonnut. (Ainiala & al. 2008: 166; Knappová 1989: 132; Kohlheim & Kohlheim 2016: 13; Kunze 2003: 11).

Nimen pyrkimys on kuvailla ja luonnehtia ihmisen paikkaa maailmassa. Se kertoo tämän todellisista, kuvitteellisista tai haluttavista henkisistä tai fyysisistä ominaisuuksista, joko suoraan tai epäsuorasti. Nimi kertoo kantajansa suhteesta muihin ihmisiin, luontoon, jumaliin ja ympäröiviin maailmaan. (Knappová 2017: 12). Kaikissa maailman kulttuureissa nimi on tärkeä osa ihmisen identiteettiä, tosin nimen ja sen kantajan suhde ymmärretään eri tavalla eri kulttuureissa. Joissakin kulttuureissa nimi on henkilön suora kuva: nimi vaikuttaa persoonallisuuteen ja ihmisen elämään, ja lapsi on persoona vasta nimen saatuaan. (Ainiala & al. 2008: 19).

Nimien päätehtävä on yksilöidä ja erottaa sen kantaja muista samanlaisista. Nainen tai pöytä voivat kuvata useaa henkilöä tai asiaa, kun taas erisnimi on tarkempi, ihmisen tavaramerkki. Yhteisössä oman yksilöllisen nimen saanut ei siten sekoitu muihin henkilöihin. Yksilöimisen lisäksi henkilönimillä voi olla myös muita toissijaisia tehtäviä, jotka saattavat vaihdella kulttuurista toiseen. Erottelamisen ja yksilöinnin lisäksi ihmisillä on tarve luokitella ihmisiä erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin. Nimi kertoo siten ympäröivälle yhteisölle, kuka nimenkantaja on, mutta myös hänen paikkansa yhteisössä. Nimen kautta ihmisestä tulee ryhmän – kuten uskonnollisen, kielellisen tai etnisen – jäsen. (Ainiala & al. 2008: 18, 162–164; Kohlheim & Kohlheim 2016: 13; Kunze 2003: 11).

2.2 Eurooppalaisten nimeämistapojen päälinjoja

Maailmassa on tuhansia eri kieliä ja kulttuureja, ja siten myös lukuisia tapoja muodostaa nimi. Nimeämistavat muuttuvat lisäksi ajan myötä. Esikristillisistä henkilönimistä löytyy varsin vähän tietoa. Parhaiten eurooppalaisen nimisysteemin ensivaiheista tunnetaan antiikin Rooma ja Kreikka. Germaanisista ja skandinaavisista nimistä löytyy lisäksi jonkin verran mainintoja ajalta ennen kristinuskon omaksumista. Kaksiosaisia nimiä pidetään vanhojen nimiesiintymien pohjalta tyypillisinä indoeurooppalaisissa kielissä (ks. taulukko 1). Nimiä muodostettiin tietyistä nimielementeistä, minkä vuoksi erilaisia nimiä oli paljon. Usein nimiä on annettu vain yksi, sillä pienessä yhteisössä yksikin nimi riittää erottamaan yksilön muusta yhteisöstä. Antiikin Kreikassa käytettiin yleisesti myös patronyymejä sekä kotipaikkaan viittaavia nimiä. Roomassa kehittyi kolmen nimen systeemi – etunimi, sukunimi ja sukuhaaran lisänimi – joka tosin jäi käytöstä Rooman valtakunnan hajottua. (Ainiala & al. 2008: 191–195; Kunze 2003: 18; Saarelma 2006: 14–15).

Nimisysteemit ovat pitkäikäisiä. Perinteiset eurooppalaiset esikristilliset nimeämistavat kestivät pitkälle keskiaikaan saakka. Ratkaiseva muutos eurooppalaisessa henkilönimistössä oli kristinuskon omaksuminen. Voidaan jopa puhua vallankumouksesta, sillä muutos koski sekä nimiä että nimeämistapoja. Ensimmäisiä kristillisiä nimiä alkoi ilmestyä jo 300-luvulla, mutta ainoastaan itäisen kristillisyyden puolella lasten nimeäminen pyhien mukaan tuli ohjeksi ja tavaksi jo 400-luvulla. Läntisellä puolella kristilliset nimet alkoivat vakiintua vasta

myöhäiskeskiajalla 1100-luvulta lähtien useita vuosisatoja kristinuskon omaksumisen jälkeen. Murros tapahtui silloin, kun perinteiset nimeämistavat heikkenivät sisäisesti ja pyhimyskultti voimistunut tarpeeksi vahvaksi. Syntyi tarve uudenlaisille nimille. (Ainiala & al. 2008: 195–198; Saarelma 2006: 13, 22–26).

TAULUKKO 1. Indoeurooppalaisen nimen rakenne³.

Muinaishindi	Muinaiskreikka	Keltti	Muinaisslaavi	Muinaisyläsaksa
Vásu-dattah	Demo-sthenes	Touto-rix	Bori-slav	Thiot-rich
hyvä + annettu	kansa + voimakas	kansa + voimakas	taistella + kunnia	kansa + voimakas
Candrá- guptah	Thrasy-boulos	Catu-rix	Bogu-mil	Kuon-rat
kuu(jumala) + suojeltu	rohkea + neuvo	taistelu + voimakas	jumala + rakas	rohkea + neuvo

Pyhimys, jonka nimen mukaan lapsi nimettiin, toimi lapsen omana suojelijana, ja pyhimykseltä voitiin rukoilla varjelusta elämälle. Nimen semanttisella sisällöllä ei ollut merkitystä, ainoastaan sillä, kehen pyhimykseen nimi viittasi. Nimet löytyivät katolisen kirkon hiippakuntakohtaisista pyhimyskalentereista. Usein lapsi nimettiin sen pyhimyksen mukaan, jonka muistopäivä osui lapsen syntymäpäivän tienoille tai joka oli perheelle muuten tärkeä (esimerkiksi paikkakunnan tai isän ammatin suojeluspyhimys). Suosituimpia olivat Uuden testamentin keskeisten henkilöiden nimet. Uusi nimeämistapa lähti liikkeelle Italiasta ja levisi Ranskan kautta pohjoiseen Eurooppaan. Nimet yleistyivät ensin kaupungeissa ja naisilla – pojille annettiin yhä enemmän perinteisiä suvun jatkuvuutta korostavia nimiä. Uudet nimet jyräsivät pian vanhat omakieliset nimet tieltään. Nimistö yhdenmukaistui ja pieneni voimakkaasti, koska tiettyjä suosittuja nimiä käytettiin erittäin yleisesti. Esimerkiksi suosituinta miesten nimeä *Johannes* löytyi jossain vaiheessa joka kolmannelta Euroopan miehistä. Tästä seurasi, että samannimisiä oli vaikea erottaa toisistaan, mikä johti vähitellen sukunimien, uusien nimimuotojen ja kahden etunimen systeemin syntymiseen. (Ainiala & al. 2008: 199–200; Saarelma 2006: 32, 35).

³ Lähde: Kunze 2003: 18.

Moderni nimisysteemi alkoi muotoutua hitaasti jo keskiajan loppupuolelta lähtien. Pyhimysnimiä alettiin antaa myös muilla perusteilla, kuten suvun tai muiden arvostettujen nimenkantajien mukaan. Ensimmäiset varsinaiset muotoinimet tulivat ritarirunoudesta. Kirjallisuudesta omaksuttuja nimiä alkoivat ensin käyttää aateliset ja sitten heitä matkiva kansa. Perinteiset esikristilliset nimet säilyivätkin sekä kirjallisuudessa että tiettyjen pyhimysten nimissä. Reformaation jälkeen protestantit alkoivat valita muita raamatullisia nimiä kuin pyhimyskalenterissa olevia, erityisesti Vanhan testamentin nimiä. Uusia omakielisiä hurskaita nimiä keksittiin eri kielissä, kuten englannin *Faith* ja *Hope* tai saksan *Ehregott* ja *Gottlieb*. Katoliset jatkoivat yhä pyhimysten mukaan nimeämistä, etenkin sen jälkeen kun pyhimysnimien käyttö virallistettiin Trenton kirkolliskokouksessa 1543–1563 – kastettaville sai antaa tämän jälkeen ainoastaan katolisten pyhimysten nimiä. Vastauskonpuhdistus toi mukanaan muutamia uusia nimiä, ja *Maria* sekä *Josef*, jotka eivät olleet käytössä keskiajalla, alkoivat lisätä suosiotaan. Tietyn kulttuurin valta-asema alkoi vaikuttaa nimimuotiin 1600-luvulta alkaen, ja nosti esimerkiksi ranskalaiset nimet kuten *Antoinette* ja *Louis* suosituiksi. 1700- ja 1800-luvuilla oli muotia nimetä lapsia hallitsijaperheiden jäsenten mukaan, esimerkiksi *Fredrik*, *Karl* ja *Lovisa* Ruotsissa sekä *Edward*, *William* ja *Elizabeth* Englannissa. 1800-luvulla kansallisromantiikka toi useassa maassa sekä uusia että vanhoja omakielisiä nimiä käyttöön. (Ainiala & al. 2008: 202–205; Saarelma 2006: 37–39; Wilson 1998: 336).

1900-luvulla populaarikulttuuri, matkailu ja maahanmuuttajat ovat vaikuttaneet vahvasti nimenantoon. Eurooppalainen etunimistö on siten kansainvälistynyt ja yhdenmukaistunut. Samat nimet voivat olla suosittuja useassa maassa samaan aikaan, kuten tällä hetkellä nimet *Emma*, *Sofia*, *Alexander* ja *Jacob* (taulukko 2). Vaikka nykyään on runsaasti samoja nimiä tai nimiryhmiä muodissa monessa maassa samaan aikaan, ei voi kuitenkaan puhua nimimuodin täydellisestä samanlaistumisesta, sillä monessa maassa on yhä omia kansallisia suosikkejaan. 2000-luvulla tärkeimmiksi nimenantoperusteiksi ovat nousseet nimen kauneus ja miellyttävyys sekä nostalgiset nimet sadan vuoden takaa. Nimeämistä ohjaavat yhä enemmän sama alitajuinen sosiaalinen vaisto kuin muitakin muoti-ilmiöitä. Samalla perinteinen sukulaisten mukaan nimeäminen on yhä yleistä useassa Euroopan maassa. Suurin osa nykyistä etunimistöä on kreikkalais-roomalaista perua, raamatun

tai pyhimysten nimiä, ja uudet nimet ovat pitkälti näiden nimien versioita. (Ainiala & al. 2008: 206; Kohlheim & Kohlheim 2016: 18–20; Wilson 1998: 337).

TAULUKKO 2. Suosituimmat vuonna 2015* annetut etunimet Euroopassa ja Yhdysvalloissa⁴.

	SK	GB	USA	PL	IT	FI	DK	NL	ES
1	Adam	Oliver	Noah	Jakub	Francesco	Leo	William	Liam	Hugo
2	Jakub	Jack	Liam	Antoni	Alessandro	Elias	Noah	Sem	Daniel
3	Tomáš	Harry	Mason	Szymon	Mattia	Onni	Lucas	Lucas	Pablo
4	Michal	George	Jacob	Jan	Lorenzo	Eino	Emil	Luuk	Martín
5	Samuel	Jacob	William	Filip	Leonardo	Oliver	Oliver	Noah	Alejandro
6	Martin	Charlie	Ethan	Kacper	Andrea	Niilo	Oscar	Milan	Adrián
7	Lukáš	Noah	James	Aleksander	Gabriele	Väinö	Victor	Daan	Álvaro
8	Filip	William	Alexander	Franciszek	Matteo	Eetu	Malthe	Levi	David
9	Sebastián	Thomas	Michael	Mikołaj	Tommaso	Leevi	Alfred	Finn	Lucas
10	Matúš	Oscar	Benjamin	Wojciech	Riccardo	Daniel	Carl	Jesse	Mario

	SK	GB	USA	PL	IT	FI	DK	NL	ES
1	Sofia	Amelia	Emma	Zuzanna	Sofia	Venla	Sofia	Emma	Lucía
2	Ema	Olivia	Olivia	Lena	Aurora	Sofia	Freja	Julia	María
3	Nina	Emily	Sophia	Julia	Giulia	Aada	Ella	Sophie	Martina
4	Natália	Isla	Ava	Maja	Giorgia	Aino	Alma	Anna	Paula
5	Viktória	Ava	Isabella	Zofia	Alice	Elsa	Anna	Mila	Sofía
6	Nela	Ella	Mia	Hanna	Martina	Helmi	Emma	Eva	Daniela
7	Laura	Jessica	Abigail	Amelia	Emma	Emma	Laura	Tess	Alba
8	Michaela	Isabella	Emily	Aleksandra	Greta	Eevi	Clara	Lotte	Julia
9	Kristína	Mia	Charlotte	Alicja	Chiara	Ella	Ida	Sara	Carla
10	Alexandra	Poppy	Harper	Natalia	Anna	Emilia	Isabella	Zoë	Sara

⁴ Lähteet: Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky 2014, Office for National Statistics 2016, Social Security 2017, Ministerstwo Cyfryzacji 2016, Istituto Nazionale di Statistica 2016, Väestörekisterikeskus 2016, Danmarks Statistik 2016, Sociale Verzekeringsbank 2016, Instituto Nacional de Estadística 2016. SK = Slovakia, GB = Iso-Britannia, PL = Puola, IT = Italia, FI = Suomi, DK = Tanska, NL = Alankomaat, ES = Espanja. *Slovakian nimet ovat vuodelta 2014, sillä vuoden 2015 tietoja ei ole saatavilla. Suomessa, Tanskassa ja Isossa-Britanniassa on tilastoitu ensimmäinen etunimi, Espanjassa ensimmäinen nimi sekä nimiyhdistelmät ja muut maat eivät ilmoita, onko kyseessä ensimmäinen etunimi vai kaikki etunimet.

2.3 Nimen valinta ja nimimuodit

Nimen valintaan on useita syitä, jotka vaihtelevat ajan, paikan ja kulttuurin mukaan. Nimeäminen suvun ja lähipiirin mukaan on vanhimpia nimeämistapoja. Yleisintä on ollut nimetä isovanhempien, vanhempien tai kummien mukaan. Tapaa on käytetty eniten pojilla sekä ensimmäisellä ja toisella lapsella. Syinä nimenantoon ovat esi-isien kunnioitus, kaiman elämän jatkuminen lapsessa sekä toive sukulaisen suosiosta. Näin syntyi myös lukuisia miesten nimistä johdettuja naisten nimiä (kuten *Jakobine*, *Leopoldine* ja *Wilhelmine*). Perheiden yhtenäisyyttä on voitu korostaa nimivalinnassa myös muun muassa samankaltaisella nimiosalla tai alkusoinnolla. (Seibicke 1996b: 1208–1210). Gerhards (2005: 62) näkee, että suvun ja muun lähipiirin nimien antaminen lapsille on nykyään Euroopassa ja muissa länsimaissa vähemmän tärkeää. Tämä johtuu toisaalta siitä, että nimivalintaan on runsaasti muita tekijöitä, toisaalta siitä, että perheen asema ja perinteiset perhesuhteet ovat nyky-yhteiskunnassa heikentyneet, kun yksilöstä on tullut riippumattomampi ja perheen turvaverkko on korvautunut yhteiskunnan tarjoamalla tuella. Joissakin maissa, kuten Tšekissä, suvun perinteet ovat kuitenkin vielä voimakas ja yhä elävä koko yhteiskunnan leikkaava nimeämistapa (Knappová 1996: 1216).

Nimeäminen uskonnollisen esikuvan, usein pyhimyksen, mukaan on ollut 1100-luvulta 1900-luvulle saakka hyvin suosittua. Uskonnollinen esikuva toi lapselle etenkin suojaa epävarmassa elämässä. (Seibicke 1996b: 1208). Gerhardsin (2005: 27, 38) mukaan koulutustason, taloudellisen tilanteen ja terveydenhuollon parantuminen sai aikaan perinteiden kyseenalaistamisen eikä uskontoa tarvittu enää tuomaan elämään suuntaa ja turvaa. Nykyiset kristityt nimet ovat siten useimmiten muotiniimiä, usein uudelleen löydettyjä vanhoja nimiä. Lisäksi uskonnollisia nimiä voi lainata modernilla ajalla myös muualta kuin kristinuskosta (Seibicke 1996b: 1210).

Nimi voidaan myös antaa jonkun muun kuin uskonnollisen elävän tai fiktiivisen esikuvan – esimerkiksi hallitsijan, poliitikon, tiedemiehen, taiteilijan, näyttelijän, laulajan tai urheilijan – mukaan. Etenkään yleisissä nimissä esikuva ei ole aina selvä, ja joskus kyseessä voi olla ainoastaan uusi ja kaunis nimi. (Seibicke 1996b: 1210). Viimeisimmän tutkimuksen mukaan julkisuuden henkilöillä olisi vähemmän

vaikutusta nimenantoon kuin on oletettu, ja vain harvat vanhemmat nimeävät lapsiaan suoraan julkisuuden henkilöiden mukaan (Kohlheim & Kohlheim 2016: 89).

Vanhemmat voivat myös osoittaa nimessä asenteitaan ja näkökulmiaan, jolloin nimi ei liity tiettyyn henkilöön. Protestantit valitsivat 1600-luvulla nimiä Vanhasta testamentista ja humanismin aikana pidettiin antiikin nimistä. 1900-luvun alun vanhempia taas innoittivat muun muassa nationalistinen ajattelu (Saksassa uusionimet *Sonngard* ja *Sonntraud*) sekä lokakuun vallankumous (*Oktjabrina*, *Traktorina*). Nykyään lapsen nimi voi kertoa vaikkapa vanhempien harrastuksesta, ammatista tai kielellisestä vähemmistöstä. (Seibicke 1996b: 1211). Perinteisiä omakielisiä nimiä saatetaan valita silloin, kun oma kansa tuntuu olevan jollain tapaa uhattuna. Kansainvälisten nimien valinnalla taas halutaan asettaa lapsi kansainväliseen kontekstiin. (Knappová 1996: 1215).

Nimen ulkonäkö sekä miltä nimi kuulostaa ovat nousseet nykyään yhä tärkeämmiksi nimien valintakriteereiksi. Pehmeys, melodisuus, kauneus, helppo lausuttavuus ja nimen lyhyys ovat tavoiteltuja attribuutteja. Samankuuloiset nimet myös vetävät muita mukaansa, jolloin muodostuu muotininimien pareja ja ryhmiä. Esimerkkejä tällaisista ovat *Emil*, *Emilia* ~ *Emily* ja *Amelie*, *Lina* ja *Lena* tai *Lukas* ja *Jonas*. Tapa ei ole uusi, vaan se on näkynyt jo keskiajalla. Kauniita nimiä etsitään myös muista kielistä ja kulttuureista. Tämä on tyypillistä tyttöjen nimissä. Tytöille on myös löydetty nimiä kasvien, jalokivien ja lintujen joukosta. (Knappová 1996: 1215; Kohlheim & Kohlheim 2016: 18; Seibicke 1996b: 1211–1212).

Muita syitä nimen valinnalle ovat Knappován (1996: 1215–1218) mukaan vanhempien sosiaalinen asema sekä koulutusaste, vanhempien asuinpaikka (eroja maaseudun ja kaupunkien välillä) ja vanhempien ikä. Lisäksi nimi voi muistuttaa jostain vanhemmille tärkeästä tapahtumasta tai paikasta. Gerritzen (2006: 182–183) mainitsee myös internetin merkittävänä modernina tietolähteenä, jonka kautta avautuvat loputtomat nimeämismahdollisuudet. Internetin kautta löytyy harvinaisia, jopa eksoottisia ja uniikkeja nimiä, ja internetissä vanhemmat voivat keskustella nimistä toisten vanhempien kanssa.

Nimen miellelyhtymä liittyy voimakkaasti tiettyyn aikaan, paikkaan ja vallalla oleviin mielipiteisiin. Nimen luokittelu tiettyyn ryhmään voi siten muuttua ajan myötä. Esimerkiksi *Joseph* voi olla pyhimysnimi, perinteinen nimi, muotিনি – tai juutalaisilla heprealainen nimi. *Ludwig* oli 1800-luvulla dynastinen nimi Baijerissa, mutta ei Preussissa. *Uta* oli pitkään tavallinen germaaninen nimi, mutta 1920-luvulla se värittyi Saksassa kansallissosialistisen ideologian mukaan saksalaisuuden ilmentymäksi. (Wolffsohn 2001: 13–14).

Eurooppalaisessa nimenannossa yleinen tendenssi on ollut kehitys pääasiassa ennakkoon määrätystä ja tapoihin sidotusta yhä vapaampaan suuntaan. Kun nimen valitseminen on aikaisemmin ollut pitkälti mekaaninen prosessi – nimi on annettu sukulaisten tai lapsen syntymäpäivän pyhimyksen mukaan, valitaan nimiä nykyään omien henkilökohtaisten mieltymysten mukaan, eivätkä vanhemmat ole enää yhtä riippuvaisia perinteistä ja säännöistä, kuten uskonnosta ja perheestä keskeisinä auktoriteetteina. Myös sosiaalisen yhteiskuntaluokan ja asuinpaikan vaikutus ovat vähentymässä. Elämän siirtyminen kodin ulkopuolelle sekä luokkaerojen sekoittuminen ovat vapauttaneet yksilön persoonallisuutta, jolloin myös etunimistä on tullut lisääntyneen individualismin välineitä. Tämä muutos on tapahtunut voimakkaimmin 3–4 viime sukupolven aikana ja on suurin murros nimenannossa sitten keskiajan pyhimysnimien. (Gerhards 2005: 13, 83; Kunze 2003: 55; Seibicke 1996b: 1207–1208).

Nykyajan nimivalintoja selittävät pitkälti muoti ja sen lainalaisuudet. Vanhemmat tuntuvat ohjautuvan alitajuisesti jonkinlaisen näkymättömän aistin tai sosiaalisen vaiston avulla samoihin nimiin, jotka ovat juuri tiettyä aikana ilmassa. Vaikka yksilöt tekevät päätöksensä itsenäisesti tietämättä mitä muut ajattelevat, on heidän välillään kuitenkin jonkinlainen feedbackmekanismi, jossa yksilön päätökseen vaikuttaa kollektiivinen yhteisö. (Ainiala & al. 2008: 242; Lieberman 2000: XI, 143–144).

Muotien muuttumiseen vaikuttavat sekä ulkoiset voimat että sisäiset mekanismit. Ulkoisilla voimilla tarkoitetaan ympäröivässä yhteiskunnassa tapahtuvia erilaisia sosiaalisia ja kulttuurisia kehityskulkuja, jotka voivat olla joko laajoja, kuten demokratisoituminen, teollistuminen, lukutaito tai kaupungistuminen, tai yksittäisiä,

kuten keksinnöt. Sisäiset mekanismit taas luovat uusia mieltymyksiä ikuisesti jopa ilman ulkoisia vaikutteita, kun ne kerran on saatu liikkeelle. Ulkoiset voimat luovat rajat ja historialliset olosuhteet muodille, kun taas sisäiset mekanismit luovat muoteja ja pitävät ne käynnissä. Usein on vaikea erotella, missä suhteessa ulkoiset ja sisäiset tekijät ovat vaikuttaneet nimivalintaan ja muodin syntyyn. Lisäksi usea tekijä voi vaikuttaa samanaikaisesti. (Lieberson 2000: XIII–XIV, 10–14, 19–20). Usein tarvitaankin syvällistä tietoa nimistä, ennen kuin voi arvioida tietyn nimen suosiota. Esimerkiksi nimen *Marilyn* suosioon tai suosion laskuun ei vaikuttanut Marilyn Monroe – kuten on luultu – vaan päätte *lyn ~ line*, joka lisättiin nimen suosion aikaan useaan muuhunkin nimeen. Etenkin aikaisempia ajatuskulkuja voi olla vaikea ymmärtää nykyajasta käsin – on jo tarpeeksi vaikeaa ymmärtää omaa aikaamme, saati sitten menneisyyden syitä ja mielikuvia. Mielikuvat voivat vaihdella, eivätkä ihmiset aina edes tiedosta, miksi he vain ”pitävät” jostain nimestä. Hypoteettiset päätelmät voivat olla oikeita, mutta aina ei voi olla täysin varma. Syitä voi siten varmimmin arvioida todennäköisyyksin. (Lieberson 2000: XV, 26–29).

Nimimuodit noudattavat huomattavan järjestäytyneitä kaavoja. Ensiksi on hidas nousuvaihe, jossa uusi nimi on keksitty. Sitten seuraa nopea nousu, jossa nimi leviää laajaan käyttöön, mitä seuraa sopeutuminen, jolloin nimi on suosionsa huipulla. Tämän jälkeen tulee viimeinen vaihe eli kyllästyminen, jolloin nimen suosio vähitellen laskee. (Kunze 2003: 57). Tietyt nimet ja nimityypit pysyvät muodissa noin 20–30 vuotta, jos katsoo tilastoja kärkinimien ulkopuolella. Vuositasolla muutokset nimien suosiossa ovat pieniä ja sattumanvaraisia. Kun nimen suosio vähenee, ei se nouse uudestaan suureen suosioon pitkään aikaan. Usein menee muutama sukupolvi, kunnes nimet kuulostavat jälleen raikkailta. Poikien nimien suosio on vakaampaa, sillä poikien nimenannossa perinteet ovat suuremmassa roolissa. Tyttöjen nimet ovat sitä vastoin dekoratiivisempia ja ne vastaavat siten nopeammin muuttuviin ulkoisiin olosuhteisiin. (Lieberson 2000: 66, 98, 158; Seibicke 1996b: 1212). Syitä nimien suosion vähenemiseen on useita: nimet eivät ole äänteellisesti muodissa, nimien mielikuvat eivät ole enää miellyttäviä, nimeen liittyvä henkilö tai lähde on unohtunut – ja yksinkertaisesti vanhat asiat eivät miellytä, kunnes ne taas tulevat uudelleen muotiin (Lieberson 2000: 161–162).

2.4 Nimen lainaaminen, mukautuminen ja muuttuminen

Henkilönimisysteemit ovat avoimia ja saavat jatkuvasti vaikutteita ympäröivästä yhteiskunnasta, kulttuurista ja kielestä. Ne ovat siten jatkuvassa muutoksen tilassa. Nimien lainautuminen tapahtuu kansojen, kulttuurien ja kielten vuorovaikutuksessa. Nimilainoja on omaksuttu kautta aikojen ja erityisen helposti etunimistöön. Uusien elementtien myötä vanhat syrjäytyvät tai jäävät elämään, mahdollisesti uudessa roolissa. Usein tapahtuu mukautumista uuteen kieleen ja kulttuuriin. (Ainiala & al. 2008: 20–21, 178–180).

Kohlheimin (1996: 1204) mukaan nimien lainautumiseen johtavia kielellisiä vuorovaikutustilanteita on ideaalisesti kahta eri tyyppiä. Ensimmäisestä hän käyttää nimeä *interlingual-interetnisch* (kielten- ja etnisten ryhmien välinen) ja toisesta *interlingual-interkulturell* (kielten- ja kulttuurienvälinen). Kielten- ja etnisten ryhmien vuorovaikutustilanteet tapahtuvat erikielisten ihmisryhmien liikkuesssa ja niille on tyypillistä kahden erilaisen nimisysteemin kohtaaminen. Esimerkkejä tästä ensimmäisestä tyyppistä ovat germaanisat nimilainat romaanisissa ja slaavilaisissa kielissä sekä englannin kielessä. Vuorovaikutus romaanisten kielten kanssa tapahtui kansainvaellusten aikaan, kun germaanisat kansoja siirtyi eteläiseen Eurooppaan. Esimerkkejä ovat muun muassa italian *Grimaldi* (germaanisat nimiosat *grim* + *walt*), sekä portugalin *Rodrigues* (*hrop* + *rīch*). Englantiin rantautuvat normannien maihinnousun myötä romanisoidut muodot germaanisista nimistä, kuten *William*, *Robert*, *Richard*, *Ralph*, *Hugh*, *Walter* ja *Henry*, jotka pian nousivat suosituimpien nimien joukkoon. Keskiajalla saksalaistan levittäytyminen itään johti vastavuoroiseen nimien lainautumiseen saksankielisten ja slaavilaisten kansojen välillä. (Kohlheim 1996: 1204).

Kielten- ja kulttuurienvälisessä vuorovaikutustilanteessa yksittäiset nimet tai nimiryhmät lainautuvat vieraaseen ympäristöön pitkän matkan tai ajan takaa kulttuuristen yhteyksien tai vaikutteiden takia. Suurin vaikuttaja tässä lainautumistyyppissä ovat olleet suuret maailmanuskonnot, etenkin kristinusko ja islam. Nimien lainautuminen ja leviäminen eivät kuitenkaan ole käyneet samaa tahtia kristinuskoon kääntymisen kanssa. Vielä 1100-luvulle saakka kristillisiä nimiä näkyi eurooppalaisissa lähteissä heikosti ja vasta pyhimyskultti keskiajan loppupuolella toi

nimet laajaan suosioon. Muita esimerkkejä kielten- ja kulttuurien välisistä lainautumisista ovat kirjallisuuden, kuninkaallisten ja aatelisten sekä vieraiden kulttuurien vetovoiman myötä tapahtuva lainautuminen. Keskiajan loppupuolella ritarirunous vaikutti usean nimen suosioon, kun taas keskiajan jälkeen vaikutusta pidetään pienenä joitain yksittäistapauksia lukuun ottamatta. Modernit mediat yleensä vain voimistavat olemassa olevia nimitrendejä, eivät aloita uusia. Sen sijaan keskiajalla eppisten runoelmien sankarit saivat aikaan jonkinlaisen muoti-ilmion. Esimerkiksi nimet *Tristan*, *Isolde*, *Parzival*, *Gawein*, *Lancelot* ja *Roland* levisivät ympäri Eurooppaa ja eri yhteiskuntakerroksiin. (Kohlheim 1996: 1204–1205).

Kuninkaallisten ja aatelisten vaikutusvalta on auttanut lainattujen nimien leviämisessä. Tämä koskee myös nimiosia. Esimerkiksi Ranskasta lähtöisin olevan päätteen *-ine* käyttöön naisten nimissä 1600-luvulla lähtien ovat mahdollisesti vaikuttaneet hallitsijasuvut. Vieraat kulttuurit ovat vaikuttaneet nimenantoon eri aikoina eri tavoin. Humanismin aikaan antiikki, 1600–1700-luvuilla ranskalainen ja 1700–1800-luvuilla englantilainen kulttuuri olivat esikuvia ja niistä lainattiin myös nimiä. Vaikka nykyään suuri osa nimistä on lainattu muista kielistä ja kulttuureista, ei niiden valintasyynä ole uskonto tai kulttuuri, vaan kaunis sointi. Vain harvoin tietyn nimen suosioon jossakin maassa saattaa vaikuttaa turismi tai media. (Kohlheim 1996: 1205).

Toisesta kielestä lainatut nimet voivat joko mukautua uuteen kieleen sopiviksi tai pysyä alkuperäisessä asussaan. On luonnollista ja yleistä, että toisesta kielestä lainatut nimet mukautuvat oman kielen ääntämyksen, oikeinkirjoituksen ja morfologian sääntöihin. Lainattujen nimien äänteellinen asu on usein omalle kielelle vieras, jolloin nimet mukautuvat, jotta niitä olisi helpompi käyttää. Tätä tapahtuu kaikkialla ja kaikissa kielissä, tosin eri määrissä. Esimerkiksi Tšekissä vieraat nimet ovat yleensä saaneet tšekkiläisen asun. Ajan mukaa nimet voivat muuttua niin paljon, että niitä ei enää tunnista vieraiksi nimiksi, eikä alkuperäistä nimimuotoakaan tunnista (esimerkiksi tšekin *Jiří*, joka tulee kreikan nimestä *Georgos*). (Ainiala & al. 2008: 178; Knappová 2017: 120, 221; Svoboda 1967: 33).

Mukautumista voi olla muun muassa painon vaihtuminen tavulta toiselle; painottomien osien katoaminen nimen alusta, keskeltä tai lopusta; sopeutuminen

lainaavan kielen äänne- ja kirjoitusasuun; kontaminaatio foneettisten samankaltaisuuksien takia tai päätteiden lisääminen, myös analogisesti muista nimistä. Puheessa nimet saattoivat muuttua paljonkin, mutta ne voitiin silti yhä kirjoittaa virallisessa asussa. Puhekielen muotoja näkyy yhä sukunimissä. (Kohlheim 1996: 1203; Kunze 2003: 34–35, 37).

On monia nimiä, jotka on lainattu kieleen useaan kertaan eri aikoina – usein eri muodoissa ja eri kielten kautta. Esimerkiksi tšekissä kreikankielinen nimi *Nikolaos* lainattiin ensimmäisen kerran kristinuskon tulon aikoihin muodossa *Mikuláš*. Nimi lainattiin toisen kerran 1900-luvulla ranskasta muodossa *Nikola(s)*. Muita esimerkkejä eriaikoina lainatuista nimipareista ovat muun muassa *Žofie* ja *Sofie*, *Diviš* ja *Denis* sekä *Ondřejka* ja *Andrea*. Germaanisissa nimissä esimerkkejä eri aikoina tapahtuneesta lainautumisesta ovat *Hen(d)rych* ~ *Jindřich*, *Heřman* ~ *Jeřman*, *Hajman* ~ *Ajmant*, *Dětmar* ~ *Jetmar*, *Dětrich* ~ *Jetřich*, *Humpolt* ~ *Kumpolt*, *Huntieř* ~ *Kynteř* ja *Chonrád* ~ *Kondrá*. Esimerkiksi nimi *Gottfried* löytyy tšekissä äänneasussa **Hospříd*, josta johdettiin böömiläinen paikannimi *Hospříz*, sekä nimenä *Kotfrid*, josta taas kehittyi määriläinen paikannimi *Kotvrdovice*. Aikaisemmin lainattu muoto saattaa tuntua joskus vanhanaikaiselta, minkä jälkeen se saattaa kadota kokonaan, kuten *Ketra* (nykyään *Gertruda*) ja *Volpra* (nykyään *Valburga*). (Beneš 1962: 45; Knappová 2017: 78; Svoboda 1967: 35).

Takaisinlainaukset ovat myös mahdollisia. Esimerkiksi *Rupert* lainautui keskiajalla alasaksalaisessa muodossa *Robert* ranskan kieleen ja sieltä englantiin, ja taas 1700–1800-luvuilla takaisin saksan kieleen *Robertina*. (Kohlheim 1996: 1203; Kohlheim & Kohlheim 2016: 354).

Lainattujen nimien sopeutumisen ja levinneisyyden astetta voi arvioida sen mukaan, kuinka paljon nimistä on eri muotoja, johdannaisia ja lempinimiä. Vieraat äänteet voivat nimittäin muuttua myös nimissä, jotka eivät olleet kovin levinneitä, mutta johdoksien ja lyhennelmien aiheuttamat muutokset voivat tapahtua vain maahan kotiutuneissa, laajalle levinneissä ja yleistyneissä nimissä. *Jindřich*, *Konrád* ja *Oldřich* olivat yleisimmät böömiläisiin maihin levinneistä germaanisista nimistä ja nimestä *Konrád* Svoboda onkin löytänyt ennen vuotta 1419 yli kolmekymmentä lempinimeä, esimerkiksi *Kunda*, *Choňka*, *Končata*, *Konrátek*, *Kunček*, *Chundla* ja *Kunšík*. (Svoboda 1967: 35–36).

Šrámek (1990: 164–165) on jakanut tšekin kieleen lainatut nimet kolmeen ryhmään niiden vierauden perusteella:

- 1) Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat eri kielistä lainatut äänteellisesti niin hyvin sopeutuneet nimet, että niiden ulkomaista alkuperää ei enää tunnisteta. Esimerkkejä näistä nimistä ovat muun muassa *Anna, Eva, Marie, Zuzana, Adam, Josef* ja *Tomáš*, germaanisista nimistä muun muassa *Karel, Adolf, Jindřich, Ludvík, Oldřich, Rudolf* ja *Richard*. Näiden nimien sopeutuminen osaksi Tšekin perusnimistöä on tulosta pitkästä historiallisesta prosessista ja leviämisestä kaikkiin sosiaalisiin väestönsiiin.
- 2) Toiseen ryhmään kuuluvat nimet ovat tuttuja, mutta ne eivät ole yhtä yleisiä kuin ensimmäisen ryhmän nimet. Vaikka niiden ulkonäkö olisikin äänteellisesti sopeutunut tšekin kieleen, vaikuttavat nimet yhä vierailta. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi *Bartoloměj, Patricia, Sergej, Sven, Tibor* ja *Urban*, germaanisista nimistä *Adelheid, Albrecht, Dieter, Günther, Heidi, Heřman, Reiner, Waldemar* ja *Walter*. Näitä nimiä pidetään vain vieraina, ei vieraina ja muodikkaina, mikä erottaa ne seuraavasta ryhmästä.
- 3) Kolmannen ryhmän nimet ovat kaikkein vieraimpia ja harvinaisimpia. Tosin tämä vieraus voi olla alku uudelle muotiaallolle. *Andrea, Simona, Dan* ja *Roman* tuntuivat aikoinaan vierailta, mutta ne sopivat ajan muotiaaltoon. Nimet eivät kuulu välttämättä vanhempien ja isovanhempien nimistöön ja voivat olla uudempia lainoja.

Nimet voivat säilyä muuttumattomina vuosisatoja tai ne voivat muuttua äänteellisesti kielellisten muutosten mukana. Yksittäiset nimet voivat kadota käytöstä kokonaan, mutta niistä voi jäädä merkintöjä vanhoihin lähteisiin tai muuhun nimistöön, esimerkiksi suku- ja paikannimiin. Esimerkiksi monen germaanisen etunimen vanha tšekkiläinen nimimuoto ei ole ollut aikoihin käytössä, mutta löytyy yhä "jäätyneenä" paikannimistä. Esimerkkejä ovat *Willihart > Velhartice, Ruprecht > Oprechtice, Markwart > Markartov, Lamprecht > Lampertice, Gottschalk > Hošťalovice, Hartwalt > Artolec*. Aikaisemmin semanttisesti läpinäkyvät nimet voivat myös muuttua merkitykseltään hämäriksi erilaisten muutosten takia. (Ainiala & al. 2008: 20, 178–179; Profous & Svoboda 1957: 581–584).

3. Germaanisten etunimien historia

3.1 Nimien muodostaminen

Germaaniset heimot elivät ennen ajanlaskun alkua nykyisen Saksan pohjoisosissa sekä Skandinavian eteläosissa. Noin vuodesta 1000 eKr. kansainvaellusten loppuun saakka germaaniset heimot levittäytyivät ympäri Eurooppaa, esimerkiksi Britanniaan, Ranskaan, Espanjaan ja Italiaan. Tämä jälkeen, 500–600-luvuilla, germaaniset kielet alkoivat erottua toisistaan nk. toisen ääntenmuutoksen seurauksena. Tämä muutos erotti yläsaksan muista germaanisista kielistä. Muinaisyläsaksan kautena pidetään vuosia 600–1050, ja keskiyläsaksaa puhuttiin vuosina 1050–1350. (Stedje 2007: 55, 65–66, 75, 80).

Pääosa tunnetuista germaanisista nimistä on syntynyt Kristuksen syntymän aikoihin ja sitä seuraavien muutaman sadan vuoden aikana (Kohlheim & Kohlheim 2016: 21). Merkintöjä näistä ensimmäisistä germaanisista nimistä löytyy jo antiikin kreikkalaisista ja roomalaisista kirjoituksista. Historioitsija Tacitus mainitsee muun muassa nimet *Catumer*, *Catvald* ja *Segimund*. Vanhoista riimukirjoituksista 100-luvulta lähtien on myös löytynyt lukuisia nimiä. Kuuluisin näistä kirjoituksista on nk. kultainen sarvi vuoden 400 tienoilta, jossa kirjoitetaan “Minä *Leugast*, *Holten* jälkeläinen, tein tämän sarven“. Muita vanhimpien germaanisten nimien lähteitä ovat muun muassa kolikot, kronikat, nimistä syntyneet paikannimet sekä erilaiset nimiluettelot keskieurooppalaisista luostareista. (Kunze 2003: 17).

Vanhimmat germaaniset nimiesiintymät ovat kaksiosaisia: *Siegfriedin* osat ovat *sieg* (‘voitto’) ja *fried* (‘rauha’), *Gerlinden* taas *ger* (‘keihäs’) ja *linde* (‘kilpi’, ‘lempeä’). Yksiosaiset nimet ovat olleet harvinaisia, ja ne ovatkin usein lisänimistä etunimiksi muuttuneita, kuten *Karl* (‘vapaa mies’), *Ernst* (‘päättäväinen’) ja *Frank* (‘frankki’, ‘vapaa’), tai myöhemmin kaksiosaisia nimiä muuttelemalla ja lyhentämällä muodostuneita. Kaksiosaisten nimien muodostamiselle oli aluksi omat tarkat sääntönsä, niitä ei voinut luoda miten vain. Osat saattavat olla joko adjektiiveja tai substantiiveja: *Balduin* < *baldo* (‘rohkea’) + *wini* (‘ystävä’). Ensimmäinen osa voi olla miesten (*Siegwart*) ja naisten (*Sieglinde*) nimissä sama, mutta toisena osana eri sukupuolilla on erilaisia sanoja sen mukaan kumpaan sukuun ne kuuluvat.

Esimerkiksi sanan ”rakas” maskuliininen versio on *lieb* ja feminiininen *traud*. Tietyt yhdistelmät kuulostivat myös aikoinaan mahdottomilta, kuten rimmaavat *Wald + bald* tai samalla äänteellä alkavat osat *Mann + mut*. (Kunze 2003: 19). Taulukossa 3 esitellään joitakin tyypillisiä germaanisten nimien osia.

TAULUKKO 3. Germaanisten nimien osia (nykyiset muodot)⁵.

adal	aatelinen	hild(e)	taistelu (f)
arn	kotka	lieb	rakas
bald	rohkea	lind(e)	kilpi ja lempeä (f)
bern	karhu	ma(c)ht	voima
bert, brecht	loistava	mann	mies
brand	tuli, miekka	mund	suojelija
diot	kansa	rich	voimakas
fr(i)ed	rauha	rid	kaunis (f)
gang	käynti	run	taika, salaisuus (f)
gar, ger	keihäs	sieg	voitto
gard	aita, puolustus (f)	traud, trud	rakas ja valta (f)
got	jumala	uodal	omaisuus
hard, hart	voimakas	ward	puolustaja
heid	ihmistyyppi (f)	win	ystävä
helm	kypärä, suoja	wolf	susi

Germaanisissa nimissä jälkimmäinen osa kuvailee nimenkantajaa, usein metaforien kautta, ja ensimmäinen osa täydentää luonnehdintaa ja kertoo nimenkantajan maailmasta. Vanhimmat germaaniset nimet kertovat siten, minkälainen on ihanteellinen ihminen – usein sotaissa – maailmassa: sotilas, johtaja, heimonsa jäsen. Naisilla oli yhtä sotaissa nimiä kuin miehillä. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 21; Kunze 2003: 25). Tältä pohjalta *Gerhard* tarkoittaa ’voimakasta keihään käyttäjää’ ja *Mathilda* ’voimakasta taistelijaa’ (Kohlheim & Kohlheim 2016: 181, 297). Sotaan liittyvät sanat ovatkin tyypillisiä sekä germaanisten miesten että naisten nimissä, ja näitä nimiä syntyi etenkin kansanvaellusten aikoihin. Uskonnolliset aiheet

⁵ Lähteet: Kohlheim & Kohlheim 2016: 20–21; Kunze 2003: 18–19, 24. f = vain naisilla.

ja eläimet olivat myös suosittuja, esimerkiksi *got* ('jumala') nimissä *Gotfrid* ja *Gotlind*, *Irmin* ('jumalolento') nimessä *Irma* ja eläimistä usein käytetyt *arn* ('kotka') (*Arnchild*), *wolf* ('susi') (*Wolfgang*) ja *bern* ('karhu') (*Bernhard*). (Kunze 2003: 25–27).

Vanhimmissa germaanisissa nimissä merkitys ja yhteensopivuus olivat tärkeitä tekijöitä. Myöhemmin, viimeistään kansainvaellusten aikaan, kun nimien osia ei enää ymmärretty tai niitä ei käytetty normaalissa kielenkäytössä, edellä mainitut motiivit menettivät merkityksensä ja osia alettiin yhdistellä vapaasti. Tärkeämpää oli korostaa sukulaisuutta samankuuloisilla nimillä. Siten *Hildebrandilla* ja *Gertrudilla* saattoi olla muun muassa seuraavan nimisiä lapsia: *Gerbrand*, *Hildger*, *Brandhild*, *Hiltrud* ja *Trudbrand*. Erään kuningassuvun jäseniä olivat *Haripert*, *Godepert*, *Cunipert*, *Liutpert*, *Raginpert* ja *Gundpert*. Kuuluisia ovat myös "Hildebrandsliedin" isoisa *Heribrant*, isä *Hildebrant* ja poika *Hadubrant*. Koska nimiä oli mahdollista rakentaa ilman sääntöjä, oli valittavana aluksi yhtäkkiä lukematon määrä nimiä. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 21–22; Kunze 2003: 25, 29).

Käytössä nimet usein muuttuvat, ja tämä käy esimerkiksi lyhentämällä tai lisäämällä päätteitä. Pitkiä kaksiosaisia nimiä on lyhennetty muun muassa tiputtamalla toinen osa pois (*Folcrad* > *Folc*, *Kunigunde* > *Gunda*). Näitä lyhyitä nimiä on voitu taivuttaa tai niihin on lisätty päätteitä (*Otmar* > *Ot* > *Otto*, *Adelheit* > *Adel* > *Adela*). Päätteistä -z ja -ke ovat tunnettuja nykyisinkin nimissä *Heinz*, *Fritz*, *Heike* ja *Elke*. Lyhyistä nimistä tulikin keskiajalla erittäin suosittuja. Toinen tapa varioida nimiä olivat nimen sisällä tapahtuvat supistumiset (*Kuonrat* > *Kurt*, *Gerhart* > *Gert*, *Adelheit* > *Aleth*). Etenkin nimen jälkimmäisessä osassa, joka useimmiten on painoton, tapahtui paljon muutoksia. *Adalberaht* kului aikojen kuluessa *Albrechtiksi* ja *Albertiksi*. Osat -wolf, -wald ja -bald lyhenivät muotoon -olf, -ald ja -old muun muassa nimissä *Adolf*, *Reinald* ja *Bertold*. Nimien osista tuli merkityksettömiä liitteitä ja nimen merkitys alkoi unohtua. Erilaisten äänne muutosten kautta nimille syntyi useita eri murreversioita. Esimerkiksi nimi *Albrecht* löytyy myös o- ja u-alkuisena (*Olbricht*, *Ulbricht*). (Kunze 2003: 21, 29–31).

Kansainvaellusten ja lisääntyvien kulttuurisuhteiden seurauksena germaaniset nimet levittäytyivät ympäri Eurooppaa. Arvellaan, että 500-luvulla 50 prosenttia Ranskan

nimistä oli germaanisia. Espanjalaiset sukunimet *Alvarez*, *González* ja *Ramírez* pohjautuvat germaanisiin nimiin, jotka tulivat maahan länsigoottien mukana 400-luvulla. Suosituilla nimillä on omakielisiä muotoja useassa kielessä (ks. taulukko 4). Osa nimistä on tullut myöhemmin takaisin saksan kieleen muunkielisessä asussa: *Wido* Italiasta *Guidona* ja *Radolf* Ranskasta *Raoulina*. (Kunze 2003: 29).

Germaanisten nimien säilymistä ovat auttaneet keskiajan eepiset runoelmat, joiden sankareilla oli usein germaanisia nimiä, nimien säilyminen perheissä sekä germaanisia nimiä käyttävien hallitsijoiden nimien vaikutus alempiin luokkiin (Wilson 1998: 106–109).

TAULUKKO 4. Germaanisia nimiä eri kielissä⁶.

Saksa	Ranska	Espanja	Italia	Tšekki
Arnold	Arnaud, Arnault, Arnoult	Arnaldo, Arnold, Arnau	Arnaldo	Arnold
Dietbald	Thibaut	Teobaldo	Teobaldo	Děbold
Dietrich	Thierry	Todrico		Dětrich
Ernst	Ernest	Ernesto	Ernesto	Arnošt
Friedrich	Frédéric	Frederico	Federico	Bedřich
Heinrich	Henri	Enrique	Enrico	Jindřich
Otto	Otton, Othon	Otón	Otto(ne)	Ota, Oto
Reinhold	Renaud	Reinaldo	Rinaldo	Rainold, Rajnold, Rainhold
Roderich	Rodrigue	Rodrigo	Rodrigo	Roderik, Rurik
Rüdiger	Roger		Ruggero	Roger
Siegfried	Siegfried	Sigfrido	Sigfrido	Sigfríd, Žibřid
Walter	Gauth(i)er	Gualterio	Gualtiero	Valtr, Valter
Werner	Garnier		Guariero	Verner
Wilhelm	Guillaume	Guillermo	Guglielmo	Vilém

⁶ Lähteet: Knappová 2017; Kohlheim & Kohlheim 2016; Kunze 2003: 28.

3.2 Nimien käyttö saksankielisissä maissa

1000–1200-lukujen aikana germaanisten nimien käyttö väheni, monet nimet kuolivat sukupuuttoon ja vain suosituimmat jäivät käyttöön. Syynä oli uusi nimeämiskäytäntö, joka perustui perhesiteiden lujittamiseen: aatelisten lapsista tuli sukulaisten nimikaimoja koko nimen, ei vain etu- tai jälkiosan puolesta, ja myöhemmin tapa levisi kaikkiin väestökerroksiin. Palvelijat ja alamaiset alkoivat käyttää hallitsijoidensa nimiä, minkä seurauksena syntyi muotiniimiä, kuten *Herman*, *Heinrich*, *Konrad*, *Otto* ja *Ludwig*. (Kunze 2003: 31). Moni germaaninen nimi jäi vuosisadoiksi käyttöön aatelis- ja hallitsijaperheisiin dynastianiminä, usein keskittyen tietylle alueelle. Ritarirunous ja muut sankariepokset säilyttivät germaanisista nimiä (esimerkiksi *Dietrich*, *Hildebrand*, *Siegfried*, *Wolfhart*). (Bahlow 1967: 10–11).

Toinen syy germaanisten nimien käytön vähenemiseen oli voimakas pyhimyskultti. Kristinuskoon kääntyminen oli tuonut muutamia raamatun ja antiikin nimiä käyttöön, mutta varsinainen pyhimysnimien vyöry koko saksankielisen alueen läpi alkoi 1200-luvulla. Germaanisten nimien suosio laski samalla kun pyhimysnimien nousi. 1400–1500-luvulla jo 80–90 prosenttia nimistä oli joillakin alueilla muita kuin germaanisista. Uusia pyhimysnimiä annettiin enemmän työille kuin pojille, joiden nimenanto oli perinteisempää. Germaanisissa nimissä oli myös pyhimysten nimiä tai senkaltaisia nimiä, kuten *Bernhard*, *Heinrich* ja *Kunigunde*, sekä piispojen nimiä, kuten *Ulrich*, *Wolfgang* ja *Lambert*, mikä auttoi nimien säilymistä. Muita myöhäiskeskiajalla käytössä olleita germaanisista nimiä olivat muun muassa *Adelheid*, *Gertrud*, *Hedwig*, *Mathilde* ~ *Mechthild*, *Albrecht*, *Burkhard*, *Erhard*, *Gerhard*, *Hermann*, *Konrad* ja *Leonard*. (Kunze 2003: 33, 40–41, 44–45).

Keskiajan päättymisen ja 1800-luvun alun välillä germaanisten nimien suosiossa tapahtui vain pieniä muutoksia. Reformaation myötä käyttöön nousi joitakin vanhoja germaanisista nimiä. 1600-luvulla alettiin pietismin piireissä keksiä miehille uusia uskonnollisia nimiä germaanisesta mallin pohjalta, kuten *Traugott*, *Christlieb* ja *Glaubrecht*. Samoihin aikoihin syntyi muoti rakentaa naisten nimiä miesten nimistä (esimerkiksi *Albertine*, *Friederike*, *Hartmute*, *Hermann*, *Ludgera* ja *Wilhelmine*), mikä helpotti yleistynyttä tapaa nimetä lapsi kummin mukaan. Hallitsijoiden nimistä

tuli muotiniimiä, esimerkiksi Itävallassa *Rudolf*, Hannoverissa *Ernst August* ja Baijerissa *Ruprecht*. (Kunze 2003: 47–49; Schwarz 1949: 55).

Vanhojen germaanisten nimien hidas nousu alkoi jo 1800-luvun alussa. Syynä oli yhtenäisen Saksan kansallinen herääminen ja esimerkillisten kansakuntaa vahvistavien nimien etsiminen historiasta. Myös kirjallisuus, musiikki ja muut taiteen alat ammensivat historiasta ja toivat suuren määrän vanhoja germaanisii nimiä käyttöön. Uudelleen löydettyjä nimiä olivat muun muassa *Adalbert*, *Günther*, *Hermann*, *Reinhold*, *Siegfried*, *Walther*, *Werner*, *Adelheid*, *Bertha*, *Gertrud*, *Hedwig*, *Hildegard* ja *Ottilie*. 1900-luvun alussa germaanisii nimiä oli noin 30 prosenttia nimistöstä. Luku nousi 1930-luvun aikana 50 prosenttiin. Kansallissosialistien noustua valtaan yhteiskunta oli voimakkaan saksalais-nationalistinen, mikä vaikutti nimivalintaan. Vuonna 1937 annettiin myös asetus, jossa vaadittiin käyttämään germaanisii nimiä. Hävitty sota ja kansallissosialismin kukistuminen ideologiana toivat nationalismille ja perinteiselle germaaniselle kulttuuriperinnölle huonoa mainetta. Kahden uuden Saksan valtion tarkoitus oli estää uusi saksalainen katastrofi. Kummatkin uudet Saksat torjuivat siten kaikki saksalais-nationalistiset tunnuksot. Germaanisten nimien suosion nousu ja lasku siis seurasivat saksalaisen nationalismen kehitystä. Sodanjälkeisessä ympäristössä, jonka sodan kauheudet olivat luoneet, germaanisot nimet eivät enää olleet suosittuja. (Drosdowski 1968: 16; Gerhards 2005: 42–46, 51; Schwarz 1949: 55).

Kun vielä 1950-luvulla kummassakin Saksassa kymmenen suosituimman annetun nimen joukosta löytyi usea germaaninen nimi (*Wolfgang*, *Bernd*, *Uwe*, *Ulrich*, *Günther*, *Ute* ja *Ulrike*), väheni niiden määrä huomattavasti seuraavien vuosikymmenten aikana ja nimiä alettiin etsiä muista kulttuureista ja kielistä. Länsi-Saksan puolella germaanisten nimien osuus oli vuonna 1950 vielä 30 prosenttia kaikista etunimistä, mutta vuosina 1975–1990 enää 5 prosenttia. Itä-Saksan puolella lasku oli hieman hitaampaa: vuonna 1960 germaanisten nimien osuus oli 30 prosenttia, vuonna 1975 noin 10 prosenttia ja vuonna 1990 osuus oli 8 prosenttia. Saksankielisissä maissa vuonna 2015 tytöille annettujen nimien listoilla ainoastaan *Emma* on suosituimpien kymmenen nimen joukossa, poikien puolella on germaanisten nimien kansainvälisiä muotoja, kuten *Liam* ja *Louis* (ks. taulukko 5). Sadan suosituimman nimen joukosta löytyy muita germaanisii tyttöjen nimiä:

Amelie, Fri(e)da, Matilda, Ida, Carla ja Tilda. Poikien nimissä sadan suosituimman nimen joukosta löytyvät ainoastaan *Carl ~ Karl, Till* ja *Bruno*. Jotkut germaaniset nimet ovat tulleet takaisin muiden kielten välityksellä (muun muassa *Luise, Carlotta, Alina, Louis, Henry, Liam, Lennard* ja *Malte*). Muunmaalaisten germaanisten nimien kohdalla tyttöjen nimissä pidetään kauniina ranskalais-italialaisia muotoja, poikien nimissä englantilaisia ja harvemmin pohjoismaalaisia. Ainoastaan kielitieteilijä tunnistaa niiden germaanisen alkuperän. Eniten nykyvanhempia miellyttävät heprealais-kreikkalais-latinalaiset, lyhyet sekä nostalgiset nimet. Nimiä lainataan eri kielistä ja tärkeintä ovat uutuudenviehätys ja kauneus, vähemmän tärkeää se, mistä kielestä ja maasta nimet ovat peräisin. Tärkeää on valita mahdollisimman yksilöllinen nimi, joka olisi samalla myös kaunis ja kauniin kuuloinen. Kauniina pidetään nimiä, joissa on vokaaleja sekä pehmeitä konsonantteja *l, m* ja *n* (*Mila, Lena, Leonie, Lukas, Elias* ja *Noah*). Kummien ja sukulaisten mukaan nimeäminen, saati pyhimysten, ei ole enää tärkeää, vaan sitä tapahtuu korkeintaan toisessa nimessä. Julkisuuden henkilöiden mukaan nimeäminen on myös vähemmän tärkeää kuin on luultu. (Gerhards 2005: 42; Kohlheim & Kohlheim 2016: 13, 15–16, 49, 366; Wolffsohn 2001: 27–28).

Koskaan ei nimimuoti saksankielisissä maissa muinaissaksan aikaa lukuun ottamatta ole ollut niin monimuotoinen ja yksilökeskeinen kuin nykyään. Suosituimpia nimiä on vain muutamalla prosentilla ikäluokan lapsista, kun taas keskiajalla suosittua pyhimysnimeä saattoi olla viidenneksellä väestöstä. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 14). Tulevaisuuden muotitrendejä on haastavaa ennustaa etukäteen. Gerhards (2005: 99, 123) kuitenkin olettaa, että nykyinen angloamerikkalainen ja ranskalais-italialainen nimimuoti väistyy aikanaan. Nyt on jo näkyvissä perinteisten kristittyjen nimien aalto, jossa nimien uskonnollinen merkitys ei enää ole vallitseva. Sama voisi Gerhardsin mukaan tapahtua myös germaanisille nimille, kun nimet puhdistuvat aikaisemmista mielikuvistaan. Voisimme silloin nähdä uuden aallon germaanisista nimiä (kuten *Otto, Karl, Berta* ja *Erna*).

TAULUKKO 5. Suosituimmat nimet saksankielisissä maissa vuonna 2015⁷.

Pojat	Saksa	Itävalta	Sveitsi	Liechtenstein
1	Jonas	David	Noah	Benjamin, Elias
2	Maximilian	Maximilian	Liam	
3	Ben	Jakob	Luca	Raphael ~ Rafael
4	Luca ~ Luka	Lukas	Gabriel	Jonas, Paul
5	Leon ~ Léon	Paul	Leon	
6	Louis ~ Luis	Tobias	David	David, Liam, Robin
7	Lukas ~ Lucas	Elias	Matteo	
8	Elias	Jonas	Elias	
9	Felix	Leon	Louis	
10	Noah~ Noa	Alexander	Levin	

Tytöt	Saksa	Itävalta	Sveitsi	Liechtenstein
1	Mia	Anna	Mia	Anna, Noemi
2	Emma	Emma	Emma	
3	Hannah ~ Hanna	Lena	Lara	Alessia, Elena, Ella, Emilia, Emma, Lara, Laura, Lea, Lina, Mara, Mia, Nora, Sara ~ Sarah, Valentina, Vivien ~ Vivienne
4	Sophia ~ Sofia	Mia	Lena	
5	Anna	Marie	Sofia	
6	Emilia	Sophie	Mila	
7	Mila	Laura	Anna	
8	Lea ~ Leah	Julia	Elena	
9	Lina	Sophia	Laura	
10	Lena	Emilia	Lina	

⁷ Lähteet: Amt für Statistik 2016; Bundesamt für Statistik 2017; Gesellschaft für deutsche Sprache 2016; Statistik Austria 2019. Saksassa, Itävallassa ja Liechtensteinissa on tilastoitu ensimmäinen etunimi. Sveitsi ei ilmoita, onko kyseessä ensimmäinen etunimi vai kaikki etunimet. Saksassa ja Liechtensteinissa on yhdistetty eri kirjoitusasuja.

4. Tšekin etunimien historia, valinta ja käyttö

Tšekin etunimet ovat peräisin monesta kielestä ja kulttuurista. Noin kolmannes etunimistä on slaavilaisia ja loput kaksi kolmasosaa nimistä on lainattuja, pääasiassa heprealaisia, kreikkalaisia, latinalaisia ja germaanisista nimiä. Muinaisten slaavilaisten heimojen nimet koostuivat joko yhdestä tai kahdesta osasta. Kaksiosaisia nimiä löytyy lähteistä enemmän – mahdollisesti siksi, koska yksiosaiset nimet ovat olleet tavallisen kansan käytössä. Kaksiosaiset nimet on muodostettu samoin kuin muissakin indoeurooppalaisissa kielissä. Nimet kuvailivat kantajansa myönteisiä ja toivottuja ominaisuuksia: esimerkiksi *Vladimír* merkitsee rauhaa rakastavaa hallitsijaa. Kaksiosaisia nimiä on myös myöhemmin lyhennetty (*Miloslav* > *Miloš*). Nimen valinnassa uskonto oli tärkein vaikutin ja nimi oli tärkeä osa ihmisen identiteettiä. (Knappová 2017: 12–13, 18; Pleskalová 2007: 742).

1200-luvulle saakka käytettiin pääasiassa yksinomaan slaavilaisia nimiä, ainoastaan aatelisilla ja kirkonmiehillä saattoi olla ulkomaisia (kristittyjä tai germaanisista) nimiä. Tilanne kuitenkin muuttui selkeästi 1200-luvulla. Saksalaiset uudisasukkaat toivat mukanaan eurooppalaiset pyhimysnimet sekä joukon germaanisista nimiä. 1300-luvulla pyhimysnimien käyttö oli jo vallitsevaa ja slaavilaiset nimet jäivät taka-alalle. Ulkomaiset nimet mukautuivat vähitellen tšekin kieleen ja moni näistä nimistä on yhä yleisesti käytössä. (Knappová 2017: 14, 18–19, 79; Kopečný 1974: 13–15; Pleskalová 2007: 743).

Myöhäiskeskiajalla kristinusko ja pyhimysten suojelun varmistaminen nimikaimoilla olivat päätekijöitä nimivalinnassa. Laajalle Eurooppaan levinneen pyhimyskultin takia samat nimet löytyivät monesta muustakin maasta. Tiedetyt suositut nimet kattoivat suurimman osan kansasta maanviljelijöistä aatelisiin, tosin naisilla pyhimysnimet olivat miehiä suosituimpia. 1400-luvulta lähtien suosituimmat miesten nimet ovat olleet *Jan*, *Petr*, *Mikuláš* ja *Jiří*; 1500-luvulla suosituiksi nousivat *Václav*, *Martin*, *Ondřej*, *Tomáš*, *Jakub*, *Matěj*, *Pavel* ja *Adam*. Naisten puolella suosittuja nimiä ovat olleet myöhäiskeskiajalta lähtien *Kateřina*, *Anna*, *Dorota*, *Markéta*, *Alžběta*, *Klára*, *Ludmila*, *Magdaléna* ja *Barbora*. (Knappová 2017: 18–20; Schwarz 1957: 4–5, 8).

Renessanssin, humanismin ja reformaation vaikutus nimimuotiin on ollut suhteellisen heikko: ne toivat vain joitakin vanhoja latinalaisia, kreikkalaisia ja Vanhan testamentin nimiä uudelleen käyttöön (Knappová 2017: 19; Kopečný 1974: 17). Suuri muutos tapahtui 1700-luvulla. Uusien pyhimysten nimet *Antonín*, *František*, *Karel* ja *Terezie* nousivat suosituiksi osittain Habsburgien mallin mukaan. *Marian* ja *Josefin* kultti taas vaikutti näiden kahden nimen voimakkaaseen leviämiseen. Samalla aikaisemmin yleiset nimet menettivät suosiotaan. (Knappová 2017: 20; Pleskalová 2007: 744).

Tšekien kansallinen herääminen alkoi 1700-luvun lopussa ja samalla heräsi jälleen kiinnostus käyttää vanhoja slaavilaisia nimiä sekä muodostaa uusia vanhan mallin mukaan. Slaavilaisten nimien käyttö oli tapa osoittaa isänmaallisuutta etenkin älymystön keskuudessa. Nämä omakieliset nimet eivät tosin vielä juurtuneet kunnolla ja vuoteen 1945 saakka käytössä olivat pääasiallisesti 1700-luvulta tutut barokkinimet. (Knappová 2017: 21; Pleskalová 2007: 744). Toisen maailmansodan aikana slaavilaiset nimet koettiin jälleen isänmaallisiksi ja germaanisiksi nimiä karsastettiin. Sodan jälkeen ammattien, yhteiskuntaluokkien, asuinpaikan ja kirkon vaikutus nimivalintaan väistyivät. Nimimuodit, uudet ulkomaiset nimet sekä henkilökohtainen maku alkoivat vaikuttaa nimien valinnassa. Vuosien 1865 ja 1965 välillä nimorepertoaari kaksinkertaistui – nimiä oli enemmän valittavaksi ja sama nimi ei enää ollut yhtä suuren joukon käytössä kuin aikaisemmin. (Knappová 2017: 22, 31, 36–37; Kopečný 1974: 28–29).

Vuosi 1989 oli Tšekille huomattava muutoskohta niin poliittisesti, yhteiskunnallisesti kuin taloudellisestikin, ja kaikki nämä prosessit sekä tapahtumat muuttivat ja rikastuttivat nimorepertoaaria. Yksi tärkeä muutos oli se, että ihmisillä oli mahdollisuus matkustaa ulkomaille, solmia laajemmin kontakteja ulkomaalaisten ihmisten kanssa ja tutustua uusiin kulttuureihin. Nimistö kansainvälistyi ja monipuolistui, vaikutteita tuli ympäri maailmaa. Innoittajina toimivat muun muassa pohjoisamerikkalainen tapa ottaa uudelleen käyttöön Vanhan testamentin nimiä, läntiset elokuvat ja televisiosarjat sekä urheilu. Uusia nimiä tuli myös seka-avioliittojen sekä Tšekkiin ulkomailta muuttaneiden kansalaisten myötä. (Knappová 2017: 23–24; Ondrášová & al. 2010: 582).

Nykyään syyt etunimien valintaan ovat Tšekissä lähestulkoon samat kuin muissakin Euroopan maissa. Kullakin maalla ja alueella on toki omat kansalliset perinteensä ja muotinsa sekä joukko nimiä, jotka eivät seuraa muodin oikkuja ja ovat suosittuja lähes koko ajan. Tšekissä perheen ja suvun perinteillä on yhä tärkeä merkitys. Lapsia nimetään perheenjäsenten – pääasiassa vanhempien ja isovanhempien – mukaan, ja näin nimet välittyvät sukupolvelta toiselle, erityisesti mieslinjassa. Toinen tärkeä kriteeri nimivalinnassa ovat esteettiset tekijät. Lyhyet ja kauniit nimet ovat suosiossa ja nimen pitää sopia hyvin yhteen sukunimen kanssa. Nimen tšekkiläisyys on ollut viime aikoina vähemmän tärkeää ja osa vanhemmista karttaa tarkkeita. Julkisuuden henkilöt sekä heidän lastensa nimet vaikuttavat jossain määrin nimenantoon. Toisaalta hekin suosivat perinteisiä tšekkiläisiä nimiä, vaikka harvinaisia nimiä löytyykin keskimääräistä enemmän. Tšekissä erikoisia nimiä käytetään vähän, kyseessä on vain muutama prosentti lapsista pääosin suurissa kaupungeissa. (Knappová 2017: 28–29, 35–37, 40; Ondrášová & al. 2010: 582, 587).

Suosituimmista etunimistä 2000-luvulla (taulukko 6) saa tietoja sekä Tšekin sisäministeriön että tilastokeskuksen virallisista tilastoista ja niitä käyttävästä Kde Jsme -sivustosta. Aikaisempien vuosien suosituista nimistä on ainoastaan yksittäisiä tietoja, esimerkiksi tietystä kaupungista, sekä Knappován tekemä tutkimus vuosina 1980–1983 Tšekkoslovakiassa syntyneiden lasten nimistä. Pitkälti samat nimet ovat olleet suosittuja 1900-luvun alusta lähtien, etenkin miesten ja poikien osalta. Alueelliset erotkaan eivät ole merkittäviä. (Knappová 2017: 95–98).

Nykyään etunimien käyttöä ohjaa vuonna 2000 uudistettu nimilaki. 1900-luvun ensimmäiselle puoliskolle saakka maassa oli noudatettu 1500- ja 1600-luvuilta periytyviä pyhimysnimiä suosivia säädöksiä. Vasta toisen maailmansodan jälkeen Tšekkoslovakiassa valmistui ensimmäinen varsinainen nimilaki. Vuonna 2000 uudistetun nimilain henki on sallivampi kuin aikaisempien säännösten. Punaisena lankana kulkee ajatus, että ei ole olemassa hyväksyttyä tai ei-hyväksyttyä nimeä – nimien täytyy ainoastaan noudattaa nimilain kielellisiä määräyksiä siitä, minkälaisia nimiä Tšekissä on mahdollista rekisteröidä. Periaatteessa minkä tahansa nimen voi rekisteröidä sen virallisessa, dokumentoidussa ja olemassa olevassa tšekkiläisessä tai ulkomaisessa oikeinkirjoitusmuodossa. Lempinimeä ei saa rekisteröidä, vaikka lempinimet joskus itsenäistyvätkin virallisiksi nimiksi. Nimen tulee olla nimi, ei

mikä tahansa sana. Ei voi myöskään keksiä täysin uusia nimiä. Nimistöä voi kuitenkin rikastuttaa käyttämällä nimen erilaisia muotoja, ottamalla vanhentuneita nimiä uudestaan käyttöön, tekemällä miesten nimistä naisten nimiä ja lainaamalla nimiä ulkomailta. Vuodesta 2000 lähtien Tšekin kansalaiset ovat saaneet rekisteröidä kaksi etunimeä. Siten on ollut mahdollista tehdä yhdistelmiä, joissa toinen etunimi on tšekkiläinen ja toinen ulkomainen. (Knappová 2017: 24, 41–45, 48, 60–61).

TAULUKKO 6. 20 suosituinta etunimeä Tšekissä vuonna 2009 ja 20 suosituinta etunimeä vuonna 2008 syntyneillä lapsilla⁸.

	2008 / pojat	2009 / miehet	2008 / tytöt	2009 / naiset
1	Jakub	Jiří	Tereza	Marie
2	Jan	Jan	Natálie	Jana
3	Tomáš	Petr	Eliška	Eva
4	David	Josef	Adéla	Hana
5	Lukáš	Pavel	Anna	Anna
6	Adam	Jaroslav	Karolína	Věra
7	Matěj	Martin	Kateřina	Lenka
8	Ondřej	Tomáš	Barbora	Kateřina
9	Vojtěch	Miroslav	Lucie	Alena
10	Filip	František	Veronika	Lucie
11	Daniel	Zdeněk	Kristýna	Petra
12	Martin	Václav	Nela	Jaroslava
13	Matyáš	Michal	Nikola	Ludmila
14	Michal	Karel	Klára	Helena
15	Petr	Milan	Aneta	Martina
16	Dominik	Vladimír	Michaela	Veronika
17	Štěpán	Lukáš	Viktorie	Jitka
18	Marek	David	Marie	Zdeňka
19	Jiří	Jakub	Zuzana	Michaela
20	Šimon	Ladislav	Sára	Jarmila

⁸ Lähteet: Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d.

5. Germaaniset etunimet Tšekissä

5.1 900–1250: Aatelisto, kirkonmiehet ja ritarit

800–900-luvuilla länsi (frankit ja Baijeri) sekä itä (Bysantti) taistelivat siitä, minkä kulttuurin vaikutuksen alle Tšekin alueet kuuluivat. Kristillinen lähetystyö oli osa vaikutusvallan etsintää. Tähän aikaan paikallisruhtinaiden valta oli heikkoa: eri sukujen välillä oli runsaasti sisäisiä taisteluja ja omille pyrkimyksille oli tärkeää saada poliittista tukea. Unkarilaisten alueiden laajeneminen 900-luvulla katkaisi suhteet itäiseen kirkkoon ja vaikutuspiiriin. Přemyslidi-prinssi Spytihněv I päätti siksi suunnata 900-luvun alussa länteen. Tästä eteenpäin kristinuskoa veivät eteenpäin Baijerin ja Saksin papisto, ja Tšekin maat kiinnittyivät keskieurooppalaiseen kulttuurilliseen ja poliittiseen kehitykseen. (Bahlcke 2014: 17; Čornej & Pokorný 2000: 5–10; Pleskalová 2015: 149–150).

Saksalaisia pappeja ja munkkeja alkoi tämän seurauksena saapua Tšekkiin, ja ensimmäinen Prahan hiippakunnan piispa vuodesta 976 lähtien oli saksalainen Dětmar ~ Thietmar. Prahan prinssien kasvava valta sekä Tšekin merkityksen lisääntyminen teki tšekkiläisistä hallitsijoista ja aatelisista kiinnostavia puolisoita saksalaisille prinsessoille ja aatelinaisille. Avioliittopolitiikka oli tärkeää suhteiden solmimista sekä vallan ja tuen lujittamista. Prinsessoilla oli yleensä mukanaan suuri seurue, johon kuului muun muassa kirkonmiehiä, hovineitoja ja palvelijoita. Vaikka nämä olivat yksittäisiä henkilöitä, oli heillä korkea asema ja he käyttivät merkittävää vaikutusvaltaa. Tšekin yläluokka kopioi ja omi usein näiden saksalaisten tapoja, käytöstä ja pukeutumista, ja paikallinen kulttuuri sai näin saksalaisvaikutteita. (Beneš & Kural 2004: 14–15; Čornej & Pokorný 2000: 10.)

Nämä lukuisat tšekkiläisten ja saksalaisten väliset poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset yhteydet toivat Tšekkiin myös germaanisii nimiä. Nimiä toivat niin saksalaiset prinsessat seurueineen, munkit, korkeat kirkon virkamiehet kuin ritaritkin. Germaanisii nimiä alettiin antaa Přemyslidiien suvun lapsille, esimerkiksi Bretislav I:n nuoremmat pojat olivat Konrád I Brněnský ja Ota I Olomoucký. Konrádin kummatkin pojat saivat germaanisii nimet Oldřich ja Litold, ja Otan nuorempi poika jatkoi isänsä nimeä. Jotkut hallitsijat käyttivät tšekkiläis-germaanista kaksoisnimeä

(tunnetuimmat Přemysl Otakar I ja II). (Pleskalová 2015: 150). Šrámek (2000: 77) mainitsee esimerkkeinä myös kaksoisnimet *Soběslav I. – Odalricus, dux Bohemie* sekä *Henricus qui et Brecislaus dictus est*. Hänen mukaansa voitaisiin olettaa, että germaaninen nimi osoitti arvovaltaa ja mainetta – kuulumista korkeampaan luokkaan.

Tšekkiläinen aatelistokin alkoi käyttää germaanisista nimiä joko yleisen muodin tai uusien saksalaisten sukulaissuhteiden takia (esimerkiksi Oldřich z Hradice ja Jindřich z Rožmberka) (Pleskalová 2015: 150). Osa germaanisista nimistä tuli ritarimuodista sekä -runoudesta, joita korkeammat säädyt kopioivat (Beneš 1962: 44; Fischer 1965: 11). Myös useat papit saivat pappisvihkimyksessä germaanisen nimen. Pyhä Vojtěch otti itselleen opettajansa pyhän Adalbertin nimen ja Jaromír ja Zdík nimittivät itsensä piispojen Gebhart ja Jindřich mukaan. (Kopečný 1974: 14; Pleskalová 2015: 150).

Tietoja etunimistä voidaan löytää hallinnollisista listoista sekä kirjallisuudesta yksittäisistä lauseista ja sanoista. Ensimmäiset tšekinkieliset kirjalliset lähteet ovat pääasiassa peräisin 1100-luvun toiselta puoliskolta. Tieto kansallisuudesta puuttuu usein. Dokumenteista löytyy pääasiassa aateliston ja kirkonmiesten nimiä, sillä alempien sosiaaliluokkien nimiä kirjoitettiin näihin aikoihin vain harvoin muistiin. (Pleskalová 2015: 150–151). Taulukossa 7 esitellään tyypillisiä germaanisista nimiä Tšekissä vuosina 900–1250.

Schwarz (1957: 1–2) on löytänyt Böömin alueelta ennen vuotta 1197 yhteensä 251 germaanista henkilönnimeä. Nimet eivät ole aina varmuudella kuuluneet saksalaisille henkilöille – syyksi Schwarz näkee sen, että nämä tuolloin tavalliset germaaniset nimet olivat käyneet läpi ajalle tyypilliset äänteenmuutokset ja siten tšekkiläistyneet. Kyseessä eivät myöskään ole vielä 1200-luvun pyhimysnimet ja ainoastaan osittain saksalaisten porvareiden ja maanviljelijöiden 1200- ja 1300-luvulla yleiset nimet. Näitä nimiä ovat muun muassa *Sîvrit ~ Žibřid*, *Hageno ~ Ahna*, *Dietrich ~ Jetřich ~ Děřich*, *Dietleip ~ Dětleb*, *Wolfram ~ Olbram*.

Svoboda (1967: 34) esittelee esimerkkejä nimistä 1100-luvulta ja 1200-luvun alkupuoliskolta lähteenään *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*. Joskus isällä voi olla tšekkiläinen nimi ja pojalla germaaninen – tai päinvastoin. Joskus

veljeksistä toisella on germaaninen nimi ja toisella joku muu. Lisäksi nimet on kirjoitettu latinaksi. Onkin mahdotonta sanoa, onko henkilö saksan- vai tšekinkielinen. Nimiä ovat muun muassa *Ahna ~ Hageno ~ Agna, Albertus, Bertoldus, Chunone, Cunradus ~ Conrado, Cunperdi, Emram ~ Imrammo, Eppo, Gebehardo, Gerhardus ~ Gerardi Hartlebus, Heinrico ~ Heinrichus, Hemerammi, Hermannno, Lambertus, Luder, Lupoldi, Marquardus, Sifridus, Orlicus ~ Vlricus, Ottone, Purchardus, Rudger, Vitla, Wata, Waltherus, Winthero, Woluramus.*

TAULUKKO 7. Tšekin germaanisista nimiä vuosina 900–1250⁹.

Yleisimpiä germaanisista nimiä	Bedřich, Bertolt, Dětrich, Heřman, Jindřich, Kerhart, Konrád ~ Kunrát, Ludvík, Markvart, Oldřich, Vilém, Zikmund
Harvinaisempia germaanisista nimiä	Děpolt, Gebhart, Habart, Lutgěr ~ Luthěr, Manhart ~ Menhart, Verněř, Zigmund
Přemyslidien nimiä	Bedřich, Děpolt, Litold, Oldřich, Konrád ~ Kunrát, Ota
Kirkonmiesten nimiä	Dětmar, Ekkard, Izzo, Heřman, Meinhard ~ Menhart, Thidag, Udalrik
Ritarikulttuurin kautta lainautuneita	Adalbert, Bedřich, Dětrich, Heřman, Jindřich, Konrád, Lipold, Markvart, Oldřich, Oto

Tšekkiläisten käytössä germaanisista nimet saivat usein kansanomaisen asun. Vanhimmat nimet tunnistaakin usein niiden ulkoasussa tapahtuneiden muutosten takia, ja äänteelliset tunnusmerkit paljastavat lainausajankohdan. Esimerkkejä näistä ovat *Ahna ~ Hagen, Huntíř ~ Günther, Jindřich ~ Heinrich, Kunhuta ~ Kunigunde, Žipota ~ Seibot*. Osa nimistä on yhä yleisesti käytössä, osa on unohtunut. (Schwarz 1949: 195). Germaanisista nimistä on myös paljon erilaisia lempinimiä tšekkiläisin suffiksein, mikä osoittaa, että ne ovat olleet aikoinaan hyvin juurtuneita. Esimerkkejä näistä ovat *Dětlík > Dětlík, Habart > Hab, Kunrát > Kuch, Lotar > Lotúch, Luitger > Lutgěr, Manhart > Manišě, Oto > Otík, Richard > Riš, Waldemar > Waldek*. (Šrámek 2000: 76).

⁹ Lähteet: Kopečný 1974: 14; Profous & Svoboda 1957: 580; Šrámek 2000: 76, 81.

Moni näistä aikaisemmin käytetyistä, mutta nykyään unohdetuista tai harvinaisista nimistä ja nimimuodoista elää nykyään paikannimissä. Svoboda & Šmilauer (1960: 581–584) mainitsevat useita tällaisia nimiä. Taulukossa 8 on näistä muutama esimerkki.

TAULUKKO 8. Germaanisista etunimistä syntyneitä paikannimiä¹⁰.

Germaaninen nimi	Tšekkiläinen muoto	Paikannimi
Adalwalt	Adolt	Adoltov
Brunart	Pruněř	Pruněřov
Gottfried	Hospříd	Hospříz
Günther	Huntieř, Kynteř	Huntířov, Kyntřov
Hartleb	Arkleb	Vorklebice
Reinhart	Rynart	Rynárec
Rüdiger	Rydkěř, Lodhěř	Rydkěřov, Lodheřice

5.2 1250–1350: Saksankieliset uudisasukkaat ja pyhimysnimet

Vuosina 1250–1350 Tšekkiin muutti runsaasti saksankielisiä uudisasukkaita. Muuttoaaltoon oli sekä ulkoisia että sisäisiä syitä. Työntöefektinä toimivat Länsi-Euroopassa jo 1100-luvulla tapahtuneet suuret sosiaaliset ja taloudelliset muutokset, jotka liittyivät keskiaikaiseen maatalousvallankumoukseen ja kaupungistumiseen. Tehokkaampi maatalous ja uudet tuotantomenetelmät vapauttivat työvoimaa maaseudulta ja mahdollistivat kaupunkien kehittymisen. Samalla väestö kasvoi parempien olojen takia. Kaupungit kärsivät pian ylikansoituksesta ja ihmiset halusivat muuttaa muualle. (Beneš & Kural 2004: 13; Hoensch 1992: 98).

Tšekissä oli 1100-luvulta lähtien enemmän työmahdollisuuksia kuin työvoimaa. Přemyslidit – etenkin Přemysl II Otakar – näkivät Länsi-Euroopan muuttohalukkaissa ihmisissä mahdollisuuden vallan kasvattamiseen sekä taloudelliseen nousuun. He jopa mainostivat muuttomahdollisuuksia Baijerissa, Frankissa ja Meissenissa. Muuttajille annettiin etuoikeuksia, ja uudisraivausta sekä uusien kaupunkien perustamista tuettiin. Mahdollisuudet saada maatalousmaata sekä

¹⁰ Lähde: Svoboda & Šmilauer 1960: 581–584.

kehittää kaupankäyntiä nopeasti perustettavissa ja kehittyvissä kaupungeissa toimivat voimakkaina vetoefekteinä. Muuttajia tuli naapurialueilta Saksista, Baijerista, Sleesiasta, Oberlausitzista Itävallasta ja Oberpfaltzista, mutta myös kauempaa Thüringenistä, Schwabenista ja Reininmaalta. (Bahlcke 2014: 21–22; Beneš & Kural 2004: 12–14; Hoensch 1992: 98–99).

Näihin aikoihin vain 15 prosenttia Böömin altaasta oli asutettu – ainoastaan viljavat matalalla sijaitsevat alueet Elbe-, Eger- ja Vltava-jokien lähistölle tarjosivat sopivat olosuhteet elämiselle. Määrissä kyseessä oli pääasiassa eteläosa. Vasta 1100-luvulla teknologiset edistykset maataloudessa sekä ilmaston lämpeneminen mahdollistivat sen, että korkeammalla sijaitsevia aikaisemmin viljelemättömiä alueita voitiin asuttaa ja käyttää maatalouteen. (Beneš & Kural 2004: 13). Saksalaiset muuttajat asettuivat juuri näille rajavyöhykkeen paksun metsäisille vuoristoalueille, ja näin syntyivät saksalaisten historialliset ja pysyvät asuma-alueet Tšekissä (Beneš & Kural 2004: 14; Čornej & Pokorný 2000: 16).

Osa saksalaisista muuttajista suuntasi uusiin kaupunkeihin, joiden asukkaat – etenkin kaivostoiminnan ympärille syntyneissä kaupungeissa – olivat usein saksalaisenemmistöisiä. Saksalaiset osallistuivat uusien kaupunkien rakentamiseen, pääsivät nopeasti mukaan kaupunkien hallintorakenteisiin ja vaikuttivat kaivos- ja muun tuotannon syntymiseen. Nämä suuret ja vauraat kuninkaalliset kaupungit pysyivät saksalaisen kaupunkiaateliston käsissä hussilaissotiin saakka. (Bahlcke 2014: 20, 23; Beneš & Kural 2004: 14; Šrámek 2000: 66). Maaseudulle syntyi suljettuja saksankielisiä alueita ja maan keskiosiin kielisaarekkeitä. Näitä kielisaarekkeitä oli Jihlavassa, Kutná Horassa, Hřebečskossa, Olomoucissa ja Uherské Hradištěssä. (Bahlcke 2014: 23; Hoensch 1992: 99).

Saksalaisten muutto aiheutti syvällisiä muutoksia Tšekin etnisessä ja kielellisessä rakenteessa. Saksalaisten määrä nousi huomattavasti ja arvellaan, että vuonna 1300 maassa asuneista 1,5 miljoonasta asukkaasta noin kuudennes olisi ollut saksankielisiä. Tšekinkieliset asukkaat joutuivat tottumaan saksankielisiin ja uuteen kaksikieliseen maahan. (Čornej & Pokorný 2000: 17; Hoensch 1992: 100). Saksalaisten levittäytyminen itään voimisti jo olemassa olevia läheisiä dynastisia, kulttuurisia ja poliittisia suhteita naapurivaltioiden välillä. Tšekin hoviin tuli

saksalaisia minnelaulajia ja muita taiteilijoita. Saksan kieltä alettiin käyttää enemmän ensin kulttuurin ja sitten hallinnon kielenä. Saksalaisia ammattilaisia pyydettiin hoitamaan hallinnon vaikeita tehtäviä tai diplomaattisia missioita. Nämä nousivat pian vaikutusvaltaisiin asemiin ja vaikuttivat siihen, että elämä Prahan hovissa ei juurikaan eronnut vastaavista saksalaisista. (Hoensch 1992: 102–103).

Muutokset kansallisuuksien suhteissa, ulkomaalaisten huomattava osallistuminen hovielämään ja saksalaisten enemmistö kaupunkiporvaristossa sekä luostareiden asukkaista synnyttivät tšekkiläisissä – erityisesti aatelisten keskuudessa – esinationalistisia jännitteitä sekä kansallisen tietoisuuden, joka jossain määrin jopa ennakoi modernia nationalismia. (Hoensch 1992: 103; Teich 1998: 50). Syynä tähän tyytymättömyyteen saattoi tosin olla valtataistelu hallitsijan ja aateliston välillä, eikä se niinkään näkynyt kansan arjessa, jossa alkoi näkyä tšekkiläis-saksalaista kulttuuriyhteyttä (Bahlcke 2014: 23).

Saksankielisten muuttajien aalto toi mukanaan aikansa tyypilliset nimet ja nimimuodit. Juuri näihin aikoihin saksalaisten asuma-alueilla tapahtui suuria muutoksia nimenantotavoissa: vanha germaaninen nimeämisperinne vaihtui nimeämiseen kristittyjen pyhimysten mukaan. Schwarzin sudeettialueen nimistöä koskevan tutkimuksen mukaan ensimmäisen ja toisen polven muuttajien keskuudessa vallitsivat yhä lähes kokonaan germaaniset nimet, pyhimysnimiä oli ainoastaan 10–25 prosentilla asuma-alueen mukaan. Pyhimysnimien käyttö lisääntyi 1300-luvun aikana lähes kaikkialla, aluksi tosin kohtalaisesti. Vuoden 1350 paikkeilla joillakin alueilla jo puolet asukkaista käytti pyhimysnimiä, ja ennen hussilaissotia germaanisista nimiä oli enää noin 10–25 prosentilla. Eri alueiden välillä oli kuitenkin eroja. Schwarzin tutkimuksen mukaan maan eteläosiin muuttaneet baijerilaiset sekä Chebin ja Jihlavan kielisaarekkeiden saksalaiset pitivät pisimpään kiinni germaanisista nimistä. (Schwarz 1957: 2–3). Šrámekin (2000: 77–78) tutkimassa, vuosina 1343–1365 latinaksi kirjoitetussa Brnon Rechnungsbuchissa, germaaniset nimet ovat yhä enemmistössä. Hän olettaa nimien todennäköisesti kuuluneen kaupungin saksankielisille asukkaille.

Šrámek (2000: 67–68) esittelee mielenkiintoisen näkemyksen germaanisten nimien lainausprosesseista. Hänen mukaansa nimiä ei olisi lainattu lännestä itään, vaan

nopeasti ja samanaikaisesti syntyneissä verkostoissa, joiden avainkohtina olivat kaupungit, linnat ja hallintokeskukset. Samalla tavoin kuin saksalaiset lainasanat juurtuivat tšekin kieleen, olisi tämä mosaiikinomainen kaupunkikulttuuri ollut pääreitti suurimmalle osalle saksan kielestä tšekkiin lainatuista henkilönimistä. Näin germaaniset nimet levittyivät ja juurtuivat myös tšekkiläiselle kielialueelle. Juuri tšekin kieleen mukautumisensa takia germaanisista nimiä kuten *Dětrich*, *Hoščálek*, *Kerhat* ja *Zigmund* ei olisi pidetty enää vieraina. Šrámekin mukaan keskiajalla tšekkiläisellä kielialueella tavattu germaaninen nimistö oli suhteellisen kattava ja koostui kaikkein tärkeimmistä keskiajan saksalaisen kielialueen nimirakenteista ja nimeämismalleista. Germaanisista nimiä levisi myös yhteiskunnan alimpiin kerroksiin (Pleskalová 2015: 150).

Svoboda (1967: 37–38) mainitsee tältä ajalta runsaasti tšekkiläistyneitä germaanisista nimiä, esimerkiksi *Alram*, *Arnušt*, *Artolt*, *Bertold*, *Blankart*, *Dádlen*, *Eberger*, *Hartvík*, *Humpolt* ~ *Kumpolt*, *Jarloch* ~ *Herloh* ~ *Gerlach*, *Kadolt*, *Keprt* ~ *Gebhart*, *Litolt*, *Ludman* ~ *Lutman*, *Lodhěř*, *Ludeř*, *Ojieř* ~ *Hojer* ~ *Hugihart*, *Olbram* ~ *Wolfram*, *Ortvín*, *Rodvín*, *Rudolt*, *Ruprecht*, *Rynart*, *Valker* ~ *Elger*, *Valkún*, *Varmunt*, *Verner* ~ *Verněř*, *Vikart*, *Vikěř*, *Vilhart*, *Vintiěř*, *Volkěř*, *Wiprecht* ~ *Výpracht*, *Zigart* ~ *Zighart*. Naisten nimiä on dokumentoitu huomattavasti vähemmän kuin miesten nimiä, mutta joitakin löytyy pääosin lyhennetyissä muodoissa *Adla*, *Adlička*, *Berta*, *Hedvika*, *Herka* < *Hermina* ~ *Herma*, *Kera* < *Kerdruta*, *Kunka* < *Kunhuta*, *Metha*, *Trutka*. Lempinimien muodostuminen osoittaa, että nimet ovat olleet yleisesti käytössä.

Davídek & al. (1941: 53–54) on koonnut yleisimpiä nimiä 1200-luvun Tšekissä. Yleisimmistä nimistä germaanisista on noin neljännes: *Dětrich* ~ *Theodoricus*, *Jindřich* ~ *Heinricus* ~ *Hindrich*, *Markvart*, *Oldřich* ja *Vilém*. Näistä *Dětrich*, *Markvart* ja *Vilém* olivat suosittuja nimiä aatelistossa ja *Jindřich* oli pyhimys. Vähemmän yleisistä nimistä löytyy vain kaksi germaanista nimeä, *Bernard* ja *Olbram*. Uusista ja harvinaisista nimistä germaanisista oli kaksi kolmasosaa: *Albert*, *Adleida*, *Albrecht*, *Arnold*, *Bedřich*, *Bertherus*, *Bertoldus* ~ *Pertold*, *Ernestus*, *Fredericus*, *Hartleb*, *Heřman*, *Ludvík* ja *Reinard*.

Paikannimissä yleisimmät germaaniset nimet vuoteen 1419 asti ovat olleet *Jindřich ~ Heinrich, Konrád ~ Kundrát, Oldřich, Bern(h)art, Zikmund ~ Žimunt, Bedřich, Dětrich ~ Jetřich* sekä *Heřman ~ Jeřman*. Nämä ovat olleet myös aikaisemmin suosittuja etunimiä. Paikannimistä löytyy myös harvinaisia nimiä, mikä osoittaa, että nimistö on ollut monipuolinen. Esimerkkejä näistä nimistä ovat *Bilant, Hrut, Kadolt, Marholt, Pitrolt* ja *Úda*. Myös muutama keskiajalla yleinen germaaninen naisten nimi on voitu rekonstruoida paikannimistä: *Adléta ~ Adelhaid, Gertrud* sekä *Kunhuta*. (Svoboda 1967: 36).

Yleisimpiä germaanisista nimiä tällä ajalla olivat Pleskalován (2015: 151) mukaan *Conradus ~ Cunradus* ja *Heinricus*, sekä *Albertus, Arnoldus, Bertholdus, Fridericus, Gotfridus, Hermanus, Marquardus, Otto* ja *Odalricus ~ Ulricus, Oldrich*. Schwarzin (1957: 6) tutkimukset saksalaisten asuttamilla alueilla käyvät ilmi taulukosta 9. Tutkimuksen mukaan germaaniset nimet *Heinrich* ja *Konrad* olivat vuonna 1320 vielä suosituimpia etunimiä ja germaaniset nimet *Ulrich* ja *Siegfried* sijoittuivat myös hyvin. Saksassa samat nimet olivat yleisiä, syynä niiden asema suosittuina dynastianiminä. 1300-luvun lopulla näkyy jo pyhimysnimien suosiminen ja germaanisten nimien käytön väheneminen.

TAULUKKO 9. Tšekin suosituimmat miesten etunimet 1300-luvulla saksankielisten asuma-alueilla¹¹.

	1320	1300-luvun loppu
1	Heinrich	Johannes
2	Konrad	Nikolaus
3	Nikolaus	Petrus
4	Johannes	Konrad
5	Petrus	Jakob
6	Ulrich	Heinrich
7	Siegfried	Andreas
8		Ulrich
9		Wenzel

¹¹ Lähde: Schwarz 1957: 6. Germaaniset nimet on tummennettu.

Saksankielisten maahanmuuttajien vaikutuksesta Tšekkiin tuli siis paljon erilaisia nimiä, jotka juurtuivat ja mukautuivat kieleen edellisten vuosisatojen nimien tapaan. Samanaikainen pyhimysnimien muoti toisaalta vei vähitellen germaanisiet nimet käytöstä jättäen vain joitakin suosituimpia etunimiksi. Osa nimistä, kuten *Albert*, *Heřman* ja *Oldřich* pysyivät pääosin aateliston käytössä. Pyhimysnimien joukossa oli myös germaanisiet nimiä ja siten ne jäivät tšekkiläiseen nimistöön, esimerkiksi Klatovskon alueen suojelupyhimys *Volfgang* tai metsästäjien suojelupyhimys *Hubert*. Muut nimet jäivät unohduksiin tai näkyvät nykyään ainoastaan paikannimissä ja sukunimissä. (Knappová 2017: 19–20; Kopečný 1974: 15; Schwarz 1957: 6).

5.3 1350–1840: Hussilaissodista kansalliseen heräämiseen

Saksalaisen kulttuurin vaikutuksen kasvua häittäsi musta surma. Ruttoepidemian seurauksena Saksassa ei enää 1300-luvun jälkipuolella ollut ylikansoitusta, joten muuttovirrat itään tyrehtyivät. Tšekissä rutto iski voimakkaimmin etenkin kaupunkeihin, joiden asukasluku laski voimakkaasti ja kansalaisuussuhteet muuttuivat. Yhteiskunnallisia ja taloudellisia ongelmia lisäsivät vielä hussilaissodat seurauksineen koko 1400-luvun ajan. Saksalaiset, jotka olivat dominoineet suurissa kaupungeissa, kokivat huomattavia menetyksiä. Böömin keskiosan kaupungit tšekkiläistyivät, mutta Määrissä ja Sleesiassa saksalaiset pitivät valta-asemansa. (Pleskalová 2015: 151–152; Schwarz 1949: 202–203).

Saksalaiset kaupunkilaiset vastustivat Jan Husin reformistisia ideoita, koska he pelkäsivät oman vaikutusvaltansa menettämistä. Saksan- ja tšekinkielisten välillä oli jännitteitä yhteiskunnan, uskonnon, kulttuurin, talouden ja kulttuurin alueilla. Kaikista ongelmista ja muutoksista huolimatta saksalaiset olivat kuitenkin monella alueella kiinteä osa yhteiskuntaa ja kaksikielisyys oli keskiajan loppupuolella laajalle levinnyttä. Moni kaupunki sai myöhemmin takaisin aikaisemman saksankielisen enemmistönsä, osittain muuttoliikkeen takia, ja raja-alueet pysyivät yhä voimakkaasti saksalaisten asuttamina. (Čornej & Pokorný 2000: 22; Hoensch 1992: 140, 149, 180; Pleskalová 2015: 152).

Viralliset lähteet ja paperit oli aikaisemmin kirjoitettu pääasiassa latinaksi. Keskiajan loppupuolella alettiin käyttää yhä enemmän saksaa ja tšekkiä. Käytetyn kielen mukaan nimistä saattoi olla kolme muotoa, kuten *Ulrich* (saksa), *Ulricus* (latina) ja *Oldřich* (tšekki). Saksalaisten ja tšekkien välisten suhteiden seurauksena myös tšekinkielisillä alkoi näkyä enemmän germaanisista nimiä. Nimi alkoi erota kielestä ja kansalaisuudesta. Saksan- ja tšekinkielisten nimet olivat vuosina 1300–1500 peruspiirteiltään samanlaisia. Kristityt nimet olivat yleisimpiä, mutta germaanisista nimistä muodostivat yhä tärkeän osan etunimien valikoimaa. Germaanisista nimistä käytettiin useimmiten seuraavia miesten nimiä: *Albert, Bernard, Dietrich, Fredericus, Henricus, Hermanus, Konrád* ja *Ulricus*. Saksankielisiltä löytyy vielä erikseen muun muassa nimiä *Dytmar, Otto* ja *Wilhelm*. Naiset käyttivät pääasiassa kristittyjä nimiä, mutta saksankielisten keskuudessa esiintyi silloin tällöin myös germaanisista nimiä, kuten *Kuna* tai *Hedwig*. (Pleskalová 2015: 152–153; Schwarz 1949: 203).

Šimůnek (2005: 123, 140) on tutkinut Brikcí z Licskan nimiluetteloa vuosilta 1520–1530. Luettelo käsittää noin 300 aateliston ja 2 500 ritariston jäsentä. Listasta löytyy nimiä, joista 16 suosituimmasta 7 on germaanisista: *Jindřich* (sijalla 4), *Zikmund* (sijalla 7), *Vilém* (8), *Albrecht* (11), *Hynek* (12), *Oldřich* (14) ja *Volf* (jaettu 15. sija). Šrámekin (2000: 77) mukaan 1300–1500-luvuilla pienaateli koko maassa käytti myös tšekkiläistettyjä germaanisista nimiä, kuten *Bedřich, Děpolt, Dětlík, Heřman, Hynek, Markvart, Menhart, Perchtold, Vilém* ja *Zigmund*.

Osa germaanisista nimistä saattoi saada inspiraationsa keskiaikaisista ritarimaaneista ja sankarieepoksista, niistä peräisin olevia nimiä nimittäin löytyi maasta, esimerkiksi Dietrich von Bernin (tšekiksi Dětrich Beruňský) tarinoista *Theodoricus ~ Dětrich ~ Jetřich, Žibřid* ja *Hil(de)brand*. Kuninkaiden nimet *Otakar* ja *Karel* eivät olleet vielä keskiajalla yleisesti käytössä. (Šimůnek 2005: 125–127, 130). Joskus germaaninen nimi on kirjoitettu saksaksi, joskus tšekiksi. Šimůnekin tutkimuksessa tšekkiläinen muoto *Jindřich* löytyy 89 prosentilta tutkittavista ja saksankielinen *Hendrych* 11 prosentilta. Sen sijaan saksankielinen *Fridrich* onkin annettu 94 prosentille ja *Bedřich* 6 prosentille. Syyksi Šimůnek nimesi ajan muodin. (Šimůnek 2005: 132).

Habsburgien neljäsataavuotisen hallinnon aikana saksan kielen ja saksalaisuuden asema vahvistui vähitellen. 1500-luvulla uusia saksankielisiä siirtolaisia saapui kaivostyöhön, lasinvalmistukseen ja kankaankudontaan, ja kolmikymmenvuotisen sodan jälkeen sodasta paremmin selvinneet reuna-alueiden saksankieliset levittivät asuma-alueitaan maan keskiosaan päin. Saksalaisten määrä nousi ja kattoi 1600-luvun lopulla noin viidenneksen kansasta. (Čornej & Pokorný 2000: 31; Hoensch 1992: 216–217, 284; Schwarz 1949: 191). Habsburgit eivät juuri välittäneet monikansallisen valtionsa eri osien erityispiirteistä. Saksan asettaminen viralliseksi kieleksi ja tšekkiläisten vaikutusvallan vähentäminen pohjustivat tšekkien 1700-luvun lopulla alkanutta kansallista heräämistä. Nämä joskus radikaalit kansalliset asenteet tšekkien puolelta nostattivat vastarintaa saksankielisessä väestönosassa, jota oli jo noin kolmannes kansalaisista ja joka pelkäsi asemansa puolesta. Saksalaisten ja tšekkien suhde yhdessä ja samassa valtiossa muuttui yhä vaikeammaksi. Kumpikin kansanosia alkoi korostaa omia kansallisia piirteitään. (Beneš & Kural 2004: 24; Čornej & Pokorný 2000: 35–37, 39).

Vuosina 1500–1720 yleisimmät nimet olivat kristittyjä nimiä. Germaanisista nimistä joukkoon mahtuivat *Jindřich*, *Bedřich*, *Karel*, *Zikmund* ja *Bernard*. Naisten nimistä ainoastaan *Kunhuta* (*Kuna*) kuului yleisten nimien joukkoon. Alueellista vaihtelua toki oli. Lapsille myös annettiin usein nimiä paikallisten kirkkojen tai alueellisten suojelupyhimysten mukaan. (Pleskalová 2015: 154–155).

Davídek & al. (1941: 58–59, 68–69) on tutkinut 1600-luvun nimiä. Vuoden 1603 veroluetteloista löytyy 178 nimeä, joista viidesosa on germaanisista. Kymmenen suosituimman nimen joukosta löytyy kolme germaanista nimeä: *Jindřich*, *Zikmund* ja *Karel*. Muita germaanisista miesten nimiä ovat *Adolf*, *Albrecht*, *Anshelm*, *Arnošt*, *Arkleb*, *Bernard* ~ *Bernart*, *Frydrych*, *Gotfrid*, *Gothard*, *Hendrich*, *Hertvik*, *Heřman*, *Humprecht*, *Hynek*, *Kundrát*, *Leonhart*, *Ludvík*, *Markvart*, *Otto*, *Purkhart*, *Rudolf*, *Vilém*, *Voldřich* ja *Volf* sekä naisten nimet *Kunka* ja *Otylia*. Vuoden 1651 lista on tšekinkielisestä Křivoklátskosta. Miesten ja naisten 91 nimen joukosta löytyy vain muutama germaaninen nimi: *Frydrych*, *Hendrich*, *Heřman*, *Karel*, *Kundrat*, *Linhart*, *Wolf* ja *Zikmund* sekä *Hedvika* ja *Kedruta*. Lisäksi germaanisista nimet eivät olleet yleisiä. Kun nimen *Jan* oli saanut 226 henkilöä, sai yleisimmän germaanisen nimen *Hendrich* vain 5 henkilöä.

1700-luvulla suosittujen uusien pyhimysten nimistä yksi eli *Karel* on germaaninen. Nimen suosioon vaikuttivat vastauskonpuhdistuksen keskushahmo ja pyhimykseksi julistettu Carlo Borromeo (tšekiksi Karel Boromejský) sekä Habsburgien esimerkki. Toinen ajalle yleinen germaaninen nimi *Leopold* oli myös hallitsijaperheen käytössä. Saksan- ja tšekinkielisten nimet kehittyivät Pleskalován mukaan samalla tapaa ja barokkinimet olivat kummassakin ryhmässä suosittuja. (Pleskalová 2015: 155). Kansallinen herääminen näkyi myös nimissä. Kansallisen herääminen sai tšekkiläiset kiinnostumaan vanhoista slaavilaisista nimistä ja germaaniset nimet alkoivat jäädä taka-alalle. Saksalaiset taas valitsivat yhä useammin germaanisii nimiä kuten *Wilhelm*, *Rudolf* ja *Adolf*. (Pleskalová 2015: 156).

5.4 1840–nykyaika: Tšekkien ja saksalaisten tiet lähtevät erilleen

Tšekkien kansallinen itsetunto nousi nousemistaan 1800-luvun aikana. Jos tšekit olivat aikaisemmin pelänneet saksalaistamista, niin 1800-luvun lopulla saksankieliset alkoivat pelätä tšekkiläistymistä ja omien etuoikeuksiensa menettämistä. Lisääntyvä valtataistelu huononsi keskinäisiä suhteita. Ensimmäisiä ajatuksia maan jakamisesta etnisesti alkoi esiintyä jo 1800-luvun lopulla. Kyse ei ollut ainoastaan vallasta, vaan myös kansallisesta identiteetistä. Tšekin saksankielisistä asukkaista osa alkoi tuntea vetoa pansaksalaiseen liikkeeseen. Sudeettisaksalainen liike kasvoi ja kärjistynyt tilanne johti lopulta saksalaisten asuttamien raja-alueiden liittämiseen Saksaan vuonna 1938 sekä lopulta koko Tšekkoslovakian miehittämiseen. (Beneš & Kural 2004: 28; Čornej & Pokorný 2000: 43–44, 56, 59; Teich 1998: 210, 246, 338).

Miehitysaika ja sota olivat traumaattista aikaa. Kansallissosialistinen Saksa halusi puhtaan kansan ja sille suuren asuinalueen. Tämän takia suoritettiin mittavia ihmissiirtoja ja puhdistuksia. Juutalaisten jälkeen samanlainen kansanmurha uhkasi tšekkejä. Toisen maailmansodan päätyttyä Saksan tappioon tšekeillä oli kostomieliala kaikkien koettujen hirmutöiden takia. Kaikilta saksalaisilta, jotka olivat olleet Tšekkoslovakian kansalaisia ennen sotaa, vietiin oikeus äänestää ja työskennellä julkisessa virassa eivätkä he saaneet palvella armeijassa. Saksan kielen käyttö julkisessa elämässä kiellettiin, eikä nimeä ”sudeettialueet” (Sudetenland) enää saanut käyttää. Lopuksi lähes kaikki saksalaiset karkotettiin Tšekkoslovakiasta Saksaan. Syy saksalaisten siirtoon maasta oli ennaltaehkäisevä: haluttiin eliminoida

vaara uusien konfliktipesien muodostumiseen ja välttää uudelleen tilanne, jossa saksalaisten vähemmistöjen olemassaolo ulkomailla toimisi tekosyynä Saksan laajentumiselle. Siirto nähtiin oikeutettuna hintana pysyvälle rauhalle ja tulevaisuuden naapurisuhteille Saksan ja Tšekkoslovakian välillä. Hallitus ei pystynyt ratkaisemaan eikä halunnut ratkaista kysymystä kahden kansan yhteiselosta. Siirto ratkaisi kauan kyteneet ongelmat tšekkien ja saksalaisten välillä dramaattisella tavalla. (Beneš & Kural 2004: 218, 270–271, 273; Teich 1998: 308).

Vuoden 1939 väestölaskennassa saksalaisia oli Tšekkoslovakiassa 3 331 415, tosin osa tšekkiläisistä laski silloin itsensä saksalaisiksi. On vaikeaa löytää selvää saksalaisten tarkkaa lukumäärää Tšekkoslovakiassa sodan jälkeisinä kaoottisina aikoina. Arvio vuoden 1945 lukumäärästä on vähintään 3–4 miljoonaa, joista suurin osa oli paikallisia, mutta lukuun sisältyy ehkä jopa miljoona pakolaisia Sleesiasta ja usea sata tuhatta pakolaista idästä. Noin 2 500 000 saksalaista siirrettiin sodan jälkeen Tšekkoslovakiasta Saksaan. Vuonna 1947 saksalaisia oli jäljellä enää noin 200 000 ja vuonna 1949 luku oli 175 000. Nämä olivat pääasiassa seka-avioliitoissa eläviä, tietyillä teollisuudenaloilla tarvittavia asiantuntijoita sekä antifasisteja. (Bahlcke 2014: 107; Beneš & Kural 2004: 8, 210, 212, 230).

Tšekkiläisten ja saksalaisten läheiset suhteet päättyivät saksalaisten karkottamiseen. Aikaisempi maansisäinen kieliraja oli mahdollistanut satoja vuosia jatkuneen saksan ja tšekin kielten välisen kontaktin, pääasiassa murretasolla ja arkielämässä. Sodan jälkeen kontakti oli pitkään vähäistä. (Pleskalová 2015: 156; Šrámek 2000: 74). 1990-luvun alussa Saksan ja Tšekin tasavallan suhteet solmittiin uudestaan ja virallisella tasolla ne ovat kehittyneet myönteisesti. Turismi on lisääntynyt huomattavasti, ja talouden sekä kulttuurin alalla on yhteisiä projekteja. (Čornej & Pokorný 2000: 88–89). Suhteita kuitenkin vaikeuttaa yhä toisen maailmansodan jälkeen karkotettujen saksalaisten kohtalo. Osa heistä on vaatinut takaisin vanhoja omistusoikeuksiaan sekä yleisesti aikaisempaa asemaansa, mitä suurin osa tšekkiläisistä vastustaa. (Teich 1998: 341).

Tšekin väestölaskennassa saksalaiseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden lukumäärä on laskenut viime vuosikymmenten aikana. Kun vuonna 1961 saksalaisia oli 134 143 henkilöä, oli luku 80 903 vuonna 1970 ja 39 106 vuonna 2001 eli vain

0,4 prosenttia koko maan väestöstä. Vuonna 2011 saksalaisia oli enää 18 658. Osittainen syy laskuun vuosien 2001 ja 2011 välillä oli tilastomenetelmien muutos etnisyystietojen ilmoittamisen suhteen. Toisaalta yli puolet saksalaisista oli vuonna 2011 yli 60-vuotiaita ja nuorempi sukupolvi ei tunne itseään enää niin voimakkaasti saksalaisiksi. (Český statistický úřad 2016; Český statistický úřad 2018; Český statistický úřad 2019). Saksan kansalaisia oli Tšekissä 17 496 henkilöä vuonna 2008 ja 21 216 henkilöä vuonna 2016 (Český statistický úřad 2017a).

Saksalaisia asuu yhä eniten perinteisillä asuma-alueilla Saksan ja Puolan rajoilla, joissakin kielisaarekkeissa sekä Prahassa ja Brnossa. Vuonna 1991 saksalaisia asui eniten Sokolovin (6 prosenttia asukkaista) ja Karlovy Varyn (3 prosenttia asukkaista) piirikunnissa¹². Seuraavaksi eniten asui Chomutovin, Chebin, Jablonec nad Nisoun, Teplicen ja Děčnin piirikunnissa (2–2,6 prosenttia asukkaista), Trutnovin, Mostin, Liberecin ja Česká Lípan piirikunnissa (1–1,8 prosenttia asukkaista) sekä Ústí nad Labemin, Šumperkin, Opavan, Svitavyn, České Budějovicen, Jihlavan, Prahan, Brnon, Brno venkovin ja Frýdek Místekin piirikunnissa (0,1–0,9 prosenttia asukkaista). Viidessätoista piirikunnassa asui enemmän kuin tuhat saksalaista. (Kreisslová 2017: 49–50). Vuoden 2001 tilastoissa yleisimmät asuma-alueet ovat pysyneet samoina. Absoluuttisesti suurin saksalaisten vähemmistö asuu Ústí nad Labemin läänissä (9 500 saksalaista). Prahassa asuu eniten saksalaisia, mutta heistä kolmannes on ulkomaalaisia. Suhteellisesti suurimmat vähemmistöt löytyvät pienistä, muutaman sadan asukkaan kylistä. Měděnecissä (Chomutovin piirikunta) neljännes asukkaista ja sekä Tatrovicessa (Sokolovin piirikunta) että Kryštofovy Hamryssa (Chomutovin piirikunta) noin viidennes asukkaista on saksalaisia. (Český statistický úřad 2018).

Ei ole ihme, että germaanisten nimien suosio romahti ja käyttö lakkasi vuoden 1945 ja sodan kokemusten jälkeen lähes kokonaan. Germaaniset nimet lähtivät konkreettisesti saksalaisten mukana. Vaikka kielteinen suhtautuminen germaanisiin nimiin vähitellen heikkeni, eivät ne olleet enää 1900-luvun loppupuoliskolla yleisiä. Useimmiten nimet ovat pysyneet käytössä suvun perinteiden ansioista. (Pleskalová

¹² Piirikunnat (okres) ovat vuoden 2003 hallinnollisen uudistuksen jälkeen suppeammassa käytössä kuin aikaisemmin. Lisäksi osa rajoista on muuttunut. Läänit (kraj) ovat piirikuntia ylempiä hallinnollisia alueita.

2015: 156; Šrámek 2000: 74). Germaanisten nimien suosio tai epäsuosio on lähes aina riippuvainen suuren yleisön asennoitumisesta saksalaisuuteen sekä saksalais-tšekkiläisistä poliittisista suhteista. Toisen maailmansodan jälkeen nimiä, joiden äänneasu ja morfeemirakenne paljasti selvästi niiden germaanisen alkuperän, hyljeksittiin, vaikka ne olivat tuttuja sotia edeltävältä ajalta (esimerkiksi *Dieter*, *Dietrich*, *Manfred*, *Reinhard*). Nimen *Adolf* käyttö väheni ymmärrettävistä syistä. Tosin jotkut nimet olivat jo niin tuttuja, että niiden germaanista taustaa ei enää tunnusteta, kuten Šrámekin vuonna 1990 tekemä kysely Brnon ja Ostravan nuorten keskuudessa paljasti. Esimerkiksi nimiä *Bedřich* ja *Jindřich* pidettiin kyselyssä täysin tšekkiläisinä niminä. (Šrámek 2000: 78).

Nimitutkimukset ajalta ennen 1980-lukua ovat hajanaisia ja tietoja löytyy vain muutamasta kaupungista. Knappován (1989: 178–179), Kopečnín (1974: 25–26) ja Pleskalován (2015: 157) tutkimukset Prahan ja Olomoucin suosituimmista nimistä vuosien 1880 ja 1968 välillä osoittavat germaanisten nimien suosion laskun. Olomoucissa vuonna 1880 viidentoista suosituimman miesten ja naisten nimen joukosta löytyy vielä useampi germaaninen nimi: miesten nimistä *Karl*, *Wilhelm*, *Rudolf*, *Adolf*, *Heinrich* ja *Leopold*, naisten nimistä *Wilhelmine* ja *Hermine*. Tämän jälkeen germaanisista naisten nimiä ei enää näy kummankaan kaupungin listoilla ja miesten nimiä on vain muutama. *Karl* on suosituin ja ainoa nimi, joka kuuluu suosituimpien joukkoon myös vuonna 1968. *Rudolf* on ollut Prahassa vuosina 1909, 1918 ja 1938 sijoilla 5, 4 ja 15, ja *Herbert* sekä *Bedřich* pääsivät samassa kaupungissa vuonna 1918 sijoille 10 ja 13.

Joillekin alueille on jäänyt voimakkaita germaanisten nimien keskittymiä. Hlučínsko, joka kuului vuosina 1742–1920 Preussille, on tästä hyvä esimerkki. Toisen maailmansodan aikaan tšekkiläisten kansallismieltä nostattavat perinteiset slaavilaiset nimet olivat alueella kiellettyjä ja sallittuja olivat etenkin perinteiset germaaniset nimet. Sodan jälkeen germaanisista nimiä on näkynyt tällä alueella tavallista enemmän sukuperinteiden ja kulttuurihistorian takia. (Šrámek 1990: 166; Šrámek 2000: 71).

Knappová (1989: 164–173) on koonnut Tšekkoslovakiassa vuosina 1980–1983 syntyneiden lasten nimet. Poikien nimiä on listalla 301, joista germaanisista on 46 eli

15,28 prosenttia kaikista nimistä. Tyttöjen nimiä on 331 ja niistä germaanisista on 21 eli 6,34 prosenttia (taulukot 10 ja 11). Poikien nimistä 14 on suosituimman sadan nimen listalla, kun taas tyttöillä vastaava luku on kolme. Myös germaanisten nimien kantajien määrässä pojat peittoavat tytöt. Pojilla germaaniset nimet ovat siten olleet 1980-luvun alussa suosituimpia kuin tyttöillä. Suosituimmat germaaniset nimet ja itse asiassa suurin osa nimistä on joko tšekkiläistyneitä muotoja (kuten *Karel*, *Hynek*, *Oldřiška* tai *Hedvika*) tai useassa kielessä esiintyviä germaanisista nimiä (kuten *Richard*, *Albert* tai *Vilma*). Selvästi saksankielisiä muotoja on vain muutama ja ne ovat harvinaisia (kuten *Horst*, *Helmut* tai *Gisela*).

TAULUKKO 10. Germaaniset nimet vuosina 1980–1983 syntyneillä pojilla Tšekkoslovakiassa¹³.

Nimi	Sija	Määrä	Nimi	Sija	Määrä
Karel	21	978	Ota	91	30
Robert	31	355	Arnošt	105	17
Richard	43	264	Albert	123	10
Jindřich	45	257	Roland	130	9
Luděk	47	219	Norbert, Otomar	136	8
Oldřich	52	196	Hugo	140	7
Rudolf	55	169	Bruno, Ernest	150	6
Hynek	73	67	Hubert, Otokar, Valter	158	5
Vilém	75	66	Ervín, Gerhard, Horst,	171	4
			Valdemar, Verner		
Oto	77	52	Adolf, Bernard, Egon, Helmut	184	3
Ludvík	79	50	Herman, Heřman, Leopold,	200	2
			Manfréd, Vendelín		
Otakar	84	41	Alvin, Armin, Arnold, Leonard,	235	1
			Vilibald, Wolfgang, Zikmund		
Bedřich	88	37			

¹³ Lähde: Knappová 1989: 164–167.

TAULUKKO 11. Germaaniset nimet vuosina 1980–1983 syntyneillä tytöillä Tšekkoslovakiassa¹⁴.

Nimi	Sija	Määrä	Nimi	Sija	Määrä
Adéla	54	268	Vilma	158	10
Jindřiška	91	72	Ema, Ida	169	8
Karla	99	54	Berta, Gisela ~ Gizela, Heda	207	3
Hedvika	109	47	Bedřiška, Lud'ka, Ludvíka,	227	2
			Vilemína		
Jindra	124	28	Ada, Amálie, Gertruda, Otilie,	263	1
			Roberta		
Oldřiška	127	26			

TAULUKKO 12. Syitä germaanisten nimien valintaan¹⁵.

Syitä siihen, että nimeä ei valita		Syitä nimen valintaan	
Negatiivisia assosiaatiota (sodasta)	Adolf	Vähemmän tavanomainen	Hedvika
Nimi on vanhentunut, harvinainen tai ei miellyttä	Karel, Kunhuta	Nimi on perinteinen	Karel, Otakar
Nimi kuulostaa ulkomaiselta	Robert	Nimi tulee kirjallisuudesta	Hynek
Nimi kuulostaa kovalta	Robert	Nimi kuulostaa ulkomaiselta	Richard
Nimestä on vaikea muodostaa lempinimeä	Zikmund	Kansainvälisten tapausten innoittama	Robert
Nimi on ruma ja kummallinen	Brunhilda, Ruprecht	Isovanhempien nimi	Ludvík
Nimi on Němcovalta	Adélka	Nimi on Němcovalta	Adéla, Vilém

¹⁴ Lähde: Knappová 1989: 169–173.

¹⁵ Lähde: Knappová 1989: 57, 136–139.

Knappová on myös tutkinut syitä nimien valintaan (taulukko 12). Hänen mukaansa germaaniset nimet sopivat moneen valintakategoriaan ja sama syy voi johtaa nimen suosimiseen tai hylkäämiseen. (Knappová 1989: 57, 136–139). Knappová on lisäksi vertaillut nimien valintaa alueellisesti. Saksan rajan tuntumassa germaanisista nimiä (esimerkiksi *Adolf, Helmut, Kurt, Manfréd, Valter, Gertruda*) valitaan useammin kuin muualla. Tämä on luonnollista saksalaisten perinteisten asuma-alueiden sekä seka-avioliittojen takia. (Knappová 1989: 87, 111).

5.5 2000-luku: Nimiä ympäri maailmaa

5.5.1 Kaikki 1.5.2009 mennessä Tšekissä rekisteröidyt etunimet

Vuoden 2009 tilastossa miesten ainoita etunimiä on kaikkiaan 18 882 ja naisten ainoita etunimiä 16 884. Näistä on germaanisista miesten nimiä 420 eli 2,22 prosenttia kaikista nimistä ja naisten nimiä 500 eli 2,96 prosenttia kaikista nimistä (taulukko 13). Nämä germaaniset ainoat etunimet löytyvät liitteistä 1 ja 2 ja kaksikymmentä suosituinta nimeä taulukosta 14. Lisäksi sellaisia nimiyhdistelmiä, joissa on vähintään yksi germaaninen nimi, on miehillä 6 029 eli 14,01 prosenttia kaikista nimiyhdistelmistä ja naisilla 1 275 eli 4,37 prosenttia kaikista nimiyhdistelmistä. Siten sellaisia nimiä tai nimiyhdistelmiä, joissa on ainakin yksi germaaninen nimi, on miehillä 10,41 prosenttia ja naisilla 3,85 prosenttia kaikista nimistä. 342 695 miehellä ja 119 558 naisella eli yhteensä 462 253 henkilöllä on germaaninen nimi ainoana etunimenä. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Naisilla on määrällisesti ja suhteellisesti enemmän erilaisia germaanisista ainoita nimiä kuin miehillä, tosin erot prosenttiosuuksissa ovat pienet. Miesten nimillä on sen sijaan enemmän kantajia ja ne ovat myös kavunneet korkeammille sijoille eli nimet ovat yleisempiä kuin naisten germaaniset nimet. Suosituin germaaninen nimi *Karel* on sijalla 14, kun suosituin germaaninen naisten nimi *Adéla* on vasta sijalla 48. Nimellä *Karel* on lähes yhtä paljon kantajia (118 844) kuin kaikilla germaanisilla naisten nimillä yhteensä. Tšekin sadan suosituimman nimen joukkoon mahtuu neljätoista germaanista miesten nimeä, mutta vain neljä germaanista naisten nimeä.

(Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

TAULUKKO 13. Germaanisten nimien määrät ja suhde kaikkiin nimiin vuonna 2009¹⁶.

MIEHET	Kaikki nimet	Germaaniset nimet	Germaaniset nimet / kaikki nimet
Yhteensä	61 924	6 449	10,41 %
Ainoat	18 882	420	2,22 %
Yhdistelmät	43 042	6 029	14,01 %
NAISET	Kaikki nimet	Germaaniset nimet	Germaaniset nimet / kaikki nimet
Yhteensä	46 049	1 775	3,85 %
Ainoat	16 884	500	2,96 %
Yhdistelmät	29 165	1 275	4,37 %

Suurin osa germaanisista nimistä kuuluu Knappován yleisyysluokkien kolmeen alimpaan luokkaan (taulukko 15). Näillä nimillä on alle 99 kantajaa ja ne esiintyvät harvoin, satunnaisesti tai poikkeuksellisesti. Naisten nimistä näihin kolmeen alimpaan luokkaan kuuluu 89,20 prosenttia germaanisista nimistä ja miesten nimistä 84,76 prosenttia. Lisäksi noin puolet germaanisista naisten nimistä on alimmassa luokassa, jossa nimi on annettu vain yhdelle tai kahdelle henkilölle. Nämä harvinaisimmat nimet ovat pääasiassa oikeinkirjoitusvariantteja, miesten nimistä johdettuja sekä lempinimiä. Tšekkiläisille tutuimmat nimet löytyvät neljästä ylimmistä luokasta eli yleisimmistä ja suosituimmista nimistä. Näissä luokissa miesten nimiä suhteessa kaikkiin nimiin on absoluuttisesti ja suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin naisten nimiä – miesten nimiä keskimäärin 11,36 prosenttia ja naisten nimiä 7,32 prosenttia. Vain yksi nimi eli *Karel* kuuluu maan suosituimpiin nimiin. Germaaniset nimet ovat parhaiten edustettuina miesten luokassa kolme (1 000 – 9 999 kantajaa, nimet suosittuja koko maassa). Tässä luokassa on eniten tšekkiläistyneitä nimiä ja toiseksi eniten kansainvälisiä nimiä. 418 051 henkilöllä (318 418 miehellä ja 99 633 naisella) eli 90,44 prosentilla kaikista germaanisen

¹⁶ Lähteet: Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d.

ainoan nimen kantajista on suosituimpiin nimiin kuuluva yli 1 000 kantajan Knappován vakiintunut nimi. Suosituimmista nimistä ainoastaan *Emma*, *Hildegarda*, *Otto* ja *Walter* eivät kuulu Knappován perusnimiin. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

TAULUKKO 14. Kaksikymmentä suosituinta miesten ja naisten germaanista ainoaa etunimeä vuonna 2009¹⁷.

Miehet			Naiset		
Sija	Nimi	Lkm.	Sija	Nimi	Lkm.
14	Karel	118 844	48	Adéla	32 179
36	Oldřich	29 247	78	Jindřiška	16 087
38	Rudolf	29 059	81	Vendula	13 073
39	Jindřich	28 615	98	Karla	7 679
45	Robert	22 672	103	Hedvika	7 045
49	Richard	18 944	132	Ema	4 118
55	Luděk	15 799	133	Oldřiška	4 057
74	Ludvík	8 768	144	Jindra	3 453
78	Otakar	7 431	177	Amálie	2 195
79	Bedřich	7 113	181	Gertruda	2 058
81	Vilém	6 429	189	Vilma	1 893
95	Arnošt	4 621	191	Bedřiška	1 867
96	Otto	4 603	198	Emma	1 768
100	Hynek	4 208	213	Vendulka	1 444
105	Adolf	3 809	219	Hildegarda	1 362
129	Ota	2 271	230	Irma	1 295
131	Leopold	2 198	240	Otilie	1 190
133	Oto	2 147	258	Hilda	941
156	Albert	1 523	263	Ida	907
167	Norbert	1 332	264	Berta	906

¹⁷ Lähteet: Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d.

TAULUKKO 15. Germaanisten nimien yleisyys Knappován mukaan¹⁸.

	Miehet			Naiset		
Luokka	Lkm/g	Lkm/k	%osuus	Lkm/g	Lkm/k	%osuus
yli 100 000	1	15	6,67 %	0	11	0 %
10 000–99 999	6	51	11,76 %	3	76	3,95 %
1 000–9 999	17	119	14,29 %	14	164	8,54 %
100–999	42	396	10,61 %	37	487	7,60 %
10–99	82			93		
3–9	97			94		
1–2	175			259		

Mitä suositumpi nimi on, sitä varmemmin se on Knappován (2017) teoksen vakiintuneita nimiä eli tšekin kieleen sopeutuneita nimiä. Itse asiassa vain 14 Knappován teoksessa mainittua germaanista nimeä ei löydy vuoden 2009 listalta ainoana etunimenä. Sekä miehillä että naisilla yleisistä nimistä (yli 100 kantajaa) joka viides ei ole Knappován perusnimi. Näillä nimillä on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta saksankielinen kirjoitusasu (kuten *Günther*, *Walter*, *Heinz*, *Emma*, *Waltraud*, *Irmgard*). Itse asiassa kaikista etunimistä saksankielisiä versioita on enemmän kuin tšekin kieleen sopeutuneita ja miehillä niitä on enemmän kuin naisilla. Naisilta taas löytyy enemmän erilaisia versioita samasta nimestä, esimerkiksi nimestä *Waltraud* yli kaksikymmentä¹⁹ eri versiota ja nimestä *Edeltraud* yli kymmenen versiota. Suoranaisia kirjoitusvirheitä ei ole kuin muutama. Osa nimistä on kansainvälisiä eli käytössä samassa oikeinkirjoitusmuodossa useassa maassa (esimerkiksi yleiset nimet *Robert*, *Richard*, *Otto*, *Amelie*, *Ada*, *Emma*). Hyvin vanhoja ja voimakkaasti mukautuneita nimiä (kuten *Oldřich*, *Arnošt*, *Jindřiška*, *Vintř*, *Jenovefa*, *Kunhuta*) on vähän ja ne ovat sijoittuneet tasaisesti yleisyyspektrille. Enemmän on kevyesti mukautuneita nimiä, joissa alkuperäinen germaaninen nimi on yhä helposti tunnistettavissa (kuten *Oto*, *Heřman*, *Konrád*,

¹⁸ Lähteet: Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d. Lkm/g = germaanisten nimien määrä, Lkm/k = kaikkien nimien määrä.

¹⁹ *Valdraut*, *Valdraut*, *Valtraud*, *Valtrauda*, *Valtraude*, *Valtraut*, *Valtrauta*, *Valtruda*, *Waldtraud*, *Waldtrauda*, *Waldtraude*, *Waldtraudta*, *Waldtraut*, *Waldtruda*, *Waltra*, *Waltraud*, *Waltrauda*, *Waltraude*, *Waltraut*, *Waltraute*, *Waltrud* ja *Waltruda*.

Vilemína, Matylđa, Edltruda). Lempinimistä suosituimpia ovat luonnollisesti jo vakiintuneet muodot (*Jindra, Willi*). Käytössä on sekä tšekin- (*Riša, Kuneš, Jindřicha, Adolfka*) että saksankielisiä lempinimiä (*Benno, Fritz, Lutz, Rudi, Traude*); miehillä saksankieliset lempinimet ovat yleisempiä kuin naisilla. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Miehillä on selvästi enemmän sellaisia nimiyhdistelmiä, joissa on yksi tai useampi germaaninen nimi. Nimiyhdistelmät lisäävät siten germaanisten nimien määrää miesten puolella. Germaanisista nimiyhdistelmistä korkein sija on naisilla nimellä *Emma Marie* (sija 1 760 ja 20 kantajaa). Seuraavaksi suosituimpia ovat *Adéla Anna* (16 kantajaa), *Amálie Anna* (13 kantajaa) ja *Ema Marie* (13 kantajaa). Miehillä taas korkeimmalla sijalla on *Karlheinz* (sija 1 240 ja 31 kantajaa), seuraavaksi suosituin *Karl Heinz* (29 kantajaa) sekä *Karl-Heinz* (22 kantajaa). Hyvin monella nimiyhdistelmällä on kuitenkin vain yksi kantaja eli ne ovat uniikkinimiä. Nimiyhdistelmät eivät siten harvinaisuutensa takia juuri lisää germaanisten nimien kantajien määrää. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Suosituimmat naisten germaaniset nimet nimiyhdistelmissä ovat *Emma* (203 kpl), *Ema* (135 kpl), *Adéla* (104 kpl), *Amálie* (60 kpl), *Karla* (50 kpl), *Amelie* (32 kpl), *Vendula* (32 kpl), *Adela* (27 kpl), *Wilhelmina* (26 kpl), *Carla* (25 kpl), *Hedvika* (25 kpl), *Heide* (24 kpl), *Amalia* (21 kpl) ja *Jindřiska* (20 kpl). Kaikki muut nimet paitsi *Wilhelmina* ja *Heide* kuuluvat suosituimpien germaanisten nimien joukkoon, mutta suositummuusjärjestys on lähempänä syntyneille annettuja nimiä kuin kaikkia nimiä. Huomioitavaa on erityisesti *Emman* ja *Eman* sekä nimiperheiden (*Ema, Adéla, Amálie* ja *Karla*) suosio nimiyhdistelmissä. Suosituimmat miesten germaaniset nimet nimiyhdistelmissä ovat *Robert* (554 kpl), *Richard* (327 kpl), *Karl* (280 kpl), *Karel* (222 kpl), *Rudolf* (196 kpl), *Albert* (185 kpl), *Heinz* (178 kpl), *Frank* (141 kpl), *Walter* (140 kpl), *Werner* (133 kpl), *Wolfgang* (132 kpl), *Dieter* (131 kpl) ja *Otto* (131 kpl). Miesten suosituimmat nimet eroavat naisten nimistä kolmessa suhteessa. Miehillä on käytössä paljon enemmän nimiä, mukana on selvästi enemmän saksankielisiä nimiä ja useampi nimi on sellainen, joka ei ole ainoana nimenä suosituimpien joukossa, etenkin nuorilla – ainoastaan *Robert, Richard, Karel*,

Rudolf ja *Albert* ovat suosituimpia germaanisista ainoita nimiä sekä kaikkien nimien että syntyneiden lasten nimien listoilla. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Nimiyhdistelmistä löytyy erilaisia germaanisista ainoita naisten nimiä 133 eli 26,6 prosenttia kaikista germaanisista nimistä. Miehillä vastaava luku on 254 nimeä ja 60,48 prosenttia. Miesten nimiyhdistelmissä on siten useampi germaaninen nimi kuin naisten nimiyhdistelmissä. Joitakin germaanisista nimiä taas löytyy vain nimiyhdistelmistä eikä ainoana niminä. Esimerkkejä näistä ovat naisten nimet *Brünnhilde*, *Erdmute*, *Hubertina*, *Irmintraut*, *Kunigunde* ja *Reinharde* sekä miesten nimet *Elard*, *Dietwald*, *Gernoth*, *Gotthold*, *Sebald*, *Ulfried* ja *Wulf*. Nimet ovat hyvin harvinaisia ja ne esiintyvät vain muutaman kerran. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

Nimien yleisyys nimiyhdistelmissä ja ainoana niminä vaihtelee selvästi etenkin miehillä. Kun nimi on tunnusmerkillisesti tšekinkielinen, löytyy sitä nimiyhdistelmistä huomattavasti vähemmän kuin saksankielisiä tai kansainvälisiä germaanisista nimiä. Ainoa poikkeus säännöstä on *Karel*. Esimerkiksi suosituimpiin nimiin kuuluva *Jindřich* löytyy nimiyhdistelmistä vain 59 kertaa ja *Oldřich* 54 kertaa. Saksankielisellä nimellä *Gerhard* on ainoana nimenä 1 060 kantajaa ja nimiyhdistelmistä se löytyy 117 kertaa; tšekinkielisellä *Otalla* on sen sijaan 2 271 kantajaa ainoana nimenä ja nimiyhdistelmistä se löytyy vain neljä kertaa. Naisilla tämä ilmiö ei ole läheskään yhtä selvä, koska germaanisista nimiä käytetään vähemmän naisten kuin miesten nimiyhdistelmissä. Tämän lisäksi voi todeta, että miesten nimiyhdistelmissä tšekinkielisen nimen kanssa valitaan useammin toinen tšekinkielinen tai kansainvälinen nimi, kun taas saksankieliset nimet yhdistyvät useammin toisen saksankielisen tai kansainvälisen nimen kanssa. Miesten nimiyhdistelmistä on nimittäin 1 507 sellaisia, joissa on kaksi tai useampi germaaninen nimi (esimerkiksi *Detlef Willy Gerhard*), kun taas naisilla tällaisia nimiyhdistelmiä on vain 44. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

5.5.2 Vuonna 2008 Tšekissä syntyneiden lasten etunimet

Vuonna 2008 Tšekissä syntyneille pojille annettiin 3 265 erilaista etunimeä, joista 1 178 oli ainoita nimiä ja tytöille 3 359 erilaista nimeä, joista 1 295 oli ainoita nimiä. Näistä germaanisista ainoita poikien nimiä on 57 ja tyttöjen nimiä 39. Pojilla germaanisista ainoita etunimiä on siten 4,84 prosenttia kaikista ainoista poikien nimistä ja tytöillä vastaava luku on 3,01 prosenttia. Tyttöjen puolella suosituin germaaninen nimi *Adéla* on kaikkien nimien listalla sijalla neljä eli se kuuluu kaikkein suosituimpiin lasten nimiin. Myös *Ema*, *Amálie* ja *Vendula* sijoittuvat hyvin. Poikien suosituin germaaninen nimi *Richard* on vasta sijalla 34. Siitä huolimatta sadan suosituimman nimen joukossa on viisi germaanista tytön nimeä ja yhdeksän pojan nimeä. 1 733 pojalla on germaaninen nimi ainoana etunimenä ja 175 pojalla löytyy ainakin yksi germaaninen nimi nimiyhdistelmästä. 4 107 tytöllä on germaaninen nimi ainoana etunimenä, joista puolet on *Adélaa*, ja 153 tytön nimiyhdistelmässä on ainakin yksi germaaninen nimi. Tämä tarkoittaa, että 3,08 prosentilla vuonna 2008 syntyneistä pojista on ainakin yksi germaaninen nimi, tytöillä vastaava luku on 7,22 prosenttia. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b).

Suurin osa nimistä on Knappován (2017) nimikirjan vakiintuneita nimiä – tällaisia nimiä löytyy pojilla 43 ja tytöillä 26. Kaikki annetut germaaniset nimet löytyvät joko Knappováltai Dudenista eli ne ovat virallisia oikeinkirjoitusmuotoja; aikaisempia oikeinkirjoitusvariantteja ja kirjoitusvirheitä ei löydy. Lempinimet ovat käytössä vakiintuneita, kuten *Jindra* ja *Tilly*. Tytöillä korostuvat kansainväliset ja lyhyet nimet (kuten *Adéla*, *Ema*, *Amálie*, *Ida*, *Matylda* eri muotoineen), kun taas poikien nimet ovat perinteisempiä. Lista kaikista vuonna 2008 syntyneiden lasten germaanisista nimistä löytyy liitteestä 3 ja kaksikymmentä suosituinta germaanista nimeä taulukosta 16. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b).

Sellaisia nimiyhdistelmiä, joissa on ainakin yksi germaaninen nimi, on pojilla 161 eli 7,71 prosenttia kaikista 2 087 nimiyhdistelmästä ja tytöillä 142 eli 6,88 prosenttia kaikista 2 064 nimiyhdistelmästä. Suurimmassa osassa nimiyhdistelmiä toinen nimi on muu kuin germaaninen; vain neljässä pojan nimessä ja kuudessa tytön nimessä

kumpikin osa on germaaninen. Erilaisia germaanisii nimiä nimi yhdistelmissä on poikien nimistä 42 ja tyttöjen nimistä 30. Pojilla 13 nimeä (*Arnd, Carl, Ewald, Karl, Konrád, Leonhard, Lothar, Norwin, Odo, Rupert, Uwe, Willhelm, Wolf*) ja tytöillä 6 nimeä (*Ernestine, Heda, Heide, Henrika, Hildegard, Vilemína*) löytyy ainoastaan nimi yhdistelmistä. Siten hieman yli puolet ainoista nimistä on edustettuna myös nimi yhdistelmissä. Ainoastaan *Carl* on kahdessa nimi yhdistelmässä, muut yhdessä. Yleisimmät germaanisii nimet poikien nimi yhdistelmissä ovat *Karel* (23 kpl), *Robert* (23 kpl), *Richard* (22 kpl), *Albert* (12 kpl), *Hugo* (8 kpl), *Jindřich* (8 kpl), *Rudolf* (7 kpl), *Otto* (5 kpl) sekä *Ludvík* (4 kpl) ja tyttöjen nimi yhdistelmissä *Ema* (33 kpl), *Emma* (33 kpl), *Adéla* (17 kpl), *Amálie* (14 kpl), *Amelie* (5 kpl), *Adela* (4 kpl), *Amalia* (4 kpl), *Matylda* (4 kpl) sekä *Vilma* (4 kpl). Kuten vuoden 2009 nimissä, tyttöjen suosituimmat nimet keskittyvät muutamaan nimiperheeseen, kun taas pojilla on laajempi valikoima. Yleisin nimi yhdistelmä, jossa on germaaninen nimi, on pojilla *Adam Karel* (4 kantajaa sijalla 296) ja tytöillä nimet *Amálie Anna*, *Ema Marie* ja *Emma Marie* (3 kantajaa sijoilla 464, 482 ja 483). Nimi yhdistelmät ovat siten harvinaisia, lähes kaikki yksittäistapauksia. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b).

Verratessa vuonna 2008 syntyneiden lasten germaanisii nimiä kaikkiin vuonna 2009 rekisteröityihin germaanisiiin nimiin nousee aineistosta esiin seuraavia seikkoja:

- Vuoden 2009 kaikissa nimissä naisten ainoita nimiä on enemmän kuin miesten nimiä – vuonna 2008 syntyneiden lasten nimissä taas poikien ainoita nimiä on enemmän. Sama trendi näkyy myös nimien suhteellisissa määrissä sekä nimien kantajien määrässä. Nimien määrään vaikuttavat vuoden 2009 tilaston harvinaisimmat nimet, joita on naisilla huomattavasti enemmän. Vuonna 2008 syntyneille lapsille ei enää anneta yhtä paljon sellaisia germaanisii nimivariantteja, jotka ovat olleet tyypillisiä vanhempien naisten nimissä. *Adélan* suosio on selkeästi vaikuttanut siihen, että vuonna 2008 germaanisii nimien kantajien määrä on tytöillä huomattavasti suurempi.
- Naisten nimissä suosituimmaksi on noussut useampia nimiä: *Adéla*, *Ema*, *Amálie*, *Emma*, *Matylda*, *Amelie*, *Berta*, *Adela*, *Ada*, *Amalie*, *Carla* ja *Mína*.
- Miesten nimien nousijoita ovat: *Richard*, *Vilém*, *Albert*, *Hynek*, *Hugo*, *Bruno*, *Vendelín* ja *Hubert*.

- Lähes kaikki nousevat nimet ovat kansainvälisiä ja monet ovat lyhyitä.
- Laskevia nimiä ovat jotkut perinteiset (kuten *Karel* ja *Otakar*) ja vanhanaikaiset nimet (kuten *Hildegarda*) sekä tarkkeita sisältävät nimet (kuten *Jindřiška* ja *Bedřich*).

TAULUKKO 16. Vuonna 2008 syntyneiden tyttöjen ja poikien 20 suosituinta germaanista ainoaa nimeä²⁰.

Pojat			Tytöt		
Sija	Nimi	Lkm.	Sija	Nimi	Lkm.
34	Richard	364	4	Adéla	2 118
36	Karel	346	23	Ema	619
56	Jindřich	179	33	Amálie	410
62	Robert	146	35	Vendula	392
68	Vilém	95	51	Emma	275
69	Albert	93	114	Karla	56
75	Hynek	75	146	Matylda	36
83	Rudolf	58	156	Amelie	32
86	Hugo	56	166	Hedvika	27
101	Bruno	42	181	Jindřiška	22
110	Oldřich	33	206	Berta	16
125	Luděk	25	229	Vendulka	14
134	Otakar	21	249	Adela	10
137	Vendelín	20	275	Vilma	9
140	Hubert	19	300	Hermína	7
170	Arnošt	12	301	Ida	7
171	Ludvík	12	315	Ada	6
173	Bedřich	11	316	Amalie	6
189	Otto	10	322	Carla	6
202	Norbert	9	336	Mína	6

²⁰ Lähteet: Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b.

Verrattuna vuosien 1980–1983 nimiin (taulukko 11) selkeitä muutoksia on tapahtunut sekä nimien sijoituksissa että itse nimissä:

- Tyttöjen puolella on ollut paljon enemmän vaihtuvuutta kuin pojilla. Vain 14 eli reilu kolmannes vuoden 1980–1983 listalta löytyvää germaanista nimeä on myös vuoden 2008 listalla. Pojilla 36 nimeä eli lähes kaksi kolmannesta 2000-luvun nimistä on samoja kuin 1980-luvun alussa.
- *Adéla* on suosituin germaaninen tyttöjen nimi sekä 1980-luvun alussa että vuonna 2008, mutta nimen sijoitus on noussut huomattavasti sijalta 54 sijalle 4. Nimeä *Amálie* oli vuosina 1980–1983 annettu vain yhdelle tytölle, kun sitä vuonna 2008 oli annettu 410 tytölle. Nousevia nimiä ovat *Adélan* lisäksi *Ema*, *Amálie*, *Vendula* ja *Matylda* variantteineen. Laskevia ovat tarkkeita sisältävät nimet (kuten *Jindřiška*) sekä *Karla*, *Hedvika* ja *Gizela*.
- Poikien yleisimmät germaaniset nimet ovat pysyneet samoina muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. *Vilém*, *Albert*, *Hugo*, *Bruno*, *Vendelín* ja *Otto* ovat nousseet selvästi, kun taas *Oldřich*, *Luděk* ja *Ludvík* ovat laskeneet.

5.5.3 Vuoden 2016 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet

Vuoden 2016 tammikuussa syntyneiden lasten etunimien listalla on 517 erilaista poikien nimeä, joista 330 on ainoita nimiä ja 187 nimiyhdistelmää, sekä 619 erilaista tyttöjen nimeä, joista 438 ainoita nimiä ja 181 nimiyhdistelmää. Näistä germaanisista ainoita nimiä oli poikien nimistä 25 eli 7,58 prosenttia kaikista ainoista nimistä ja tyttöjen nimistä 20 eli 4,57 prosenttia kaikista ainoista nimistä. Ainoat nimet löytyvät taulukosta 17. (Český statistický úřad 2017c).

Poikien germaanisten ainoiden nimien repertoaari on yhä hieman laajempi kuin tyttöjen, vaikka lukumäärät ovatkin lähentyneet toisiaan. Huomattava osa nimistä on sellaisia germaanisten nimien kansainvälisiä muotoja, jotka ovat tuttuja myös muista kielistä (esimerkiksi *Emma*, *Amelie*, *Frida*, *Richard*, *Albert* ja *Bruno*). Lisäksi löytyy joitakin tšekin kieleen mukautuneita muotoja sekä satunnaisesti muutama harvinainen tai ainoastaan saksankielinen nimi. Kaikki nimet löytyvät myös vuoden 2008 listalta paitsi tyttöjen nimistä *Armine* ja *Klotylda*, ja poikien nimistä *Alvin*,

TAULUKKO 17. Vuoden 2016 tammikuussa syntyneiden lasten germaaniset ainoat nimet²¹.

Pojat		Tytöt	
Sija	Nimi	Sija	Nimi
37–38	Richard	4	Adéla
41–42	Jindřich	9	Ema
43	Karel	13–15	Emma
64–68	Albert	21–22	Amálie
64–68	Vilém	56–57	Vendula
69–72	Robert	115–126	Matylđa
79–84	Hugo	153–183	Amelie
85–87	Hynek	153–183	Karla
92–101	Bruno	184–251	Hedvika
92–101	Rudolf	184–251	Jindřiška
117–131	Hubert	184–251	Matilda
117–131	Oldřich	252–619	Adléta
132–164	Arnošt	252–619	Amalie
132–164	Ludvík	252–619	Armíne
132–164	Ota	252–619	Frida
132–164	Otakar	252–619	Heidi
132–164	Vendelín	252–619	Hermína
165–517	Adolf	252–619	Klotylđa
165–517	Alvin	252–619	Mína
165–517	Bedřich	252–619	Vendulka
165–517	Jimram		
165–517	Leopold		
165–517	Oto		
165–517	Otto		
165–517	Reiner		

²¹ Lähde: Český statistický úřad 2017c.

Jimram ja *Reiner*. Näin pienissä luvuissa ja yhden kuukauden otoksessa voi olla sattumaa, mikä harvinainen nimi valitaan missäkin kuussa tai minäkin vuotena. Nimet ovat myös pitkälti samassa järjestyksessä kuin vuonna 2008. Suuria muutoksia ei siis ole tapahtunut kahdeksassa vuodessa. Vaikka sijoituksia ei voi kuukauden otoksesta suoraan verrata vuoden 2008 nimiin, voi *Eman* ja *Emman* nousun kuitenkin mainita merkittävänä muutoksena. (Český statistický úřad 2017c).

Nimiyhdistelmiä, joissa on germaanisii nimiä, on poikien nimistä 16 eli 8,56 prosenttia kaikista nimiyhdistelmistä ja tyttöjen nimistä 13 eli 7,18 prosenttia kaikista nimiyhdistelmistä. Kaikissa nimiyhdistelmissä on vain yksi germaaninen nimi (kuten *Leonard Jiří* tai *Maria Adéla*). Nimiyhdistelmistä löytyvät germaanisii poikien nimet ovat *Karel* (3 kpl), *Karl* (2 kpl), *Otto* (2 kpl), *Albert* (1 kpl), *Bruno* (1 kpl), *Ernest* (1 kpl), *Erwin* (1 kpl), *Hynek* (1 kpl), *Jindra* (1 kpl), *Leonard* (1 kpl), *Otakar* (1 kpl) sekä *Richard* (1 kpl) ja tyttöjen nimet *Amálie* (4 kpl), *Ema* (4 kpl), *Emma* (3 kpl), *Adéla* (1 kpl) sekä *Matylda* (1 kpl). Poikien nimorepertoaari on siten laajempi kuin tyttöjen, joilla käytetään samoja muodikkaiden nimiperheiden nimiä. Kaikki nimiyhdistelmät ovat taulukossa alimmalla sijalla. Viittä nimiyhdistelmistä löytyvää pojan nimeä ei ole annettu ainoana etunimenä, sen sijaan kaikki tyttöjen nimet löytyvät myös ainoiden nimien joukosta. (Český statistický úřad 2017c).

Verratessa Tšekin germaanisii nimiä muiden maiden suosituimpiin nimiin (taulukot 2 ja 5), nousee selvimmin esille nimen *Ema* ~ *Emma* suosio useassa maassa. Nimi oli vuonna 2015 tai 2014 kymmenen suosituimman nimen joukossa Slovakiassa, Yhdysvalloissa, Italiassa, Suomessa, Tanskassa, Alankomaissa, Saksassa, Itävallassa, Sveitsissä ja Liechtensteinissa. Tšekki seuraa tässä siten kansainvälisiä nimimuoteja. Pojilla kansainvälisesti suosittuja nimiä *Liam* ja *William* vastaa Tšekissä *Vilém*, joka onkin nousussa, mutta ei vielä niin suosittu kuin monessa muussa maassa. Muita germaanisii nimiä, jotka ovat suosittuja sekä jossain yksittäisessä maassa että Tšekissä ovat *Amelia* ~ *Amálie*, *Hugo*, *Carl* ~ *Charlie* ~ *Karel* sekä *Riccardo* ~ *Richard*.

5.5.4 Vuosien 2000–2015 tammikuussa Tšekissä syntyneiden lasten etunimet

Vuosina 2000–2015 tammikuussa syntyneiden poikien 20 suosituimman nimen joukossa ei ole yhtäkään germaanista nimeä. Tyttöjen vastaavassa taulukossa *Adéla* on ollut vuodesta 2000 lähtien joka vuosi vähintään yhdeksänneksi suosituin nimi ja jopa niin, että sijoitus on noussut 2010-luvulla. *Ema* ilmaantui sijalle 20 vuonna 2009 ja on kiivennyt siitä tasaisesti vuosi vuodelta kymmenen suosituimman nimen joukkoon. *Amálie* kävi sijalla 20 vuonna 2014. (Chrámecký 2016).

5.5.5 Kde Jsme -sivuston etunimitiedostot ja -kartat

Verrattaessa Kde Jsme -sivustolla (Kde Jsme 2019) germaanisten nimien kantajien määrää vuonna 2009 ja 2016, käyttäytyvät miehet ja naiset eri tavalla. Miesten nimien kantajien määrä on vähentynyt seitsemässä vuodessa noin 39 000 henkilöllä, kun taas naisten nimien kantajien määrä on lisääntynyt noin 19 000 henkilöllä. Miesten puolella aikaisemmin suosituimman germaanisen nimen *Karel* kantajien määrä on vähentynyt noin 15 000 henkilöllä, lisäksi monen muun nimen kantajien määrä on laskenut ja toisaalta suosittujen nimien nousu ei ole ollut riittävää. Naisten puolella taas pelkästään muotinimet *Adéla*, *Ema*, *Amálie* ja *Emma* ovat tuoneet seitsemässä vuodessa noin 28 000 uutta kantajaa, jotka jo riittävät kattamaan poistuman.

Kun vertaa yksittäisten nimien kantajien määrää vuodelta 2009 vuoteen 2016, on kantajien määrä useimmilla nimillä laskussa (taulukko 18). Yli puolella miesten nimistö ja yli neljälläkymmenellä prosentilla naisten nimistä kantajien määrä on laskenut seitsemän vuoden aikana. Eniten on nimiä, jotka kuuluvat luokkaan ”laskeva ja laskeva”. Suurin osa näiden nimien kantajista on syntynyt ennen vuotta 1959. Nimiä on harvinaisimmista nimistä kaikkein yleisimpiin. Noin kaksi kolmannesta yleisistä eli yli 100 kantajan nimestä löytyy tästä luokasta. Luokassa ”laskeva ja nouseva” on vain 18 nimeä. Nimien kantajista kaikki tai suurin osa on syntynyt 2000-luvulla. Nousu ei kuitenkaan ole ollut tarpeeksi voimakasta kattaakseen poistumaa. Kaikilla tämän luokan nimillä oli alle 2 000 kantajaa vuonna 2009. Luokan ”laskeva ja tasainen” nimissä on tasaisesti nimiä eri yleisyysluokista.

Nimiä on annettu pääasiassa joko tasaisesti tai vuoden 1959 jälkeen. (Kde Jsme 2019).

TAULUKKO 18. Trendit miesten ja naisten nimissä välillä 2009–2016²².

	Miehet		Naiset	
Kadonnut	79 / 18,90 %		67 / 13,45 %	
Laskeva ja laskeva	176 / 42,11 %	226 / 54,07 %	174 / 34,94 %	206 / 41,37 %
Laskeva ja nouseva	6 / 1,44 %		12 / 2,41 %	
Laskeva ja tasainen	44 / 10,53 %		20 / 4,02 %	
Nouseva ja laskeva	2 / 0,48 %	22 / 5,26 %	4 / 0,80 %	31 / 6,22 %
Nouseva ja nouseva	13 / 3,11 %		19 / 3,82 %	
Nouseva ja tasainen	7 / 1,67 %		8 / 1,61 %	
Sama ja laskeva	66 / 15,79 %	91 / 21,77 %	170 / 34,14 %	194 / 38,96 %
Sama ja nouseva	0 / 0 %		1 / 0,20 %	
Sama ja tasainen	25 / 5,98 %		23 / 4,62 %	
Kaikki	418		498	

Vuoden 2016 tilastoista ei enää löydy 18,90 prosenttia vuonna 2009 käytetyistä miesten nimistä ja 13,45 prosenttia naisten nimistä eli nämä nimet ovat kadonneet käytöstä kokonaan. Useimmilla nimillä oli vain yksi kantaja vuonna 2009, joillakin 2–4 kantajaa. Nimet ovat heterogeenisiä, mukana on sekä tšekin että saksan oikeinkirjoitussääntöjen mukaisia nimiä, lempinimiä ja variantteja. Knappován nimistä ovat kadonneet *Gerarda* ja *Leopoldýna*. Miesten nimiä on kadonnut hieman enemmän kuin naisten nimiä. (Kde Jsme 2019).

Vain 22:lla miesten nimistä ja 31:lla naisten nimistä eli noin 5–6 prosentilla kaikista germaanisista nimistä kantajien määrä on noussut vuosien 2009 ja 2016 välillä. Näistäkin selvästi nousussa on vain osa luokan ”nouseva ja nouseva” nimistä. Kahdessa muussa luokassa kantajien määrä on alle kymmenen ja nousua on vain muutaman nimen verran. Luokan ”nouseva ja laskeva” nimet ovat erittäin harvinaisia (alle 10 kantajaa) ja sattumanvaraisia tapauksia. Nimet ovat saaneet vuosien 2009 ja

²² Lähde: Kde Jsme 2019. Taulukon luokkien nimet on selitetty tarkemmin luvussa 1.3, sivu 17, kohta 1) Trendi.

2016 välillä vain yhden kantajan lisää ja kaikki tai suurin osa kantajista on syntynyt ennen vuotta 1959. Luokassa ”nouseva ja tasainen” on vain kaksi suosittua nimeä, *Adéla* ja *Vendula*. Vaikka kantajien määrä on noussut, on nimiä alettu kummallakin antaa vähemmän vuoden 2005 tienoilla. Lopuilla nimillä oli vuonna 2009 alle 200 kantajaa. Luokasta ”nouseva ja nouseva” löytyvät nimet, jotka ovat selkeästi nousussa – poikien nimistä *Albert*, *Bruno*, *Hubert*, *Hugo*, *Hynek*, *Leonard*, *Richard*, *Vendelín* ja *Vilém* sekä tyttöjen nimistä *Ada*, *Amálie* ~ *Amelie*, *Ema* ~ *Emma*, *Matylda*, ja *Mína*. Nimet ovat lähes identtisiä vuonna 2008 syntyneiden lasten nousevien nimien kanssa. Näistä kaikki muut nimet paitsi *Hynek*, *Vendelín* ja *Vilém* ovat myös kansainvälisiä ja maailmalla yleisen tunnettuja nimiä tai nimimuotoja, ja *Vilémin* muunkieliset versiot (*William* ja *Liam*) ovat suosittuja ympäri Eurooppaa. Naisten nimien joukosta löytyvät viimeaikaiset muotoinimet *Ema* ja *Amálie*. Luokan nimistä noin puolella on yli 100 kantajaa. (Kde Jsme 2019).

Kaikilla paitsi yhdellä nimellä, joiden kantajien määrä on pysynyt samana vuonna 2009 ja 2016, on alle kymmenen kantajaa. Tämä poikkeus on *Frida*, joka kuuluu luokkaan ”sama ja nouseva”. Nimi on harvinainen ja sillä on 28 kantajaa. Määrä on sattumalta pysynyt samana, kun kantajat ovat sekä lisääntyneet 2000-luvulla että poistuneet vanhemmissa sukupolvissa. Muut nimet kuuluvat luokkiin ”sama ja laskeva” sekä ”sama ja tasainen”. Luokassa ”sama ja laskeva” on toiseksi eniten nimiä. Nimillä on alle kymmenen kantajaa ja ne ovat erittäin harvinaisia. Lähes kaikki nimien kantajat ovat syntyneet ennen vuotta 1959, vain yhdeksän vuoden 1959 jälkeen ja yksi 2000-luvulla. Luokassa on huomattavasti paljon enemmän naisten kuin miesten nimiä. Myös luokan ”sama ja tasainen” nimillä on alle kymmenen kantajaa. Suurin osa nimien kantajista on syntynyt vuoden 1959 jälkeen, 14 henkilöä 2000-luvulla. (Kde Jsme 2019).

Useimmilla nimillä – miesten nimistä 56,70 prosentilla ja naisten nimistä 69,68 prosentilla – pääosa kantajista on syntynyt ennen vuotta 1959 (taulukko 19). Puolet suosituista eli yli 1 000 kantajan nimistä ja miehillä neljä suosituinta germaanista nimeä (*Karel*, *Oldřich*, *Rudolf* ja *Jindřich*) löytyy täältä. Valtaosa germaanisten miesten nimien kantajista painottuu siten vanhempaan väestöön. Joitakin nimiä on annettu eniten sota-aikana ja lasku on alkanut heti toisen maailmansodan jälkeen. Sota-aikana suosittujen nimien kantajilla melkein yhdeksällä kymmenestä

asuinpaikka painottuu raja-alueille. Nimet ovat olleet vuonna 2009 korkeintaan yleisiä, suosituimmilla nimillä on ollut muutama tuhat kantajaa. Lähes kaikki nimet ovat tunnusmerkillisesti saksankielisiä (kuten *Horst*, *Reinhold*, *Gertruda* ja *Irmgard*). 77 prosenttia satunnaisesti ja poikkeuksellisesti esiintyvistä korkeintaan yhdeksän kantajan nimistä kuuluu luokkaan ”kaikki ennen 1959”. Tämä tarkoittaa, että suurin osa harvinaisimmista germaanisista nimistä kuuluu yli 60-vuotiaille. (Kde Jsme 2019).

TAULUKKO 19. Germaanisten nimien kantajien syntymävuodet²³.

	Miehet		Naiset	
2000-luku	9	55 / 13,16 %	15	57 / 11,45 %
1960–1990-luvut	10		5	
Kaikki jälkeen 1959	28		22	
Suurin osa jälkeen 1959	8		15	
Sota-aika	48	237 / 56,70 %	17	347 / 69,68 %
Ennen 1959	55		90	
Kaikki ennen 1959	114		226	
Suurin osa ennen 1959	20		14	
Useampi huippu	8	8 / 1,91 %	10	10 / 2,01 %
50/50	19	36 / 8,61 %	6	14 / 2,81 %
Tasainen	17		8	
Kadonnut	79	82 / 19,62 %	67	70 / 14,06 %
Ei tietoa	3		3	
Kaikki	418		498	

Nimiä, joiden kantajat ovat syntyneet pääosin vuoden 1959 jälkeen, on vain noin 12 prosenttia. Kaikkien 2000-luvulla suosittujen nimien kantajien asuinpaikat ovat tasaisesti ympäri maata tai painottuvat Prahaan ja Brnoon ympäristöineen. Myös 1960–1990-luvulla suosittujen nimien kantajien asuinpaikoista kaksi kolmasosaa on tasaisesti ympäri maata tai painottuu suuriin kaupunkeihin. Knappován

²³ Lähde: Kde Jsme 2019.

yleisyyssluokkiin nimet ovat jakautuneet tasaisesti. Esimerkkejä 1960–1990-luvuilla suosituista yleisistä nimistä ovat *Robert*, *Richard* ja *Vendula*. (Kde Jsme 2019).

Yhdellä nimellä (*Waldemar*) on kolme suosion huippua, 17 nimellä kaksi huippua. Huiput sijoittuvat eri vuosikymmenille. Luokan ”laskeva ja laskeva” nimillä (*Hedvika*, *Ervín* ja *Otmar*) kummatkin huiput ovat ennen 1980-lukua. Luokassa ”laskeva ja tasainen” on vain yksi nimi (*Karla*) ja nimeä on annettu lähempänä nykyaikaa kuin edellisessä luokassa. Luokassa ”laskeva ja nouseva” (*Bernard*, *Waldemar*, *Vilma*, *Ida*, *Berta*, *Hermína*, *Adela*, *Amalie*, *Matilda* ja *Amalia*) uudempi nousu ei ole tarpeeksi voimakas. Luokan ”nouseva ja nouseva” nimillä (*Vilém*, *Hubert*, *Bruno* ja *Hynek*) uudempi nousu on voimakas tai kummatkin huiput ovat vuoden 1959 jälkeen. (Kde Jsme 2019).

Nimiä, joita on annettu tasaisesti (tasainen ja 50/50), on vain viitisen prosenttia. Tällaisia miesten nimiä on enemmän kuin naisten nimiä. Useimmilla nimillä on alle 100 kantajaa, joillakin korkeintaan 2 300. Joillakin miesten nimillä (kuten *Ulrich*, *Ludwig*, *Karl*, *Frank* ja *Ingo*) kantajien määrä on laskenut voimakkaasti vuosien 2011 ja 2012 välillä. Syynä voi olla luonnollisen poistuman lisäksi muutos tai virhe tilastoinnissa. (Kde Jsme 2019).

Noin joka kolmatta germaanista miesten nimeä ja noin joka viidettä germaanista naisten nimeä on annettu ainakin kerran 2000-luvulla (taulukko 20). Pojille annetaan siten useampia erilaisia germaanisiksi nimiä kuin tytöille. Tämä näkyy erityisen selvästi myös, kun 2000-luvulla annetut nimet jaetaan Knappován yleisyyskategorioiden mukaan. Miesten nimiä annetaan 2000-luvulla enemmän kaikissa paitsi yhdessä yleisyyskategoriassa; yhdessä luvut ovat tasan. Vain kolmea yleistä nimeä (yli 100 kantajaa) ei ole annettu 2000-luvulla pojille, kun taas tytöille ei ole annettu 13 yleistä nimeä. Nämä nimet *Günther*, *Rainer* ja *Reinhold* sekä *Arnošta*, *Bernardina*, *Edeltraud*, *Edeltrauda*, *Edeltruda*, *Gerlinda*, *Gerlinde*, *Gerta*, *Hildegard*, *Hildegarda*, *Irmgard*, *Leopolda* ja *Leopoldina* kuuluvat kaikki luokkaan ”laskeva ja laskeva” ja niitä on annettu eniten joko sota-aikana tai ennen vuotta 1959. Kaikkien paitsi kolmen nimen kantajien asuinpaikat ovat keskittyneet raja-alueille. Suurin osa nimistä on saksankielisiä. (Kde Jsme 2019).

TAULUKKO 20. Germaanisten nimien antaminen 2000-luvulla²⁴.

	Miehet			Naiset		
	Annettu 2000- luvulla	Kaikki nimet	%	Annettu 2000- luvulla	Kaikki nimet	%
yli 100 000	1	1	100 %	0	0	0 %
10 000–99 999	6	6	100 %	3	3	100 %
1 000– 9 999	17	17	100 %	13	14	92,86 %
100–999	39	42	92,86 %	25	37	67,57 %
10–99	50	81	61,73 %	35	91	38,46 %
3–9	13	97	13,40 %	21	94	22,34 %
1–2	11	174	6,32 %	13	259	5,02 %
Kaikki	137	418	32,78 %	109	498	21,89 %

Hieman yli puolella nimistä, miehillä enemmän kuin naisilla, kantajien asuinpaikka painottuu selvästi entisille saksalaisten asuma-alueille eli Saksan ja Puolan rajalle maan luoteis-, pohjois- ja kaakkoisosissa (taulukko 21). Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta nimiä on annettu eniten ennen vuotta 1959 ja trendi on laskeva. Jotkut näistä nimistä ovat painottuneet voimakkaasti joko Sleesiaan, Hlučínin ja Kravařen ympäristöön tai luoteis- ja pohjoisrajoille. Hlučínissa ja Kravařessa ympäristössä asuu esimerkiksi yli puolet Tšekin *Edeltraudoista*, 43 prosenttia *Adelheidoista* ja joka neljäs *Valter*. Luoteis- ja pohjoisrajoilla asuu taas puolet *Wolfgangeista*, *Siegfrideistä*, *Waldtraudeista* ja *Gertoista*. (Kde Jsme 2019).

Vain muutamilla nimistä kantajien asuinpaikat ovat painottuneet muualle, kuten suuriin kaupunkeihin tai joko Böömiin tai Määriin. Suosittuja ja 2000-luvulla nousevia nimiä *Ema*, *Emma*, *Matylda*, *Albert* sekä *Hugo* annetaan suhteellisesti eniten Prahassa ja Brnossa ympäristöineen. Näissä ja muissa suurissa kaupungeissa suositaan lisäksi kansainvälisesti suosittuja *Robertia* ja *Richardia*. Määrissä suositut nimet ovat yhtä lukuun ottamatta pääasiassa iäkkäiden henkilöiden nimiä. Mielenkiintoinen esimerkki on nimipari *Jenovefa* ~ *Jenovéfa*, jonka käyttö on keskittynyt Brnosta kaakkoon. Myös tasaisesti ympäri maata löytyvien nimien

²⁴ Lähde: Kde Jsme 2019.

joukossa on runsaasti 2000-luvulla tai 1960–1990-luvuilla suosittuja nimiä. Voikin todeta, että viime vuosikymmenien suositut germaanisiet nimet ovat levittäytyneet tasaisemmin ympäri maata sekä suurimpiin kaupunkeihin. (Kde Jsme 2019).

TAULUKKO 21. Germaanisten nimien kantajien asuinpaikat vuonna 2016 (suhteellinen yleisyys ja yli 10 kantajaa)²⁵.

		Miehet		Naiset	
Kaikki raja-alueet	Raja-alueet	56	89 / 60,54 %	30	63 / 43,45 %
	Luode	11		12	
	Luode ja pohjoinen	5		8	
	Sleesia	9		9	
	Hlučín ja Kravaře	8		4	
Tasainen		47	47 / 31,97 %	66	66 / 45,52 %
Muut	Kaikki suuret kaupungit	2	11 / 7,48 %	0	16 / 11,03 %
	Praha ja Brno ympäristöineen	2		3	
	Böömi	2		3	
	Määri	2		2	
	Määri ja Sleesia	3		8	
Kaikki		147		145	

6. Esimerkkinitimet

6.1 Adéla ~ Adelheid

Nimi on ollut suosittu Keski-Euroopassa keskiajalta lähtien. Sen osat tarkoittavat 'aatelistä' (*adel*) ja 'ihmistyyppiä' (*heit ~ haidu*). Keskiajalla nimi oli saksankielisissä maissa erittäin suosittu, ensin aatelistolla ja myöhemmin myös porvaristolla. Muoto *Adela* oli tuttu ja suosittu jo silloin. Kuuluisa *Adelheid* oli vuonna 999 kuollut Pyhän saksalais-roomalaisen keisarikunnan keisari Otto I Suuren puoliso, joka julistettiin myöhemmin pyhimykseksi. Nimestä on ollut saksan kielessä

²⁵ Lähde: Kde Jsme 2019. Taulukon luokkien nimet on selitetty tarkemmin luvussa 1.3, sivu 18, kohta 4) Nimien kantajien asuinpaikka.

runsaasti puhekielen ja murteellisia muotoja, ja 1200–1600-luvuilla saksakielisillä alueilla olivat yleisiä juuri nuoremmat nimimuodot *Aleid(a)*, *Alheid(a)* ja *Alheidis*. Nimimuoto *Adelheid* tuli 1700-luvun sankarirunoelmien myötä uudelleen käyttöön. (Bahlow 1965: 2; Kohlheim & Kohlheim 2016: 51; Seibicke 1996a: 19, 23).

Tšekissä kuuluisimmat nimen kantajat olivat Ottokar I:n puoliso *Adléta* (*Adelheid*) 1200-luvulla sekä Božena Němcová'n *Babička*-romaanin *Adélka*. Nimen voi olettaa olleen Tšekissä yleisesti käytössä keskiajalla, koska siitä löytyy jo tuolloin useita muotoja (muun muassa lempinimet *Adla* ja *Adlička*) ja se on myös rekonstroitu vanhoista paikannimistä. *Adélan* muinaistšekin muoto on *Adléta*, joka on lyhennelmä germaanisesta nimestä *Adelheid(is)*. (Bahlow 1965: 1–2; Knappová 2017: 352; Svoboda 1976: 36–38).

Adéla on nykyään erittäin suosittu nimi ja suosituin Tšekin germaanisista naisten nimistä. Vuonna 2009 *Adéla* oli nimenä 32 179 naisella, kun vuonna 2016 *Adéloita* oli jo 45 156. Nimen suosio alkoi kasvaa verkkaisesti 1970-luvulla – sitä ennen nimen oli saanut vuosittain parikymmentä tyttöä. Nimeä annettiin eniten vuonna 2008 ja suosio on alkanut laskea sen jälkeen, mutta nimi on siitä huolimatta kuulunut koko 2000-luvun Tšekin suosituimpiin tyttöjen nimiin. Muinaistšekin muoto *Adléta* esiintyy vain satunnaisesti, mutta *Adélan* suosio on saanut muutaman nykyvanhemman löytämään sen uudelleen käyttöön. Vuonna 2016 *Adlétoja* oli 20, joista 17 on syntynyt 2000-luvulla. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 352; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

6.2 Bedřich ~ Friedrich

Nimen osat (*fridu* sekä *rīhhi*) merkitsevät 'rauhaa' tai 'turvaa asevallalta' sekä 'hallitsijaa'. Nimellä oli merkittävä rooli saksankielisten alueiden nimenannossa keskiajalta 1900-luvun alkuun. Valintaa tukivat dynastiset esikuvat kuten keisari Fredrik I Barbarossa 1100-luvulla ja Fredrik II Suuri 1700-luvulla. Neljän 1600–1800-luvuilla hallinneen Preussin kuninkaan myötä tunnetuksi tuli nimiyhdistelmä *Friedrich Wilhelm*. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 174). Tšekissä nimen eri muodot ovat olleet tasaisen suosittuja saksalaisten tulosta lähtien ainakin vielä 1700-luvulle saakka, ja nimi löytyy myös Přemyslidien hallitsijasuvusta. Suosio ei ole katkennut

uudemmallakaan ajalla: vuonna 1918 *Bedřich* oli Prahassa sijalla 13. (Pleskalová 2015: 151–157; Svoboda 1967:36).

Tšekin *Bedřich*-nimen lähtömuoto on tutkijasta riippuen *Vrederich*, *Vriederich*, *Fridurich* tai *Fredrich*. Vaihtelu *i:n* ja *e:n* välillä ensimmäisessä tavussa näkyy myös latinankielisissä muodoissa *Fridericus* ja *Fredericus*, jotka löytyvät 1000-luvun böömiläisistä lähteistä. Saksan kielessä noihin aikoihin esiintynyt ja tšekistä puuttunut soinnillinen bilabiaalinen *v/f* korvautui tšekissä läheisellä *b:llä*. Muutos on yleinen saksasta lainatuissa sanoissa (esimerkiksi *varwe* > *barva*, *fasant* > *bažant* ja *Wolfram* > *Olbram*). Näin saattoivat syntyä muodot *Brederich* ja *Bredrich*, ja tästä taas dissimilaation (kaksi lähekkäistä samanlaista äännettä, joista toinen katoaa tai muuttuu) kautta muoto *Bedrich*. Tästä muodosta on ensimmäinen maininta vuonna 1210 (*Bedrih*). Schwarz on rekonstruoinut muodon **Br̥d̥rich*, jossa näkyy hyvin tilanne ennen keskimmäisen vokaalin katoamista konsonanttien välistä. *Bedřich* syntyi 1200-luvulla, kun pehmeä *r'*-äänne tuotti palatalisaation seurauksena tiettyssä ympäristössä (etenkin *i:n* ja *e:n* edessä) *ř*-äänteen (*ri* > *ři*). Paikannimissä muutos näkyy juuri 1200-luvulla. Esimerkiksi nykyinen *Bedřichov* esiintyi vuonna 1203 muodossa *Bedrichow* ja nykyinen *Bedřichovice* 1300-luvun lopulla muodossa *Bedrzychouicz*. (Fischer 1965: 7–8; Profous 1954:41; Schwarz 1923: 43–44, 56; Short 1993: 463).

Bedřich on nykyään suosittu etunimi vanhoilla sukupolvilla, mutta nuorempiin se ei enää vetoa. Vuonna 2009 *Bedřichejā* oli 7 133, kun määrä oli laskenut vuonna 2016 5 771:een. Nimeä alettiin antaa vähemmän 1950-luvun alussa ja 1990-luvulta alkaen sen on saanut vain 5–20 poikaa vuodessa. Suhteellisesti eniten *Bedřichejā* on Brnon ja Olomoucin ympäristössä sekä Luoteis-Böömin raja-alueilla. Nimen saksalainen muoto *Friedrich* on kokenut pienen romahduksen vuoden 2011 jälkeen. Kun vuonna 2009 *Friedrichejā* oli 53 ja vuonna 2011 vielä 43, oli heitä vuonna 2016 ainoastaan neljä. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 146; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.3 Ema ~ Emma

Emma on lyhenne *Erm(en)-* tai *Irm(in)-*alkuisista nimistä. Nimi tarkoittaa 'suurta', 'kaikenkattavaa'. Nimi oli käytössä jo 800-luvulla itäfrankkilaisella kuningattarella ja 800–900-luvuilla kahdella länsifrankkilaisella kuningattarella. Keskiajan jälkeen nimi jäi unohduksiin, mutta nousi taas 1800-luvun alussa ritariromantiikan myötä muotiin. 1800-luvulla *Emma* olikin hyvin suosittu Saksassa. 1900-luvulla nimi oli väliaikaisesti kadoksissa, kunnes sen suosio alkoi nousta Ranskassa 1980-luvulla. Nykyään *Emma* on suosituimpia lasten nimiä Euroopassa ja muissa länsimaissa, ja sen suosio monessa maassa liittyy nostalgisten nimien muotiin. Tunnettu *Emma* on Jane Austenin samanimisen romaanin sankari vuodelta 1816. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 23–24, 150). Tšekin nimimuoto *Ema* ei eroa kansainvälisestä *Emmasta* muuten kuin tyypillisellä lyhyellä konsonantilla. Myös saksalainen ja kansainvälien muoto *Emma* on käytössä Tšekissä. (Knappová 2017: 410).

Ema ja *Emma* eivät ole tutkimuskirjallisuudessa aikaisempina vuosisatoina Tšekin suosittujen germaanisten nimien joukossa. Sen sijaan tällä hetkellä *Ema* on muotiniimi myös Tšekissä. Lähes koko 1900-luvun nimeä annettiin vain 10–25 kertaa vuodessa. 2000-luvun alussa alkoi jyrkkä suosion nousu: kun *Ema*-nimisten määrä vuonna 2009 oli 4 118, oli luku vuonna 2016 jo 12 036. Nimi annettiin 1 274 tytölle vuonna 2016. Myös *Emma* on kokenut yhtä jyrkän nousun 2000-luvulta alkaen, vaikka se ei olekaan yhtä paljon käytössä kuin *Ema*. Kumpaakin nimeä löytyy nykyään tasaisesti ympäri maan. (Kde Jsme 2019; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

6.4 Arnošt ~ Ernst

Ernst tarkoittaa 'vakavaa', 'innokasta' ja 'taistelua'. Nimi tuli Saksassa yleisesti tunnetuksi jo keskiajalla Ernst-herttuan saagan myötä. Saaga oli suosittu hovipiireissä ja se tunnettiin tšekiksi nimellä *Vévoda Arnošt*. Romantiikan aikakaudella nimi tuli uudelleen käyttöön. *Ernst* (*August*) on dynastinen nimi joissakin saksalaisissa hallitsijasuvuissa. (Bahlow 1965: 31; Fischer 1965: 11; Kohlheim & Kohlheim 2016: 155; Seibicke 1996a: 677). Tšekissä nimen muodot ovat olleet käytössä jo ainakin 1200-luvulla. Se ei kuitenkaan ole ollut keskiajalla tai

sen jälkeen yleinen nimi, mutta löytyy kuitenkin joiltakin listoilta harvinaisempana nimenä. (Davídek & al. 1941: 57–58; Svoboda 1967: 37–38).

Tšekin *Arnošt* – kuten myös kirjallisista lähteistä löytyvä tšekkiläinen muoto *Arnušt* – vastaa vanhaa saksankielistä muotoa *Arnust*. Heikkopainoinen vokaali *u* toisessa tavussa heikkeni saksan kielessä jo aikaisin *e*:ksi, joten nimestä löytyy myös muoto *Arnest* (esimerkiksi latinassa *Arnestus*), tšekissä *Arnešt*. Joskus samalla ihmisellä saattoi esiintyä samasta nimestä eri lähteissä useita muotoja, esimerkiksi *Arnošt*, *Arnušt* ja *Arnešt*. (Fischer 1965: 7). Saksan *s* on lausuttu ja lausutaan eri tavoin eri ympäristöissä. Tästä johtuva vaihtelu *s*~*š* -kirjoitusasussa saksasta tšekkiin lainatuissa sanoissa ja nimissä näkyy mm seuraavissa esimerkeissä: *probošt* > *probošt*; *klôstar* > *klášter*, *Simon* > *Šimon*; *Ursula* > *Voršila*. (Schwarz 1923: 50).

Paikanniminä löytyy nykyään muun muassa *Arnošovice*, *Arnušovice* ja *Arnešovice*. Näistä *Arnešovice* esiintyy muodossa *Arnosstowiczich villa* (1403), *Arnestowicz*, *Arnustowicz* (1406), *Arneschtowicz* (1790), *Arnošovice* (1864) ja *Arnešovice* (1886). (Fischer 1965: 7; Profous 1954: 15, 17).

Nimi *Arnošt* on suosittu ennen kaikkea vanhoilla sukupovilla. Vuonna 2009 nimeä kantoi 4 621 miestä ja vuonna 2016 määrä oli 3 793. Suosion lasku alkoi 1950-luvulla, ja nykyään nimeä annetaan vuosittain 10–20 pojalle. Nimeä löytyy tasaisesti ympäri maata, vaikkakin suhteellinen keskittymä on sleesialaisissa Hlučínissa ja Kravařessa. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 140; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.5 Jindřich, Hynek ~ Heinrich

Nimen vanha germaaninen muoto on *Heim(e)rich*, jonka osat merkitsevät ’kotia’ (*heim*) ja ’hallitsijaa’ (*rihhi*). Nimi oli jo keskiajalla yksi suosituimmista saksalaisista etunimistä – tietyillä alueilla Saksassa joka neljäs mies oli nimeltään *Heinrich* – ja lukuisten herttuoiden, kuninkaiden ja keisareiden etunimi. Nimen leviämiseen myötävaikuttivat keisari Henrik I Linnustajan (876–936) muisto sekä keisari Henrik II Pyhä, joka julistettiin pyhäksi vuonna 1146. Nimestä on runsaasti murre-variaatioita ympäri Saksaa, muun muassa *Hendrik*, *Heinz* ja *Heino*. (Bahlow 1965:

45; Kohlheim & Kohlheim 2016: 204; Seibicke 1998: 324). Tšekissä nimi on ollut vuosisatojen ajan yleisimpiä nimiä ja germaanisista nimistä suosituin pitkällä ajanjaksolla. Nimen asema pyhimyksenä on vaikuttanut sen suosioon. Jo ennen 1200-lukua nimi on ollut yleinen, mutta vuonna 1320 se oli kaikkein yleisin nimi Tšekin saksalaisten asuttamilla alueilla ja 1300-luvun lopulla yhä sijalla kuusi. Suosio on jatkunut läpi vuosisatojen ja nimen eri muodot nousevat esiin lähes kaikessa tutkimuskirjallisuudessa. (Dávidék & al. 1941: 53–54, 58–59; Pleskalová 2015: 150–151, 154–157; Schwarz 1957: 6).

Tšekin *Jindřich* löytyy jo 1100-luvulla Kosmaksen kronikasta latinaksi ja 1200-luvulla Dalimililta tšekiksi kirjoitettuna. Se vastaa saksan vanhaa muotoa *Hindrich*, joka on *Heinrichin* muunnos ja löytyy böömiläisistä vanhoista lähteistä. Nimestä löytyy myös muita *d*:llisiä muotoja (esimerkiksi *Hindrih* tšekissä, *Hendrich* saksassa ja *Hendricus* latinassa, lisäksi *d*:llisiä muotoja löytyy saksan murteista), joten *d* ei ole pelkkä tšekkiläinen erikoisuus. *Hindrich* > *Jindrich* -muutos tapahtui muiden sanojen vanavedessä analogiana, jossa sanan alkuun kehittyi *j*-äänne. Tämän jälkeen tapahtui tšekin kielessä yleinen palatalisaatio *r* > *ř*, ja syntyi muoto *Jindřich*. Muutos *h* > *j* näkyy myös nimessä *Heřman* ~ *Jeřman* (saksan *Hermann*), paikannimessä *Hindrichovici* ~ *Jindřichovice*, sanassa *hiskra* ~ *jiskra* sekä puolan nimessä *Hadwiga* ~ *Jadwiga* (saksan *Hedwig*). Muun muassa Schwarz ei tosin Fischerin mukaan mainitse nimeä *Hindrich* – hänen mielestään saksalainen *h*-äänne on poistunut tšekin kielessä siksi, että kielessä ei ennen 1100-luvun puoltaväliä vielä tunnettu *h*-äännettä. Esimerkiksi muinaistšekkiläisessä muistomerkissä lukee *Indrih*. Toisaalta on huomattava muoto *Indruch* uudemmalta ajalta, joka osoittaa, että *j*-äänne sanan alussa ei ole silloinkaan ollut pysyvä. (Fischer 1965: 8; Šrámek 2000: 73). Kirjoitusasun vaihtelu näkyy paikannimissä: esimerkiksi nykyinen *Jindřichovice* on merkitty muistiin vuonna 1400 muodossa *villa Gyndrzychow* ja nykyinen *Jindřiš* on taas merkitty muistiin vuonna 1654 muodoissa *Gindrzyse* ja *Jindřiše* (Profous 1949: 153–155).

Fischerin (1965: 8) mukaan *Hynek* on syntynyt muotojen *Hindrich* ja *Hinrich* lempinimenä (*-ek* on yleinen lempinimen pääte tšekin kielessä). Alkuperäinen *Hinek* muuttui *Hynekiksi* oikeinkirjoitussääntöjen mukaan; kovien konsonanttien jälkeen

i-äänne kirjoitetaan kirjaimella *y*. Myös Seibicke (1998: 324) puoltaa samaa näkemystä ja mainitsee myös muita yleisiä, *Hynekin* kaltaisia 1400-luvulla muistiin merkittyjä *Heinrichin* lyhyitä muotoja saksan kielestä: *Henke*, *Hinke*, *Hynke*, *Heinke*. Profous (1954: 821) mainitsee seuraavia merkintöjä nimimuodosta: *a Hyncone de Leuchtenburch* (1294), *Hinconis* (1391), *My Gindrzych ml. jinak Hynek* (1495).

Jindřich on ollut pitkään erittäin suosittu nimi. Vaikka sen suosio alkoi laskea huippuvuosista 1950-luvun lopulla, oli nimi vuonna 2009 neljänneksi suosituin germaaninen nimi ja kaikkien nimien listalla sijalla 39. Kun *Jindřichejā* vuonna 2009 oli 28 615, vuonna 2016 heitä oli 26 230. Nimeä on annettu vuodesta 1999 alkaen hieman enemmän syntyneille lapsille. Vuonna 2008 nimen *Jindřich* sai 179 poikaa ja vuonna 2016 jo 237. Nimi oli vuonna 2008 syntyneiden lasten kolmanneksi suosituin germaaninen nimi, ja kaikista nimistä sijalla 56. *Hynek* on myös aina ollut suosittu nimi, ja se mahtui vuonna 2009 juuri sadan suosituimman nimen joukkoon. Nimi on ollut suosittu 1970-luvulla ja 2000-luvulla tendenssi on jälleen nouseva. Vuonna 2016 *Hynek* annettiin 94 pojan nimeksi. *Jindřichin* lempinimi *Jindra* on suosituimpi naisilla kuin miehillä. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 220; Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.6 Karel ~ Karl

Nimellä on useita, osittain päällekkäisiä merkityksiä. Muinaissaksassa *kar(a)l* merkitsee 'miestä', 'puolisoa'. Frankkien valtakunnassa *karle* oli käskynhaltijan arvonimi, josta myöhemmin kehittyi etunimi. Se voi myös olla lempinimi *heri*-alkavista nimistä (*heri* = 'armeija', 'sotajoukko'), joka muuttui nykyiseen suuntaan länsifrankkilaisella ja romaanisella alueella. Keskiajalla *Karlista* löytyy saksankielisillä alueilla hyvin paljon erilaisia muotoja, esimerkiksi *Karel*, *Charel*, *Kharel*, *Karell* ja *Korel*. Nimeä löytyy varhaiskeskiajalla lähes ainoastaan merovingien ja karolingien suvuista. Saksaan nimi palasi vasta Kaarle Suuren maineen myötä. Se on ollut käytössä erityisesti Luxemburgissa, Lothringenissa ja Rheinpfalzissa. Tosin nimi ei ollut silloinkaan yleisesti suosittu, ei edes Kaarle Suuren pyhäksi julistamisen jälkeen vuonna 1165. *Karlista* tuli Saksassa yleisempi vasta 1700-luvun aikana ja katolisilla sen suosio pohjautuu Carlo Borromeon pyhimykseksi julistamiseen. 1800–1900-luvuilla *Karl* on kuulunut Saksan

suosituimpiin nimiin. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 249–250; Seibicke 1998: 644–645; Schwarz 1949: 46).

Frankkikuninkaiden nimi muinaisyläsaksan muodoissa *Karal* ja *Karl* tuli slaavilaisiin kieliin jo 800-luvun alkupuolella, sai yleisnimen aseman ja muuttui metateesin kautta tšekin kielen kuningasta tarkoittavaksi sanaksi (král). Sen sijaan etunimi *Karel* on tšekissä nuorempi laina, vaikka se näkyy jo 1200-luvulla paikannimissä (*Karlowici* ja *Karlouici* muinaistšekissä, *Karlovice* nykyään). Suosituin ja vaikuttavin nimen kantaja on eittämättä Luxemburgin sukuun kuulunut kuningas Karel IV (1346–1378). Vanhoista lähteistä löytyy perinteisesti paljon latinalaista muotoa *Karolus* ~ *Carolus*. (Fischer 1965: 8). Tšekin lisäksi *Karel* on nimen virallinen muoto hollannin kielessä (Kohlheim & Kohlheim 2016: 250).

Karel on kuulunut Tšekissä laajalle levinneimpiin nimiin vasta keskiajan jälkeen. Habsburgien mallin mukaan ja uutta pyhimystä kunnioittaen *Karel* nousi viimeistään 1700-luvulla Tšekin yleisimpien nimien joukkoon. (Pleskalová 2015: 154–156). Vuonna 2009 se oli nimenä 118 844 miehellä ja 104 072 miehellä vuonna 2016. *Karel* oli vuonna 2009 suosituin germaaninen nimi Tšekissä ja kaikkien miesten nimien listalla sijalla 14, vuonna 2015 sijalla 15. Nimen suosio syntyneiden lasten nimenä on laskenut 1950-luvulta alkaen hitaasti. Kun 1950-luvulla syntyi vuosittain lähes 3 000 *Karelia*, oli luku 1980-luvun alussa enää vajaa 1 000 vuodessa. Vaikka koko 2000-luvun *Karelin* on saanut nimekseen enää noin 300 poikaa vuodessa, oli se vuonna 2016 yhä kolmanneksi suosituin germaaninen miesten nimi syntyneiden lasten keskuudessa. *Karelia* löytyy ympäri Tšekkiä, mutta suhteellisesti eniten Böömistä. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 96, 227; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.7 Kunhuta ~ Kunigunde

Germaanisen nimen *Kunigunde* osat merkitsevät ’heimoa’ (*kunni*) ja ’taistelua’ sekä ’taistelijaa’ (*gund*). Nimi oli Saksassa keskiajalla erittäin suosittu, mikä näkyy nimen lukuisissa muistiin merkityissä lyhyissä muodoissa (esimerkiksi *Kunhaus*, *Konka*, *Kunne[ke]*). Suosioon vaikutti muun muassa vuonna 1200 pyhimykseksi julistetun keisarinna Kunigunden, Henrik II Pyhän puolison, palvonta. 1700–1800-lukujen

vaihteen ritarikirjallisuuden suosio herätti nimen uudestaan henkiin, ja ajan balladeissa *Kunigunde* oli tyypillinen linnanneidon nimi. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 259; Seibicke 1998: 718).

Sleesiassa ja Böömissä nimen suosioon ovat vaikuttaneet kuningatar Kunhuta Švábská (Václav I:n puoliso 1200-luvulla) sekä Ottokar II:n samanniminen tytär. Esimerkiksi Sleesiassa *Kunigunde* oli jopa suositumpi kuin keskiajan toiset suosikkinimet *Adelheid* ja *Hedwig*. (Bahlow 1965: 62–63). Nimi on mainittu eri muodoissa (*Kuna*, *Kunka*, *Kunhuta*) keskiajan lopulla eri nimitutkimuksissa (Pleskalová 2015; Schwarz 1949; Svoboda 1967). Pleskalován (2015: 154–155) mukaan *Kuna* ~ *Kunhuta* on kuulunut vuosina 1500–1720 Tšekin yleisimpien nimien joukkoon – ainoana germaanisena nimenä kristittyjen naisten nimien joukossa.

Muutos $g > h$ nimen sisällä osoittaa, että kyseessä on vanha laina. Klusiili g muuttui tšekissä soinnillisen frikatiivin kautta h :ksi, ja muutos alkoi näkyä 1100-luvun viimeisellä kolmanneksella. Lainatuissa nimissä on tapahtunut tämän jälkeen pikemminkin muutos $g > k$. Esimerkkejä $g > h$ -muutoksesta löytyy muun muassa vanhoista paikannimistä *Gumpoldis* > *Humpolec*, *Gotfridis* > *Hospřiz* sekä joistain lainasanoista, kuten *ziegel* > *cihla*; *louge* > *louh*. (Schwarz 1923: 55–56).

Nykyään koko nimiperhe on Tšekissä vanhentunut ja vähän käytetty. Vanha muoto *Kunhuta* on hyvin harvinainen. Vuonna 2009 *Kunhutoja* oli vielä 4, mutta vuonna 2016 ainoastaan yksi Hlučínissa asuva *Kunhuta*. Vuoden 1941 jälkeen nimeä ei ole Tšekissä annettu. Nimen modernimpi variantti *Kunigunda* ei ole yhtään sen suositumpi, nimen kaksi vuonna 2016 elossa olevaa kantajaa ovat syntyneet 1930-luvulla. Lempinimi *Kinga* on jostain syystä kaikkein suosituin, vaikka sekin on harvinainen: vuonna 2016 *Kingoja* oli koko maassa viisi ja näistä kaikki olivat syntyneet 1990- ja 2000-luvuilla. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 467; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

6.8 Oldřich ~ Ulrich

Nimen osat merkitsevät 'perintöä' sekä 'kotimaata' (*uodal*) ja 'valtaa', 'hallitsijaa' sekä 'rikkautta' (*rihhi*). Nimen suosioon vaikutti erityisesti Augsburgin piispa

Udalrich, joka julistettiin pyhimykseksi vuonna 993. Nimi onkin ollut yksi suosituimmista etunimistä Saksassa koko keskiajan loppuun asti. Nimestä löytyy Saksassa erilaisia muotoja: *Uolrich*, *Olrigh*, *Eulric* ja *Ulrik*. (Bahlow 1965: 99; Kohlheim & Kohlheim 2016: 408; Seibicke 2003: 325–326). Tšekissä nimi esiintyi Přemyslidien hallitsijasuvussa jo 1000-luvulla, ja pian aatelistokin innostui nimestä. 1200–1300-luvuilla *Oldřich* on ollut Tšekin yleisimpiä miesten nimiä. Vuonna 1320 se on ollut saksankielisten asuttamilla alueilla kuudenneksi suosituin nimi ja 1300-luvun lopulla vielä sijalla 8. (Pleskalová 2015: 150, 153–154; Schwarz 1957: 6).

Tšekin *Oldřich* vastaa saksankielistä vanhaa muotoa *Oldrich*, joka on *Odalrichin* muunnelmä. Nimi löytyy useaan otteeseen vanhoista böömiläisistä lähteistä: muun muassa *Odalrih* (847), *Oldrih testis* (1175–78), *Olrigh* (1193), *Oldrichin* poika *Oldrich Oldrichovic* (1210). Kosmas mainitsee kronikassaan linnan nimeltä *Oldřis*, joka on nimetty vuosina 1012–1033 hallinneen Přemyslidi *Oldřichin* mukaan. Huomioitava on myös latinankielinen muoto *Oldricus* (muiden muotojen, kuten *Olricus* ja *Odalricus*, rinnalla). (Fischer 1965: 8; Profous 1951: 264). Nimen *d*:llinen ja *d*:tön muoto ovat kulkeneet rinnakkain, mikä näkyy myös paikannimissä: länsiböömiläisen *Oldřichovicen* nimi löytyy 1300-luvun lähteissä muodoissa *Uldřichovice* ja *Ulřichovice* (Fischer 1965: 9). Muutos *r > ř* näkyy hyvin nykyisen *Oldřichovin* muistiin merkityissä muodoissa: *Oldrichow* vuonna 1251 ja *Oldrzychow* vuonna 1379 (Profous 1951: 261–264).

Oldřich oli vuonna 2009 Tšekin toiseksi suosituin germaaninen miesten nimi ja ylsi kaikkien nimien listalla sijalle 36. Sen jälkeen suosio on laskenut hieman: kun nimellä oli 29 247 kantajaa vuonna 2009, vuonna 2016 luku oli 24 048. Suosion huippuvuodet ovat jo takana. Kun nimeä annettiin 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa vuosittain vähintään 800 pojalle ja vielä 1970-luvulla 250–300 pojalle, on nimen saanut 2000-luvulla vuosittain ainoastaan 30–50 poikaa. *Oldřichia* löytyy ympäri Tšekkiä, mutta suhteellisesti eniten sitä on Määrissä Brnon ympäristössä. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 272; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.9 Valter, Valtr ~ Walter

Nimen alkuperäinen muoto on *Waltheri* (*waltan* = 'hallita', *heri* = 'armeija', 'lauma'). Nimi oli keskiajalla Saksassa laajalle levinnyt, ja sen suosiota vauhditti länsigoottilaisen kuninkaanpojan Walther von Aquitanienin tarina. Tämä ja myös runoilija Walther von der Vogelweiden suosio 1200-luvulla vaikuttivat siihen, että ritarit ja minnelaulajat ympäri Keski- ja Länsi-Eurooppaa käyttivät nimeä. 1800-luvulla nimi nousi uudelleen suosioon. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 423; Šrámek 1990: 161).

Nimi *Walter*, *Walther(ius)* on Tšekissä merkitty muistiin ensimmäistä kertaa vuonna 1115. Se on ollut osa yleiseurooppalaista ritarinimien muotiaaltoa. Tarpeeksi suosittu se ei kuitenkaan ollut, jotta siitä olisi tullut osa perusetunimistöä. Tšekinkieliset pitivät ja pitävät sitä yhä ulkomaisena, vieraana nimenä. Nimi ei ilmeisesti levinnyt tarpeeksi kaikkiin kansankerroksiin. Esimerkiksi 1300-luvulla Brnossa kaikki *Walterit* asuivat saksankielissä kaupunginosissa. Tilanne oli sama Määrissä 1700–1800-luvuilla, jolloin nimi ei ole ollut tšekkiä puhuvien käytössä. (Šrámek 1990: 161–164).

Nimi muuttui 1200–1300-luvuilla, ja samasta henkilöstä on eri lähteissä tuohon aikaan muodot *Waltherius de Ruda* ja *Valtr z Rudy*. Tämä esimerkki osoittaa myös, että yksittäisistä merkinnöistä ei voi tehdä johtopäätöksiä ihmisten kansalaisuuksista tai äidinkielistä. Enemmänkin riippuu siitä, mikä sattuu olemaan kirjoittajan kieli. (Šrámek 1990: 162).

Nimi on lainattu kahdessa muodossa: *Valter*, *Valtr*, jossa näkyy tšekkien yhä tyypillinen tapa saksaa puhuessa jättää *r*:n edessä oleva *e* lausumatta (esimerkiksi *Wasser* lausutaan [vasr]), sekä *Valtěr*, *Valtř* ja mahdollisesti *Valtýř*. Jälkimmäiselle nimimuodolle analogia on esimerkiksi saksasta lainattu *rytiér* < *ritter*. Kaikki edelliset muodot ovat vanhoja lainoja ja näkyvät nykyään etenkin paikannimissä. Nämä yhteensä 19 paikannimeä sijaitsevat ympäri raja-aluetta (esimerkiksi *Valtřov*, *Valtěrov*, *Valteřice*, *Valtýřov*, *Valtrovice*). Nuoremmalla ajalla on lainattu muodot *Walter*, *Valter* ja *Valtr*, joita käytetään nykyään etuniminä. (Šrámek 1990: 162–163, 169–170).

Valter on yhä yleinen nimi, mutta ainoastaan vanhemman sukupolven keskuudessa ja hyvin pienellä alueella. Vuonna 2009 nimeä kantoi 452 miestä ja vuonna 2016 enää 327 miestä. Nimeä on annettu eniten toisen maailmansodan aikana. Nykyään nimen *Valter* saa 1–3 poikaa silloin tällöin. Huomattava keskittymä, lähes kaksi kolmannesta nimen kantajista, asuu Sleesian alueella maan koillisnurkassa. *Valtr* on harvinainen, nimen kantajia oli vuonna 2009 vain 79 ja vuonna 2016 lukumäärä oli 62. 1970-luvulta lähtien nimeä on annettu ainoastaan viisi kertaa. Yllättäen kaikkein suosituin on saksankielinen nimimuoto *Walter*. Vuonna 2009 nimi oli 1 047 miehellä ja vuonna 2016 se oli 680 miehellä. Nimeä on annettu eniten toisen maailmansodan alussa, ja vuoden 1945 jälkeen nimen antaminen väheni suuresti. Nykyään nimeä annetaan muutama lähes joka vuosi. Eniten nimeä *Walter* löytyy kaikilta raja-alueilta. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 331; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.10 Vilém ~ Wilhelm

Nimen alkuperäinen germaaninen muoto on *Willehelm*, jonka osat merkitsevät ’tahtoa’ (*willio*) ja ’kypärää’ (*helm*). Nykyään virallinen muoto on *Wilhelm*. *Wilhelm* kuului varhaiskeskiajalta 1930-luvulle saakka suosituimpiin miesten nimiin. Keskiajalla nimenannon esikuva oli erityisesti Wilhelm von Aquitanien, joka oli urhotekojensa vuoksi myös eepin sankarirunoelman sankari. Tämän takia nimeä alettiin käyttää keskiajalta lähtien saksalaisissa aatelis- ja kuningasperheissä. 1800- ja 1900-lukujen vaihteen suosio liittyy Saksan keisari Wilhelm I:een ja Wilhelm II:een. Goethen *Wilhelm Meister* -sarja sekä Schillerin *Wilhelm Tell* ovat myös vaikuttaneet nimen suosioon. (Fischer 1965: 9; Kohlheim & Kohlheim 2016: 428).

Tšekin *Vilém* vastaa muotoa *Wilem*, joka on *Wilhelmin* lyhentynyt muoto ja myös nykyinen hollantilainen muoto (muodossa *Willem*). Alkuperäisen nimen kaksi *l*-äännettä dissimiloitui ja toinen *l*-äänne katosi. Latinalaisissa lähteissä näkyy *Wilemin* ja *Villemin* lisäksi myös muodot *Willehelmus* ja *Wilhelmus*. Kronikoitsija Kosmas Prahalainen mainitsee luostari *Wylemowin* (nykyään *Vilémov*), josta löytyy eri lähteistä muun muassa muodot *Wilhelmow* (1160), *Wilalmov* (1221) ja *de Wilelmove* (1222). Toinen *l*-kirjain oli kadonnut luostarin nimestä viimeistään 1400-

luvun alussa. Luostari nimettiin perustajansa Wilhelm von Sulzbachin mukaan. Paikannimissä on havaittavissa sama kehitys. Esimerkiksi eräs *Vilémov* oli 1300-luvun lopulla *Wylhelmycz* ja vuonna 1404 *Wylemowicz*. Nykyisiä paikannimiä ovat myös muun muassa *Vilémovce*, *Vilémovice* ja *Vilémovičky*. (Fischer 1965: 9; Profous & Svoboda 1957: 545).

Vilém on ollut Tšekissä suosittu nimi, aina ensimmäisten saksalaisten tulosta lähtien. Sekä Davidék & al (1941), Šimůnek (2005) ja Šrámek (2000) osoittavat tutkimuksissaan *Vilémin* olleen 1200- ja 1500-lukujen yleisimpiä nimiä, etenkin aateliston ja ritarien keskuudessa. Pleskalová (2015:154) mainitsee *Wilhelmin* vuonna 1880 Olomoucissa suosituksi nimeksi. Vuonna 2009 *Vilémejä* oli 6 429 ja vuonna 2016 enemmän eli 6 701. Nimen suosio onkin ollut nousussa 2000-luvun alusta lähtien ja on siten harvinaisuus germaanisten miesten nimien joukossa. *Vilémiä* löytyy tasaisesti ympäri maata. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 335; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.11 Zikmund ~ Sigmund

Zikmund vastaa vanhaa saksalaista nimimuotoa *Sigimundia* (nykyään saksaksi *Sigmund* ~ *Siegmund*). Sen osista *sigu* merkitsee 'voittoa' ja *munt* 'turvaa' – siis 'se joka turvaa voiton'. Myöhäiskeskiajalla nimen suosioon vaikutti pyhän kuningas Sigismundin (Burgundin kuningas 500-luvun alussa) palvonta. Sigismundin pyhänjäännökset ovat olleet vuodesta 1354 lähtien Prahan Pyhän Vituksen katedraalissa. Pyhän Sigismundin mukaan on nimetty saksalainen keisari ja Böömin kuningas Sigismund Luxemburgilainen (Karel IV:n poika, hallitsi 1420, 1436–1437). Nibelungein laulussa Sigmund on Siegfriedin isä. (Bahlow 1965: 92; Fischer 1965: 9; Kohlheim & Kohlheim 2016: 376). Nimi on ollut suosittu Tšekissä keskiajalla ja sen jälkeenkin – tähän on todennäköisesti vaikuttanut nimen asema kuninkaallisena ja pyhimyksen nimenä. Pleskalován (2015: 154–155) mukaan *Zikmund* on ollut vuosina 1500–1720 Tšekin yleisimpiä miesten nimiä. Myös Davidék & al (1941: 58–59, 68–69) osoittaa tutkimuksessaan *Zikmundin* kuuluneen 1600-luvun alussa kymmenen suosituimman nimen joukkoon.

Nimi on lainattu tšekin kieleen kaksi kertaa, mikä näkyy vanhoista paikannimistä. Vanhempi muoto *Žimunt* on ollut pohjana paikannimelle *Žimutice*, joka on kirjoitettu alun perin *Žimuntice*. Muutos *s > ž* tapahtui samalla tavalla kuin nimessä *Žibřid*. *Zikmund* taas on nuorempi laina, joka voidaan ajoittaa pyhän Sigismundin pyhäinjäännösten siirtoon ja Sigismund Luxemburgilaisen kasteeseen. (Fischer 1965: 9). Nämä teot lisäsivät pyhän Zikmundin kunnioitusta, minkä takia nimestä tuli vuoden 1603 paikkeilla hyvin suosittu aatelisten ja ritareiden keskuudessa (Dávidk & al. 1941: 54).

Nimeä *Zikmund* esiintyy nykyään harvoin ja vain joillakin alueilla. Vuonna 2009 nimeä kantoi 84 miestä ja vuonna 2016 nimi oli 72 miehellä. Tendenssi on siten ollut laskeva. Vaikka nimeä ei anneta joka vuosi, on sitä kuitenkin annettu 2000-luvulla useana vuonna muutaman kerran. Saksankieliset muodot *Siegmund* ~ *Sigmund* ovat vielä harvinaisempia, niillä oli vuonna 2016 yhteensä vain vajaa kymmenen kantajaa. (Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 347; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

6.12 Žibřid, Sigfríd, Sigfrid ~ Siegfried

Nimen germaaninen lähtömuoto on suurin piirtein *Sigufrið*, jonka osat merkitsevät 'voittoa' (*sigu*) ja 'rauhaa' sekä 'turvaa' (*fridu*). Nimen merkitys on 'se joka turvaa taistelussa voitetun rauhan'. Nimi on ollut Saksassa keskiajalta nykyaikaan saakka suosittu, erityisesti Nibelungein laulun yhden päähenkilön, lohikäärmeentappaja Siegfriedin takia. Nimi on tunnettu myös muista sankarirunoelmista. Keskiajan runoelmien muoti 1800-luvulla sekä Richard Wagnerin Nibelungin sormus - oopperasarja vaikuttivat nimen suosioon Saksassa 1800-luvun loppupuoliskolta 1940-luvulle saakka. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 376; Schwarz 1923: 44).

Tšekin muoto *Žibřid* on tullut alkuperäisen nimen lyhennelmästä *Sifrid* ~ *Sivrīt*. Nimestä löytyy muun muassa muotoja *Sebrith* (vuonna 1204/1211) ja *Zibrzid* (1323 ja 1382). Keskiyläsaksassa oli kaksi eri tavalla ja paikoissa ääntyvää *s*-äännettä. Niistä toinen soinnillinen lausuttiin 1300-luvulle saakka lähellä *š*-äännettä, tšekin kielessä resonanttien ympäristössä (sanan alussa vain vokaalin edellä) se muuttui *ž*:ksi. Vastaavia esimerkkejä löytyy runsaasti, esimerkiksi *Sandov* > *Žandov* ja useat *Rosen*-alkuiset kuten *Rosenau* > *Rožnov*, *Sonnberg* > *Žumberk*. (Fischer 1965: 9;

Profous & Svoboda 1957: 838; Schwarz 1923: 44, 49–50). Muutos $f > b$ on sama kuin nimessä Bedřich.

Paikannimistä löytyy seuraavia muotoja: *Žibřidice* (1352–1369 *Zyfridi villa*, 1371 *Joh. de Zwereticz*, 1405 *Žibřidov*, 1544 *Zibrzidow*), *Žibřidov* ja *Žibřidovice* (1333 *Shibrzidowicz*, *Shietyeyowicz*; 1352 *Sydfridowicz*; 1436 *Zibřidowice*, 1550 *Zibrzidowicze*, 1593 *Žibrzjdowicze*) (Profous & Svoboda 1957: 838). Vasta uudemmallalla ajalla alkaa näkyä f :llisiä muotoja b :llisten sijasta (esimerkiksi *Sigfrid*) (Schwarz 1923: 44).

Schwarzin (1957: 6) mukaan nimi on ollut vuonna 1320 Tšekin saksankielisillä alueilla seitsemänneksi suosituin miesten nimi. Sitä löytyi maasta jo 1100-luvulla eri muodoissa. Sen jälkeen nimeä ei löydy tutkimuskirjallisuudessa yleisten nimien joukosta. Nykyään muoto *Žibřid* ei ole enää käytössä. Nimelle *Sigfríd* löytyi vuonna 2016 yksi vuonna 1935 syntynyt kantaja sleesialaisesta Havířovista, nimelle *Sigfrid* taas kolme kantajaa, jotka ovat syntyneet vuosina 1938, 1956 ja 1961 ja asuvat eri puolilla maata. Saksalainen muoto *Siegfried* on kaikkein suosituin, vaikka ei silläkään ole ollut kuin 119 kantajaa vuonna 2009 ja 67 vuonna 2016. Enemmistö *Siegfriedejä* on syntynyt ennen vuotta 1945 ja tämän jälkeen nimeä on annettu satunnaisesti. Sokolovissa Saksan rajalla asui vuonna 2016 jopa 11 *Siegfriediä* ja suurin osa muistakin *Siegfriedeistä* asuu rajan tuntumassa. (Kde Jsme 2019; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c).

7. Syitä germaanisten nimien valintaan ja käyttöön Tšekissä

7.1 Saksalainen kulttuuri ja saksankielinen vähemmistö

Ensimmäiset dokumentoidut germaanisat etunimet saapuivat Tšekkiin saksalaisten aatelisten, kirkonmiesten ja ritareiden mukana. Nimet kytkeytyivät siten Tšekin vaikutusvallan kasvamiseen sekä kiinnittymiseen keskieuropalaiseen kulttuuriin. Naapuruus tai läheisyys ei toki merkitse kaikkea – kyse on vaikutuksen intensiteetistä sekä germaanisten nimien asemasta ja haluttavuudesta

niminä. Šrámek (2000: 77) olettaa, että germaaninen nimi osoitti keskiajalla arvovaltaa sekä kuulumista korkeampaan luokkaan. Tšekissä alettiinkin matkia saksalaisen yläluokan kulttuuria ja tapoja, myös nimiä, jotka juurtuivat ja mukautuivat.

Saksalaisten muuttoaalto keskiajalla itään ja Tšekin alueelle on tyypillinen esimerkki siitä, miten Kohlheimin (1996: 1204) mainitsema kielten- ja etnisten ryhmien välinen vuorovaikutustilanne on johtanut nimien lainautumiseen ja mukautumiseen. Suuri määrä germaanisista nimiä saapui tuolloin Tšekkiin maan saksankielisen vähemmistön sekä läheisen saksalaisen kulttuurin kautta. Maasta tuli kaksikielinen ja eri kieliryhmät elivät lähekkäin, myös seka-avioliitoissa. Tutkimukset (Schwarz 1957: 1–2; Svoboda 1967: 34) osoittavat, että germaanisista nimiä on annettu alusta lähtien sekä saksan- että tšekinkielisille. Myös samassa perheessä on ollut sekä germaanisista että slaavilaisista nimiä. Keskiajalla germaaninen nimistö oli Tšekissä laajalle levinnyt niin maantieteellisesti kuin yhteiskunnan eri kerroksissa ja nimistöön sisältyivät samat yleisimmät germaaniset nimet kuin saksankielisissäkin maissa.

Vaikka pyhimysnimet syrjäyttivät germaaniset nimet keskiajan viimeisinä vuosisatoina ja moni niistä katosi kokonaan, joitakin jäi yhä käyttöön. Tämän työn lähdeaineistosta ei juuri käy ilmi, miten eri kieliryhmien nimivalinnat keskiajan jälkeen eroavat toisistaan, esimerkiksi miten hyvin germaaniset nimet säilyivät saksankielisillä verrattuna tšekinkielisiin. Pleskalován (2015: 156) mukaan saksalainen kansallinen herääminen vaikutti 1800-luvun alussa myös Tšekin saksankielisiin kansalaisiin ja sai nämä valitsemaan germaanisista nimiä. Monet keskiajalla suosittu ja vuosisadoiksi unohdetut nimet (kuten *Günther*, *Hermann*, *Walther* ja *Werner* sekä *Bertha*, *Hedwig* ja *Otilie*) nousivat siten taas uudelleen käyttöön. Näitä nimiä on oman tutkimukseni mukaan käytössä Tšekissä vielä 2000-luvulla sekä saksan- että tšekinkielisissä asuissa, yleisinä ja harvinaisina.

Saksankielinen vähemmistö sekä saksalainen kulttuuri pysyivät Tšekissä merkittävinä tekijöinä 1900-luvun puoleenväliin saakka. Toisen maailmansodan tapahtumien nostattamat kielteiset asenteet saksalaisuutta kohtaan ovat esimerkki Lieberssonin (2000: 10) mainitsemasta suurten yhteiskunnallisten rakenteellisten muutosten vaikutuksesta etunimimuoteihin. Sodan jälkeen germaaniset nimet

muistuttivat niitä suosineiden kansallissosialistien aatemaailmasta ja teoista, ja germaanisten nimien käyttö väheni huomattavasti. Lisäksi karkotetut saksankieliset asukkaat yksinkertaisesti veivät mukanaan nimet ja suvun nimenantoperinteet. Vain murto-osa aikaisemmista saksankielisistä asukkaista jäi maahan ja aikaisemmat läheiset arkielämän suhteet katkesivat. Osa germaanisista nimistä on tosin niin hyvin tšekkiläistyneitä tai ne mielletään kansainvälisiksi, ettei niitä ole siksi karsastettu samalla tapaa.

Vuonna 2009 germaanisista nimiä oli ainoana niminä 462 253 henkilöllä, lisäksi germaanisista nimiä löytyy nimiyhdistelmistä. Saksalaiseen vähemmistöön kuului 39 106 henkilöä vuonna 2001 ja 18 658 henkilöä vuonna 2011. Saksan kansalaisia oli maassa 17 496 henkilöä vuonna 2008. Tutkimukseni mukaan 90 prosentilla germaanisen ainoan nimen kantajista on suosittu perusnimi, joista valtaosa on tšekkiläistyneitä muotoja (kuten *Jindra*, *Hedvika*, *Karel*, *Oldřich*, *Otakar* ja *Vendula*). Kuitenkin yli puolella germaanisista nimistä kantajien asuinpaikka painottui vuonna 2016 selvästi saksalaisten perinteisille asuma-alueille Saksan ja Puolan vastaisille rajoille. Hlučínin ja Kravařen ympäristö Sleesiassa nousee esiin erityisenä alueena, jossa on voimakas germaanisten nimien keskittymä. Suhteellisesti eniten saksalaisia asuu yhä näillä raja-alueilla.

7.2 Uskonto

Uskonto on vaikuttanut germaanisten nimien suosioon sekä positiivisesti että negatiivisesti. Papit, piispat ja uskonmiehet toivat keskiajalla ensimmäisiä germaanisista nimiä mukanaan maahan. Tämä tapahtui pienissä määrin, mutta nimien kantajat olivat vaikutusvaltaisia ja nimiä on myös merkitty hyvin muistiin. Keskiajan loppupuolen pyhimysnimien aalto poisti käytöstä suuren osan vanhoista germaanisista nimistä. Pyhimysnimessä olennaista on sen tarjoama suoja, joten merkitystä on ainoastaan pyhimyksellä itsellään, ei nimen taustalla. Käyttöön jäi siten germaanisten pyhimysten nimiä sekä muita suosittuja germaanisista nimiä, loput jäivät unohduksiin ja näkyvät korkeintaan paikan- tai sukunimissä. Pyhimysstatus on ollut muun muassa nimillä *Kunhuta*, *Jindřich* ja *Oldřich*. Kuitenkin jo keskiajan loppupuolella pyhimysnimiä alettiin antaa muillakin perusteilla, esimerkiksi suvussa kulkevinä nimiä. Nimistä on tullut yleisiä nimiä ja uskonnollinen leima on karissut

vähitellen pois. Toisen maailmansodan jälkeen uskonnon vaikutus nimen valinnassa on hyvin vähäinen.

Keskiajan jälkeen uskonto on vaikuttanut suoraan vain muutaman nimen suosioon. Pietismin innoittamana Saksassa 1600-luvulla syntyneitä uusia uskonnollisia nimiä päätyi käyttöön myös Tšekissä. Vuonna 2009 näitä nimiä on ollut käytössä ainoastaan muutama hyvin harvinaisina (*Gottlieb, Gibfried, Traugott*) ja nekin vanhemmilla sukupolvilla. *Karl ~ Karel* taas yleistyi Euroopassa vasta 1700-luvulla Carlo Borromeon pyhimyksen julistamisen jälkeen. *Karel* onkin ollut 1800- ja 1900-luvuilla Tšekin suosituin germaaninen nimi ja hyvin suosittu muutenkin. Nimeä on kuitenkin annettu eniten ennen vuotta 1959 ja nimen kantajien määrä on laskussa.

7.3 Nimen alkuperä ja perinteisyys

Monesti nimen alkuperää ei edes ajatella, etenkin jos nimi on mukautunut kieleen sekä se on vanha ja perinteinen. Esimerkiksi nimiä *Bedřich, Jindřich, Karel* ja *Otakar* ei mielletä germaanisiksi vaan tšekkiläisiksi (Šrámek 2000: 78). Moni asultaan ja mielikuviltaan tšekkiläistynyt nimi onkin ollut yleinen jo vuosisatoja ja on osa Tšekin perusnimistöä ja samalla myös maan historiaa ja kulttuuria (Šrámek 1990: 164–165). Tällaisia nimiä ovat muun muassa jo 1200-luvulla yleiset *Jindřich, Oldřich, Bedřich* ja *Vilém*. Kyse on pääasiassa germaanisista miesten nimistä, jotka yleensäkin ovat pysyvämpiä, kun taas naisten nimissä on tavallisempaa kokeilla uusia trendejä. Tutkimukseni mukaan usean perinteisen, tšekkiläistyneen ja aikaisemmin yleisen germaanisen nimen kantajien määrät ovat laskeneet vuosien 2009 ja 2016 välillä. Näitä nimiä on annettu eniten ennen vuotta 1959, minkä jälkeen niiden suosio on alkanut laskea.

Jotkut nimet, kuten *Richard* tai *Robert*, voidaan taas nähdä yleisesti kansainvälisinä, ei erityisesti germaanisina niminä. Naisten nimissä muutama germaaninen nimi on tullut tutkimukseni mukaan 2000-luvulla takaisin juuri kansainvälisinä muotininimä, kuten *Adéla, Ema* ja *Amálie*. Myös miesten puolella on enemmän kansainvälisiä nimiä nousussa, kuten *Albert, Bruno* ja *Hugo*. Ei ole tosin selvää, ketkä antavat näitä kansainvälisiä germaanisista nimiä – tšekinkieliset, saksankieliset, muunkieliset vai

kaksikieliset perheet. Mielikuvat voivat kuitenkin muuttua ajan myötä. Esimerkiksi nimeä *Walter* ~ *Valtr* on pidetty aina jossain määrin liian vieraana, ja siksi sitä on hyljeksitty (Šrámek 1990: 164–165). Jos nimestä tulisi kansainvälinen muotiniimi, voitaisiin se hyväksyä Tšekissä samalla tapaa kuin muutkin kansainvälisinä pidetyt nimet.

Nimi osoittaa, mihin yhteisöön ja ryhmään sen kantaja kuuluu. Šrámek (2000: 78) näkee, että germaanisten nimien suosio on lähes aina riippuvainen suuren yleisön asennoitumisesta saksalaisuuteen. Niinä aikoina toisen maailmansodan jälkeen, kun saksalaisuutta karsastettiin, ei myöskään haluttu nimen assosioituvan saksalaisuuteen. Toisaalta osa Tšekin saksankielisistä on taas etenkin 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa halunnut samaistua saksan kieleen ja saksalaiseen kulttuuriin, ja siksi valinnut germaanisista nimiä. Tutkimukseni näyttää, että hieman yli puolella germaanisten nimien kantajilla asuinpaikka painottuu vuonna 2016 selvästi saksalaisten perinteisille asuma-alueille rajan pintaan. Sota-aikana suosituista nimistä taas lähes kaikki ovat tunnusmerkillisesti saksankielisiä.

Vuonna 2009 Tšekin suosituimmat germaaniset nimet olivat joko tšekin kieleen sopeutuneita (voimakkaasti kuten *Oldřich* ja *Arnošt* tai kevyesti kuten *Hedvika* ja *Adéla*) tai yleisiä kansainvälisiä muotoja (kuten *Richard* ja *Emma*). Osa on lainautunut kieleen ensimmäisten tulijoiden joukossa keskiajalla, toiset taas 1800-luvulla tai aivan viime aikoina. Sopeutumisen intensiteetti tai lainautumisen ajankohta ei niinkään vaikuta nimen suosioon – pikemminkin kyse on yksittäisten nimien merkityksestä kunkin ajan ihmisille (muun muassa dynastisena esikuvana, pyhimysnimenä tai kansallistunteen osoittajana), mikä on tehnyt nimestä houkuttelevan (Wolffsohn 2001: 13–14). Luvussa 6 tutkituista esimerkkinimistä *Ema* ja *Jindřich* ovat kummatkin nykyään suosittuja, mutta nimistä ensimmäinen on mukautunut kevyesti ja toinen voimakkaasti. *Ema* edustaa viime vuosina löydettyä kansainvälistä muotiniimeä ja *Jindřich* vuosisatoja tasaisesti käytössä ollutta tšekkiläistynyttä perusnimeä. *Valter* ja *Zikmund* ovat taas nykyään vähän käytössä, mutta näistäkin nimistä ensimmäinen on mukautunut kevyemmin ja toinen voimakkaammin. *Valterin* kantajien asuinpaikat painottuvat vuonna 2016 Hlučínin ja Kravařen ympäristöön, missä annetaan perinteisesti saksankielisiä germaanisista nimiä. *Zikmund* taas on ollut aikoinaan suosittu pyhimysnimi.

Nimistä voi myös olla eri aikoihin lainautuneita ja erikielisiä versioita (Knappová 2017:78). Esimerkiksi voimakkaasti sopeutunut *Vintír* on ollut käytössä keskiajalla ja tutkimuksen mukaan yksittäisesti vielä 2000-luvulla, kun taas *Günter* on nimiperheen uudempi ja tunnetuin saksalainen muoto. *Bedřichin* ja *Friedrichin* tapauksessa taas tšekin kieleen voimakkaasti sopeutunut muoto *Bedřich* on 2000-luvulla huomattavasti suositumpi.

7.4 Suvun perinteet

Suvun perinteet ovat olleet Tšekissä pitkälle nykyaikaan tärkeä kriteeri nimen valinnassa. Nimien periytyminen suvussa on pitänyt germaanisista nimiä jossain määrin käytössä niin aatellisilla kuin tavallisellakin kansalla myös aikoina, jolloin germaaniset nimet eivät ole olleet myötätulessa. Merkittävänä syynä germaanisten nimien valintaan Tšekissä toisen maailmansodan jälkeen onkin Pleskalován mukaan (2015:156) nähty olevan juuri suvun perinteiden kunnioittaminen ja nimen säilyminen perheessä. Vuonna 2008 lapsille muutaman kerran annetut germaaniset nimet (kuten *Arnulf*, *Ernestýna*, *Gerhard*, *Kurt* ja *Valpurga*) saattavat olla juuri suvussa kulkeneita nimiä. Samanaikaisesti saksalaisten karkottaminen toisen maailmansodan jälkeen vei pois useita sukujen perinteitä.

7.5 Muodit ja yhteiskunnalliset muutokset

Ensimmäisiä varsinaisia muotiniimiä olivat myöhäiskeskiajan eeppisestä runoudesta ja ritarimuodista nousseet nimet, jotka levisivät ympäri Eurooppaa. Mukana oli myös germaanisista nimiä. Tämä muoti näkyi myös Benešin (1962: 44) ja Fischerin (1965: 11) mukaan jossain määrin Tšekissä, jossa muun muassa nimen *Arnošt* käyttö on voinut osittain saada inspiraatiota suositusta *Vévoda Arnošt* -saagasta ja nimet *Theodoricus* ~ *Dětrich* ~ *Jetřich*, *Žibřid* sekä *Hil(de)brand* Dietrich von Bernin tarinoista. Tšekin germaanisesta nimistöstä löytyy myös joitakin muita ajalleen tyypillisiä nimiä, jotka ovat saaneet inspiraationsa muun muassa 1600-luvun pietismistä tai 1800-luvun kansallisesta heräämisestä. Nämä lainautumistavat ovat uskonnon ohella esimerkkejä Kohlheimin (1996: 1204–1205) mainitsemasta kielten- ja kulttuurien välisestä vuorovaikutustilanteesta, jossa yksittäiset nimet tai

nimiryhmät lainautuvat uuteen ympäristöön pitkän matkan tai ajan takaa kulttuuristen yhteyksien tai vaikutteiden takia.

Yleisesti ottaen nimivalintaa on kuitenkin ennen 1900-lukua pidetty mekaanisena ja tapoihin sidottuna (Lieberson 2000: 66; Seibicke 1996b: 1207–1208): nimi valittiin joko lähisuvusta tai lapsen syntymäpäivän pyhimykseltä. Euroopassa ja muissa länsimaissa tendenssi on viimeisen sadan vuoden aikana ollut selvästi mekaanisesta vapaaseen nimen valintaan, jossa ei olla riippuvaisia perinteistä ja säännöistä. Tähän yhdistyy myös muodin lainalaisuuksien tiedostamaton noudattaminen. Nimet käyvät läpi samankaltaisia vaiheita noususta suosion huipun kautta kyllästymiseen ja suosion laskuun (Kunze 2003:57). Oman tutkimukseni pohjalta voi todeta, että verratessa vuosia 2009 ja 2016 useimmilla nimillä kantajien määrä on laskussa eli suosion päivät ovat takana. Samoin yli puolella nimistä suurin osa kantajista on syntynyt ennen vuotta 1959. Joillakin tunnusmerkillisesti saksankielisillä nimillä suosion huippu on ollut sota-aikana. Vain noin kuudella prosentilla nimistä kantajien määrä on noussut edes vähän. Germaanisista nimiä, joita on annettu enemmän vuoden 1959 jälkeen, on vain 12 prosenttia.

Liebersonin (2000:10) mukaan suuret yhteiskunnalliset kehityskulut ja muutokset luovat historialliset olosuhteet nimien valintaan. Tšekin germaanisten nimien kohdalla tärkeimpinä yhteiskunnallisina tekijöinä näkisin seuraavat: Böömin vaikutusvallan kasvaminen ja saksalaisten muutto Tšekkiin keskiajalla toivat maahan ensimmäiset dokumentoidut germaaniset etunimet. Pyhimysnimien aalto keskiajan lopulla jyräsi tieltään suuren osan germaanisista nimistä. Kansallinen herääminen 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa vaikutti slaavilaisten nimien uudelleen löytämiseen tšekeillä ja germaanisten nimien saksalaisilla. Toinen maailmansota johti saksalaisen vähemmistön karkottamiseen sekä germaanisten nimien hylkimiseen. 1900-luvun jälkipuoliskolla kansainvälistyminen on laajentanut ja monipuolistanut nimistöä, jolloin germaanisten nimien rinnalle on noussut nimiä muista kielistä ja kulttuureista. Germaanisten nimien käytön muutokset noudattelevatkin Tšekissä pitkälti samoja yleisiä linjoja kuin muuallakin Euroopassa sekä läheisissä saksankielisissä maissa.

Selkeimpiä nykyajan trendejä on nimimuodin kansainvälistyminen – samat tai samankaltaiset nimet ovat muodissa samaan aikaan Euroopassa ja Pohjois-

Amerikassa (taulukko 2). Muoti suosii lyhyitä ja pehmeitä vanhahtavia nimiä. Germaaniset nimet eivät erotu mitenkään erityisesti tässä joukossa: on sattumanvaraista, että joitakin germaanisista nimiä, kuten *Ema* ~ *Emma* ja *Vilém* ~ *William* ~ *Liam*, on eksynyt 2000-luvun kansainvälisten muotinimien joukkoon. Itse asiassa *Eman* suosio Tšekissä pohjautuu todennäköisesti ainoastaan kansainvälisiin vaikutteisiin, sillä nimi ei ole ollut maassa aikaisemmin yleinen ja nousu on alkanut vasta 2000-luvulla. Jos vertaa Tšekin ja Saksan 2000-luvun nimivalintoja, tilastoista löytyy tyttöjen puolelta *Eman* lisäksi hyvin samanlaisia lyhyitä, pehmeitä ja/tai kansainvälisiä germaanisista nimiä: *Amelie* ~ *Amálie*, *Frieda* ~ *Frida*, *Matilda* ~ *Matylda*, *Ida* ja *Carla* ~ *Karla*. Saksalaiset ja tšekkiläiset ovat siten alitajuisesti ohjautuneet sosiaalisen vaiston (Ainiala & al. 2008: 242; Liebersson 2000: XI) avulla samoihin nimiin.

Vuosikymmeniä tai jopa muutaman sukupolven muodista poissa olleet nimet voivat nousta taas käyttöön, kun ne tuntuvat uusilta ja raikkailta (Liebersson 2000:158). Kde Jsme -sivusto on oiva apuväline tutkia nimien suosion vaihtelua. Olen löytänyt tutkimuksessani 16 germaanista nimeä, joita annetaan 2000-luvulla selvästi enemmän kuin aikaisemmin. Suurin osa näistä nimistä kuulostaa kansainvälisiltä. Jotkut nimistä, kuten *Ema* ja *Hugo* ovat olleet vähäisessä käytössä koko 1900-luvun ja ne ovat alkaneet nousta vasta 2000-luvulla. Toisilla, kuten *Brunolla*, *Hubertilla* ja *Vilémillä* on ollut vuoden 1959 jälkeen kaksi suosion huippua. Lisäksi löytyy nimiä, joiden 2000-luvun nousu ei ole vielä ollut tarpeeksi voimakasta kattaakseen aikaisempaa poistumaa, esimerkiksi *Vilma* ja *Berta*. Nämä voivat kuitenkin suotuisissa olosuhteissa nousta tulevaisuudessa suosituiksi.

Vaikka perusnimet ovat nuorilla ja vanhoilla sukupolvilla pysyneet pitkälti samoina, voi 2000-luvun tilastojen ja Kde Jsme -sivuston perusteella löytää eroja. Ennen vuotta 1959 syntyneillä on käytössä laajempi valikoima germaanisista nimiä, enemmän saksankielisiä nimiä sekä myös enemmän erilaisia versioita samasta nimestä. Nuoremmilla sukupolvilla suositumpia ovat kansainväliseltä kuulostavat ja lyhyet germaaniset nimet.

7.6 Kielelliset ja esteettiset tekijät

Esteettiset tekijät ovat Knappován (2017: 29) mukaan nykyään yksi tärkeimmistä tekijöistä Tšekin nimivalinnassa. Aikaisemmin mekaanisen valinnan (pyhimysnimet ja suvun perinteet) aikana tällä seikalla ei ole juurikaan ollut merkitystä. 2000-luvulla syntyneiden tyttöjen suosituimmat germaaniset nimet *Adéla*, *Ema* ~ *Emma* sekä *Amálie* ovat pehmeitä eli sopivat tähän trendiin. Poikien puolella samaa tendenssiä ei ole havaittavissa. Tarkkeiden karttaminen on voinut osittain johtaa siihen, että vanhojen ja voimakkaasti tšekkiläistyneiden nimien (kuten *Oldřich* tai *Jindřiška*) suosio on tutkimukseni mukaan laskenut. Kohlheim & Kohlheim (2016:18) mainitsevat, kuinka samankuuloiset nimet vetävät muita puoleensa muodostaen muodikkaiden nimien pareja tai ryhmiä. Tämä ilmiö näkyy 2000-luvun germaanisissa nimissä tyttöjen puolella. Esimerkiksi *Eman* suosio on nostanut nimeä *Emma* ja *Amáliien* vanavedessä käyttöön ovat tulleet *Amelie*, *Amalie* ja *Amalia*.

Tšekissä valitaan lapsille yhä, etenkin tytöille, mielellään kolmitavuisia tai jopa nelitavuisia nimiä (taulukko 6), vaikka lyhyiden nimien pitäisi olla Knappován (2017: 29) mukaan trendi. Germaanisista nimistä löytyy runsaasti pitkiä nimiä, mutta 2000-luvulla tytöille annetaan mieluiten juuri lyhyitä germaanisista nimiä. Vuonna 2009 käytössä olleista pitkistä germaanisista nimistä suurin osa on harvinaisia ja ne painottuvat yli 60-vuotialle.

Mitä kauemmas ajassa mennään, sitä enemmän erilaisia oikeinkirjoitus- ja muita variaatioita nimistä löytyy. Tämä on ollut luonnollista ajalla, jolloin kirjakieli ei ole vakiintunut, nimien rekisteröinti ei ole yleistä ja nimistä käytetään lukuisia lempinimiä. Germaaniin nimiin tämä on tuonut samasta perusnimestä useita nimivariantteja, joista toiset ovat jääneet elämään ja toiset ovat kadonneet. Nykyään nimien viralliset versiot ovat Tšekissä tarkkaan kodifioituja. Tutkimukseni näyttää, että kirjoitusvirheet ja eri muodot, joita löytyi vielä vuoden 2009 kaikista rekisteröidyistä nimistä, ovat kadonneet 2000-luvulla syntyneiden lasten nimilistoilta.

7.7 Muita syitä

Moni suosituimmista germaanisista nimistä ja tämänkin työn esimerkkinimistä, kuten *Bedřich*, *Leopold*, *Oldřich* ja *Rudolf*, on ollut dynastinen nimi keskiajalla Přemyslideillä tai myöhemmin muun muassa Habsburgien suvussa. Kuninkaat ja muut hallitsijat ovat olleet vaikutusvaltaisia esikuvia sekä aatelistolle että myös muulle kansalle, minkä vuoksi tietyt germaaniset nimet ovat pysyneet käytössä ja levinneet laajalle. Joidenkin harvinaisempien nimien kohdalla aatelisilla on ollut tärkeä rooli nimien säilymisessä.

Kirjallisuus on vaikuttanut hieman muutaman yksittäisen germaanisen nimen käyttöön, kuten *Vilém* ja *Adéla Němcová*n *Babička*-romaanista. Julkisuuden henkilöt vaikuttavat nimivalintaan vähemmän kuin on luultu. Knappová (1989: 57, 136–139) on lisäksi maininnut joitakin syitä nimien valintaan, jotka ovat vaikuttaneet myös germaanisiin nimiin. Nimi voi esimerkiksi kuulostaa kansainväliseltä, nimi ei ole tavanomainen tai se on saanut innoituksen kansainvälisestä esikuvasta. Toisaalta samassa yhteydessä on myös mainittu syitä, miksi germaanisista nimiä ei valittaisi; nimestä voi olla vaikea keksiä lempinimeä, nimi on liian harvinainen tai nimi ei yksinkertaisesti miellytä.

Yksi tärkeä syy nimien valinnassa on lapsille annettavien nimien määrä. 1900- ja 2000-luvun nimiä tutkiessa tulee ottaa huomioon, että ennen vuotta 2000 oli mahdollista rekisteröidä vain yksi etunimi, 2000-luvulla uuden nimilain myötä sen sijaan kaksi etunimeä. Yhden etunimen systeemissä ainoan nimen valintaan kohdistuu enemmän paineita kuin silloin, kun nimimieltymyksiä voi jakaa kahdelle nimelle. Tämä voi vapauttaa nimivalintaa etenkin suvun perinteiden osalta, jotka ovat Tšekissä yhä tärkeitä. Lisäksi ulkomaisia ja erikoisia nimiä voi nykyään valita vapaammin. Nimiyhdistelmät tuovat tutkimukseni mukaan nimirepertoariin joitakin yksittäisiä uusia germaanisista nimiä sekä lisäävät germaanisten nimien käyttöä jonkin verran, etenkin miehillä. Nimiyhdistelmät ovat kuitenkin harvinaisia, yksittäisellä germaanisella nimiyhdistelmällä on enimmillään korkeintaan kolmisenkymmentä kantajaa, yleensä vain muutama. Suosituin germaaninen nimi nimiyhdistelmissä vuonna 2009 (*Robert*) esiintyy vain 554 kertaa. Tunnusmerkillisiä tšekinkielisiä germaanisista nimiä valitaan nimiyhdistelmiin huomattavasti vähemmän kuin

saksankielisiä tai kansainvälisiä nimiä. Syynä voi olla tšekkien perinne käyttää yhtä etunimeä, kansainvälisten germaanisten nimien suosio 2000-luvulla tai yksinkertaisesti se, että nimiyhdistelmien kantajat ovat muita kuin tšekkejä.

Nimirepertoari on nykyään laaja ja monipuolinen. Jo Knappován teos on kuin tiiliskivi – jokaisessa painoksessa nimien määrä on vain lisääntynyt. Nimet ovat peräisin ympäri maailmaa ja sallivuus lisääntyy. Tämä on sekä mahdollisuus että uhka germaanisille nimille täysin sen mukaan, mitkä vaikutteet ja muodit ovat milloinkin pinnalla.

8. Johtopäätökset

Tutkimukseni päätehtävä on ollut selvittää germaanisten etunimien historiaa, käyttöä sekä suosion vaihtelua Tšekissä siitä lähtien kun nimet alkoivat ilmaantua maahan aina nykypäiviin saakka. Olen myös kartoittanut, kuinka paljon ja minkälaisia germaanisista etunimiä Tšekissä on ollut käytössä ennen ja nykyään. Omassa tutkimuksessani olen selvittänyt germaanisista nimiä 2000-luvulla Tšekin sisäministeriön ja tilastokeskuksen sekä sisäministeriön tietoja käyttävän Kde Jsme -sivuston avulla: nimien määriä, yleisyyttä, trendejä sekä alueellista jakautumista. Lisäksi olen käsitellyt jonkun verran nimien lainautumista ja mukautumista. Luvussa 2 esittelemieni teorioiden pohjalta olen pohtinut, mitkä eri syyt ovat vaikuttaneet germaanisten nimien valintaan.

Germaanisista etunimet ovat tulleet Tšekkiin useassa aallossa viimeisen tuhannen vuoden aikana. Pohjan luovat vanhat germaanisista nimet, jotka saapuivat maahan jo 900-luvulta alkaen pienissä määrin saksankielisten ritareiden, aatelisten sekä papiston mukana. Suuri aalto saksankielisiä muutti maahan vuosina 1250–1350 itään suuntautuvan muuttoliikkeen seurauksena. Syynä muuttoon oli Böömin vaikutusvallan kasvu ja vetovoima sekä toisaalta Saksan alueen puolella liikakansoitus ja muut työntävät muuttotekijät. Samaan aikaan suuren muuttoaalton aikana saapui runsaasti germaanisista nimiä, mutta paradoksaalisesti tapahtui myös merkittävä muutos nimimuodissa: suuri osa germaanisista nimiä vaihtui pyhimysnimiin muutamassa sukupolvessa. Tämä muutos näkyy hyvin myös Tšekin

alueella ja sitä on tutkittu tarkasti. Keskiajalla saapuneet nimet kotiutuivat ja mukautuivat kieleen. Osa näistä nimistä on yhä käytössä perusniminä (kuten *Jindřich*, *Bedřich* ja *Oldřich*), mutta moni nimi katosi käytöstä pyhimysnimien suosion myötä. Näitä etunimiä näkyy tosin yhä suku- ja paikannimissä. Jotkut germaaniset nimet säilyivät pyhimysniminä ja aatelisten käytössä.

Vaikka germaaniset nimet eivät ole olleet keskiajan päätyttyä niin suosittuja kuin kristinuskosta nousseet raamatun ja pyhimysnimet tai omakieliset slaavilaiset nimet, ovat ne kuitenkin olleet tärkeä osa Tšekin nimistöä. Keskiajan lopulla eepinen runous toi muutaman germaanisenkin muotinimen käyttöön ja myöhemmin pietismi sekä uudet katoliset pyhimykset vaikuttivat yksittäisten nimien suosioon (*Karel* on tästä erinomainen esimerkki). Tšekin- ja saksankielisten kansalaisten elämä naapureina ja yhdessä maassa sekä saksankielisen vähemmistön voimistuva asema yhteiskunnassa vaikuttivat germaanisten nimien omaksumiseen, säilymiseen ja kotoutumiseen. Kansallinen herääminen 1800-luvulla toi joitakin unohduksissa olleita germaanisii nimiä uudelleen käyttöön saksankielisen väestön keskuudessa.

Yleisesti ottaen germaanisten nimien käyttö ja suosio on vaihdellut sekä yleisten kansainvälisten että läheisten saksankielisten maiden vastaavien nimitendenssien mukaan. Voimakkain yhteiskunnallinen muutos, joka on vaikuttanut germaanisten nimien käyttöön, on ollut toinen maailmansota ja sitä seurannut saksankielisten kansalaisten karkotus maasta. Suuri osa nimiä ja nimiperinteitä yksinkertaisesti lähti muuttajien mukana ja saksalaisuutta sekä sitä kautta germaanisii nimiä karsastettiin sodan jälkeen. Samalla nimimuoti alkoi muuttua kansainvälisemmäksi ja yksilökeskeisemmäksi. Nimen germaanisuus on ollut vain poikkeuksellisesti syynä nimivalintaan: saksalaisten kansallisen heräämisen sekä kansallissosialistisen aatteen kukoistusaikoina, jotka vaikuttivat myös Tšekin saksalaisten keskuudessa. Muuten germaanisii nimiä on valittu joko kulloisenkin hallitsijan, pyhimyksen tai muun esikuvan mukaan, suvun perinteenä etenkin aatelisten sekä saksankielisen väestön keskuudessa tai sattumanvaraisesti sopivan muodikkaana nimenä. Työn esimerkkinimet osoittavat, että nimi voi olla sekä kevyesti että voimakkaasti tšekin kieleen mukautunut ollakseen sekä suosittu että harvinainen.

Oman tutkimukseni mukaan vuonna 2009 Tšekissä oli käytössä 420 germaanista miesten ainoaa etunimeä ja 500 germaanista naisten ainoaa etunimeä, mikä on noin 2–3 prosenttia kaikista ainoista etunimistä. Suurin osa nimistä on harvinaisia alle 100 kantajan nimiä – naisten nimistöä yli puolet on yhden tai kahden kantajan nimiä. Yleisimmistä ja suosituimmista nimistä kuitenkin lähes joka kymmenes on germaaninen. Vain yksi nimi eli *Karel* kuuluu kaikkein suosituimpien nimien joukkoon. Viisi yleisintä germaanista miesten ainoaa etunimeä vuonna 2009 olivat *Karel*, *Oldřich*, *Rudolf*, *Jindřich* ja *Robert*, ja naisten ainoaa etunimeä *Adéla*, *Jindřiška*, *Vendula*, *Karla* ja *Hedvika*.

Verratessa vuoden 2009 ja 2016 tilastoja voi todeta, että useimmilla nimillä kantajien määrä on laskenut tai nimi on poistunut käytöstä seitsemän vuoden aikana. Vain muutamalla kymmenellä nimellä kantajien määrä on noussut. Kaikkien nimien kantajien kokonaismäärää tarkastellessa 342 695 miehellä ja 119 558 naisella oli germaaninen nimi ainoana etunimenä vuonna 2009. Vuonna 2016 kantajien määrä oli vähentynyt miehillä ja noussut naisilla. Naisilla nousuun vaikuttivat muutamat suositut muotiniimet (*Adéla*, *Amálie*, *Ema* ja *Emma*). Valtaosa germaanisten miesten nimien kantajista onkin syntynyt ennen vuotta 1959. Maan eri osissa annetaan erilaisia germaanisista nimiä. Hieman yli puolet germaanisista nimistä keskittyy Saksan ja Puolan raja-alueille, jossa saksankielinen vähemmistö on perinteisesti asunut. Näitä nimiä on annettu eniten ennen vuotta 1959. Sen sijaan suosittuja ja 2000-luvun muotiniimiä annetaan enemmän tasaisesti ympäri maata tai suurissa kaupungeissa.

2000-luvulla syntyneillä lapsilla on käytössä huomattavasti suppeampi germaanisten nimien repertoari kuin koko väestöllä. Nimet ovat kansainvälisempiä, tšekkiläistyneitä nimiä käytetään vähemmän ja saksankielisiä tuskin lainkaan. Jopa aikaisemmin yleiset ja hyvin kotiutuneet nimet kuten *Bedřich* tai *Oldřich* kelpaavat nuoremmille huonommin. Naisten nimet ovat suosituimpia kuin miesten nimet, kun vuoden 2009 koko väestön tilastossa tilanne oli päinvastoin. Sen sijaan pojilla on useampia erilaisia nimiä käytössä, tytöillä etenkin suosituimmat germaaniset nimet tulevat samoista nimiperheistä. Joka toinen germaanisen nimen vuonna 2008 saanut tyttö onkin nimetty *Adélaksi*. Vuonna 2008 syntyneiden lasten nimissä suosituimmat viisi olivat pojilla *Richard*, *Karel*, *Jindřich*, *Robert* ja *Vilém* sekä tytöillä *Adéla*, *Ema*,

Amálie, Vendula ja *Emma*. Vuoden 2016 tammikuussa syntyneillä lapsilla nimet olivat muuten samat paitsi että *Robertin* sijaan viiden suosituimman nimen joukkoon oli noussut *Albert*.

Tällä hetkellä Tšekin germaanisten nimien määrä laskee, kun harvinaisimpia nimiä poistuu käytöstä. Vuonna 2008 ja tammikuussa 2016 syntyneillä lapsilla on käytössä ainoastaan germaanisten nimien virallisia oikeinkirjoitusmuotoja, eikä uusin vuoden 2000 nimilaki muita sallisikaan. Aikaisempi nimimuotojen runsaus on siten tuskin palaamassa lähitulevaisuudessa takaisin. Aika näyttää, miten germaanisille etunimille käy. Jos nykyiset kansainväliset suuntaukset jatkuvat ja voimistuvat, kehittyä nimivalinta Tšekissäkin yksilökeskeisempään ja sallivampaan suuntaan, ja suvun perinteen vaikutus vähenee yhä. Yleisten muotiteorioiden (muun muassa Gerhards 2005: 99, 123 ja Liebersson 2000: 98) mukaan nimien kielteinen mielikuva saattaa hävitä ajan myötä, joten muutaman kymmenen vuoden kuluttua jotkut germaaniset nimet voivat olla taas raikkaita ja muodikkaita. Tšekin etunimistössä on varastossa runsaasti germaanisista etunimiä odottamassa uutta löytämistä. Etenkin klassisilla, lyhyillä ja kansainvälisen kuuloisilla uuden aallon germaanisilla nimillä, jotka ovat oman tutkimuksen mukaan lasten nimistössä tällä hetkellä nousussa (kuten *Ada*, *Albert*, *Berta*, *Bruno* ja *Hugo*), voi olla potentiaalia. Paljon riippuu myös kansainvälisistä muotivirtauksista, sillä nykyään jotkut tietyt muotinitimet ovat suosittuja useassa maassa samanaikaisesti.

Työn aikana on noussut useita ajatuksia ja kysymyksiä aiheista, joihin ei löytynyt vastauksia, jotka eivät mahtuneet mukaan työn rajauksen vuoksi tai joista voisi tehdä jatkotutkimusta. Nimien valinnan syitä nykyaikana olisi mielenkiintoista tutkia perusteellisemmin esimerkiksi kyselyn kautta. Mitkä nimet mielletään nykyään germaanisiksi ja vaikuttaako nimen alkuperä valintaan? Pohjana voisi käyttää esimerkiksi Šrámekin (1990) ajatuksia lainattujen nimien vierauden vaikutuksesta niiden käyttöön. Toinen nykyaikaan liittyvä kysymys olisi tutkia tarkemmin niitä alueita, joille on keskittynyt eniten germaanisista etunimiä – erityisesti Hlučín ja Kravaře, mutta myös muut Saksan ja Puolan raja-alueet, joilla saksankielinen väestö on perinteisesti asunut. Mitkä seikat ovat edistäneet germaanisten nimien käyttöä ja mihin perustuvat eri alueiden väliset erot? Missä määrin Tšekin nykyinen

saksankielinen vähemmistö käyttää germaanisii nimiä ja onko sukupolvien välillä eroa?

Muista ajanjaksoista lähteitä tutkiessa selvisi, että keskiaikaan on perehdytty eniten, kun taas 1500-luvulta nykyaikaan asti oli vain muutama hajanainen, usein hyvin paikallinen, lähde. Jotta tätä aikaa voisi tutkia kunnolla ja perusteellisesti, pitäisi päästä käsiksi vanhoihin nimiluetteloihin paikan päälle. Olisi myös hyvä saada lisätietoa siitä, miten kansallinen herääminen vaikutti Tšekin saksankielisen väestön nimistöön 1800-luvun alussa ja verrata sitä Saksan sen ajan nimimuotiin – esimerkiksi nousivatko samat keskiaikaiset nimet käyttöön. Naisten nimistä on kaikelta ajalta huonosti tietoa, osittain puutteellisen rekisteröinnin vuoksi. Tässä olisi selvästi tarvetta lisätutkimukselle.

Työtä tehdessä kävi ilmi, että lähteistä ei usein selviä, onko nimen kantaja saksan- vai tšekinkielinen, etenkin mitä kauemmaksi ajassa mennään. Olisi kuitenkin kiinnostavaa tietää tarkemmin, minkälaiset nimet olivat eri kieliryhmien käytössä sekä mitä kautta germaanisiin nimiin liittyvät trendit ovat tulleet Tšekkiin.

Yksittäinen aihe, joka jäi mietityttämään, on kirjallisuuden vaikutus germaanisten nimien valintaan niin keskiajalla kuin myöhemmin 1800-luvulla. Nimien mukautumisen ja muuttumisen tutkiminen kielitieteellisestä näkökulmasta edellyttää syvällistä kielihistorian ja äännemuutosten tutkimista, joka ei kuulunut tämän työn piiriin. Aihetta on tutkittu jonkin verran, mutta olisi hyvä saada siitä kokoava esitys.

9. Germánská jména v Čechách a v českém jazyce a změny jejich oblíbenosti

9.1 Předmluva

Vliv Němců v české kultuře v průběhu tisíce let soužití byl významný. Jména odrážejí společenské vztahy mezi různými skupinami. Hlavním úkolem mého výzkumu je vysvětlit důkladně dějiny germánských jmen v Čechách a v českém jazyce. Mým druhým hlavním úkolem je pochopit použití a výběr germánských jmen, stejně jako důvody pro změny v popularitě jmen. Rovněž se zabývám tím, jak

byla germánská jména převzata a přizpůsobena z němčiny do češtiny a změněna v českém jazyce.

Můj výzkum pojednává o germánských rodných jménech. Jako germánská jména definuju ta jména, která Knappová (2017), Kohlheim & Kohlheim (2016) a Seibicke (1996a, 1998, 2000, 2003) ve svých dílech definují jako germánská, v jeho českých a německých podobách; jména, která patří ke germánské tradici formování jmen a různé varianty. Podoby, které vychází z jiných jazyků, nejsou zahrnuty. Na ověření nejasných případů byly užitečné internetové stránky kdejsme.cz, behindthename.com, namespedia.com, obecné vyhledávače a Wikipedia. Pro přehlednost používám jména Čechy a Německo v geografických oblastech, stranou v 20. století v případě potřeby jména Československo a České republiky.

Téma mé diplomové práce není ve Finsku zpracováno; také v České republice a Německu se výzkum na toto téma zabývá jen okrajově. Mnoho výzkumů pojednává o místních jménech nebo příjmení, a rodná jména jsou zmíněna jenom stručně nebo nepřímě. Nejdůležitější české zdroje jsou nejnovější vydání Miloslavy Knappové *„Jak se bude vaše dítě jmenovat“* (2017), článek Pleskalové o česko-německých vztazích (2015) a díla Šrámka (2000) a Svobody (1967). V německé onomastice je základní dílo *„Duden: Das große Vornamenlexikon“* Rosy a Volkera Kohlheima (2016). Dalšími klíčovými zdroji v němčině jsou díla Kunze (2003), Seibicke (1996a, 1998, 2003) a Schwarza (1923, 1949, 1957). Teoretické pozadí používání a výběru jmen je založeno na obecné úrovni publikacemi Gerharda (2005) a Liebersona (2000) a podrobnější názory Seibicke (1996b), Knappové (1996, 2017) a Kohlheima & Kohlheima (2016), z kterých jsem sestavila shrnutí.

Údaje z rodných jmen v roce 2008 a 2009 jsem získala z Ministerstva vnitra ČR a novější údaje o dětech narozených z Českého statistického úřadu. Také jsem využila internetové stránky kdejsme.cz. Na základě těchto údajů jsem sestavila svůj výzkum z následujících složek: 1) Všechna do 1.5.2009 v České republice registrovaná rodná jména, 2) Rodná jména dětí narozených v České republice v roce 2008, 3) Rodná jména dětí narozených v České republice v lednu 2016, 4) Rodná jména dětí narozených v České republice v letech 2000–2015, 5) Údaje a mapy na internetových stránkách kdejsme.cz. Vybírala jsem germánská rodná jména podle

výše uvedené definice. Na internetové stránce Kde Jsme jsem se zaměřila na četnosti a geografické rozdělení jmen.

9.2 Rodné jméno: funkce, výběr, půjčování, módy

Ve všech kulturách jsou lidé pojmenováni. Jména jsou součástí jazyka a kultury společenství. Každé jméno má významy, které popisují ty představy, domněnky a emoce, které mělo jméno v udílení jmen rodičů, společenství a širší společnosti. Výběr jmen nám sdělí, které motivy byly prioritou pro každé období. Hlavním úkolem jména je identifikovat jeho žadatele a také určit jeho místo ve společenství. Prostřednictvím jména se člověk stává členem skupiny. (Ainiala & al. 2008: 18, 20–22, 162–166; Knappová 1989: 132; Kohlheim & Kohlheim 2016: 13; Kunze 2003: 11).

Dvoučlenná jména byla typická v indoevropských jazycích a kulturách (starořečtina, staroněmčina, staroslovanština). Často se dávalo jenom jedno jméno, protože v malém společenství to stačilo na rozlišení jednotlivce od druhého. Tradiční evropské předkřesťanské pojmenovací systémy trvaly dlouho až do středověku. Rozhodující změnou bylo přijetí křesťanství. V západní Evropě se křesťanská jména začala ustálovat od 12. století. Dětem byla vybírána především jména světců, kteří působí jako jejich patron. Nová křesťanská jména byla velmi oblíbená a běžná. (Ainiala & al. 2008: 191–200; Saarelma 2006: 13, 15, 22–26, 32, 35).

Moderní systém pojmenování se začal pomalu utvářet už od pozdního středověku. Jména svatých byla také volena po jiných motivech, jako po rodině nebo jiných významných nositelích. První skutečná módní jména pocházejí z rytířských básnických skladeb. Od 17. století byly vlivy převzaty střídavě z nějakého jazyka nebo kultury. Jména byla také přejatá z vládnoucích rodin, literatury a národního romantismu. V 20. století ovlivňovaly silně pojmenování populární kultura, cestování a přistěhování. Evropské jméno se tak stává mezinárodnějším a jednotnějším. Stejná jména mohou být oblíbená současně v mnoha zemích, jako jsou dnes jména *Emma*, *Sofia*, *Alexander* a *Jacob*. (Ainiala & al. 2008: 202–206; Kohlheim & Kohlheim 2016: 18–20; Saarelma 2006: 37–38; Taulukko 2; Wilson 1998: 336–337).

Existuje několik motivů pro výběr jmen, která se liší podle času, místa a kultury. Pojmenování podle rodiny je nejstarším způsobem, i když dnes klesá v západních zemích. Cílem je zdůraznit jednotu rodiny a respektovat jejich členy. Pojmenování podle náboženské předlohy, často svatého, bylo velmi populární od 12. do 20. století. Náboženská předloha byla ochranou dítěte v nejistém životě. Jména mohou také být dána podle jiné předlohy, jako osoba nebo ideologie. V současnosti je důležitým kritériem vzhled jména: měkkost, zvučnost a krátkost. (Seibicke 1996b: 1208–1212).

Obecnou tendencí v evropském pojmenování byl rozvoj od předurčeného a tradičního k svobodnějšímu směru. Když výběr jmen byl v minulosti hlavně mechanický proces, vybírají se jména v současnosti podle svých osobních preferencí. Rodiče již nejsou stejně závislí na zvyklosti a předpisech, jako náboženství a rodinu jako centrální autority. Výběr jmen lze v současné době chápat do značné míry módou a jejími pravidly. Zdá se, že rodiče jsou řízeni podvědomě nějakým neviditelným smyslem nebo společenským instinktem ke stejným jménům. Sociální a kulturní rozvoj a vnitřní mechanismy módy ovlivňují změnu pojmenování. Jména se obvykle po několika generacích vrátí k trendům. (Ainiala & al. 2008: 242; Gerhards 2005: 13, 83; Kunze 2003: 55; Lieberman 2000: XI, XIII–XIV, 10–14, 19–20, 66, 98, 158, 143–144; Seibicke 1996b: 1207–1208, 1212).

Jména jsou neustále ovlivňovaná různými stranami a jsou tedy neustále měněna. Jména jsou ovlivněna interakcemi mezi lidmi, kulturami a jazyky, například když se lidé z různých národů pohybovali (jako během stěhování národů) a prostřednictvím literatury a náboženství se obohacovali. Panovníci a šlechta byli důležitými ovlivňovateli v pojmenování. Cizí kultury jsou předlohami po staletí. (Ainiala & al. 2008: 20–21, 178–180; Kohlheim 1996: 1204–1205).

Je normální a běžné, že jména přejata z jiného jazyka se mohou buď přizpůsobit výslovnosti a pravopisu novému jazyku nebo zůstat v původním zvyku. Hlásková podoba přejatých jmen je cizí vlastního jazyku a jména se přizpůsobují, aby bylo jednodušší je používat. Některá jména byla přejata několikrát v různých časech a v různých podobách. Jména mohou zůstat nezměněná po mnoho generací nebo se mohou změnit foneticky v rámci jazykových změn. Ojedinělá jména mohou zcela vymizet, ale jejich stopy mohou zůstat ve starých zdrojích nebo v příjmeních a v

místních jménech. (Ainiala & al. 2008: 20, 178–179; Beneš 1962: 45; Knappová 2017: 78, 120, 221; Profous & Svoboda 1957: 581–584; Svoboda 1967: 33, 35).

9.3 Historie germánských rodných jmen

Poznámky o prvních germánských jménech se najdou od počátku naší doby.

Nejstarší germánská jména jsou dvoučlenná jména: například jméno *Siegfried* se skládá z částí *sieg* ('vítězství') a *fried* ('mír'). Zpočátku byla jména vytvořena podle přísných pravidel. Poslední část popisovala člověka a první část určovala charakter. Jména vypovídala o tom, jaký je ideální člověk ve válečném světě té doby. Později se začaly sjednocovat části svobodně a význam jmen se zastínil. Při používání se jména změnila: byla zkrácena nebo prodloužena s koncovkami. Prostřednictvím různých posouvání hlásek jména byly vytvořeny mnohé dialektické tvary.

Germánská jména se rozšířila a přizpůsobila po celé Evropě v důsledku stěhování národů a rostoucích kulturních vztahů. (Kohlheim & Kohlheim 2016: 21–22; Kunze 2003: 17, 19, 21, 25, 29–31).

V průběhu 11.–13. století používání germánských jmen kleslo kvůli novým vlivům. Mnohá jména vymírala a jenom nejoblíbenější jména přežívala. Jména byla zachována ve vládnoucích rodinách a v rytířských básnických skladbách. Dalším důvodem pro ustoupení germánských jmen byl silný kult svatých. V 15. a 16. století už 80–90 procent jmen bylo kvůli tomu v některých regionech jiná než germánská. Projevily se jen některé změny v popularitě germánských jmen mezi koncem středověku a začátkem 19. století. Reformace a pietismus přinesly jen několik nových jmen. Pomalý vzestup starých germánských jmen začal na počátku 19. století prostřednictvím národního obrození. Když se nacisti dostali k moci v Německu v 30. letech 20. století, byla polovina jmen znovu germánská. Po prohrané válce byla nacionalisticky znějící germánská jména odmítnuta. Na konci 20. století byl už podíl germánských jmen pod 10 procent. V německy mluvících zemích jsou dnes oblíbená mezinárodní, individualní a měkká jména. (Bahlow 1967: 10–11; Drosdowski 1968: 16; Gerhards 2005: 42–46, 51; Kohlheim & Kohlheim 2016: 13, 15–16, 49, 366; Kunze 2003: 31, 33, 40–41, 44–45, 47–49; Schwarz 1949: 55; Wolffsohn 2001: 27–28).

9.4 Historie, výběr a užívání českých rodných jmen

Až do 12. století se v Čechách používala především slovanská jména, pouze šlechta a duchovenstvo mohli mít cizí (křesťanská nebo germánská) jména. Situace se však změnila ve 13. století, když jména svatých přinášející němečtí přistěhovalci vystřídali další jména. Určitá oblíbená křesťanská jména pokryla většinu populace a stejná jména se užívala v mnohých evropských zemích. Další změna nastala v 18. století, když byli kanonizováni noví světci a začalo české národní obrození. Po druhé světové válce začaly výběr jména ovlivňovat móda, internacionalizace a individuální vkus. (Knappová 2017: 14, 18–20, 22, 31, 36–37, 79; Kopečný 1974: 13–15, 28–29; Pleskalová 2007: 743–744).

V současnosti motivy výběru rodných jmen jsou téměř stejné v Čechách a v jiných evropských zemích. V Čechách hrají rodinné zvyklosti nicméně stále důležitou roli. Dalším důležitým kritériem na výběr jmen jsou estetické faktory; krátká a krásná jména jsou oblíbená. Pro výběr jmen platí v roce 2000 obnovený matriční zákon, který je liberálnější než předchozí zákony. Rozsah schválených jmen je širší a je možné dát dvě rodná jména. Nejoblíbenější rodné jména v Čechách byla v roce 2009: *Jiří, Jan a Petr a Marie, Jana a Eva*. (Knappová 2017: 24, 28–29, 35–37, 40–45, 48, 60–61, 96, 99; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

9.5 Germánská rodná jména v Čechách

Čechy se v 9. a 10. století ocitly mezi bojem o vliv východních a západních mocností. Západ vyhrál a v důsledku toho začali do Čech přijíždět němečtí kněží a mniši. Vzhledem k rostoucímu významu Čech byli Přemyslovci spřízněni s německými rody. Tato četná spojení mezi Čechy a Němci přinesla germánská jména do Čech. Germánská jména se šířila od duchovenstva a vládců k šlechtě a obyčejným lidem. (Bahlcke 2014: 17; Beneš & Kural 2004: 14–15; Čornej & Pokorný 2000: 5–10; Pleskalová 2015: 149–150).

Nejběžnější germánská jména v Čechách v této době byla *Bedřich, Bertolt, Dětrich, Heřman, Jindřich, Kerhart, Kunrát, Ludvík, Markvart, Oldřich, Vilém a Zikmund*.

Germánská jména byla dávána jak německy mluvícím tak česky mluvícím. Časem a užíváním byla přizpůsobena českému jazyku. Nejstarší jména mohou být rozpoznána podle svývh změn. Některá jména jsou stále používána, některá byla zapomenuta. Jména, která se ztratila, dnes můžeme nalézt v místních jménech. (Kopečný 1974: 14; Profous & Svoboda 1957: 580; Schwarz 1949: 195; Šrámek 2000: 76, 81; Svoboda 1967: 34; Svoboda & Šmilauer 1960: 581–584).

V letech 1250–1350 se mnozí německy mluvící imigranti stěhovali do Čech. Byly tlačeny přelidněním německých měst a přitáhnuty pracovními možnostmi a privilegii, které nabízí Čechy. Imigranti se usadili zejména v horských pohraničních oblastech, které se staly oblastí německy mluvící menšiny po staletí. Někteří mířili do nových měst. Němečtí přistěhovalci se dostali na vlivné pozice a německá kultura měla v Čechách vliv v mnoha ohledech. (Bahlcke 2014: 20–23; Beneš & Kural 2004: 12–14; Čornej & Pokorný 2000: 16; Hoensch 1992: 98–99, 102–103).

S německou migrací přišla také typická jména a módy – jak tradiční germánská jména, tak nová vlna jmen svatých. Jména byla přejata jak ze západu na východ tak mezi městy. Na začátku 14. století byla germánská jména *Jindřich* a *Konrád* nejoblíbenější mužská jména v německy mluvících územích Čech. Mnoho germánských jmen se nacházelo v zemi a mnohá byla počestěná. Mnoho z nich má také deminutiva a hypokoristika. Ale v několika generacích jmen svatých dobyt český systém jmen. Udržela se jen nejoblíbenější germánská jména, některá u šlechty a některá jako jména svatých. (Knappová 2017: 19–20; Kopečný 1974: 15; Schwarz 1957: 2–3, 6; Šrámek 2000: 67–68; Svoboda 1967: 37–38).

V důsledku morové epidemie skončila německá migrace na konci 14. století. Černá smrt způsobila dočasně úbytek německého obyvatelstva v českých městech. Přes napjaté vztahy mezi německy a česky mluvícím obyčtelstvem byla dvojjazyčnost široce rozšířena. V průběhu Habsburského vládnutí německý jazyk posílil a počet německy mluvících se zvýšil. Česko-německé vztahy v jedné zemi byly ještě obtížnější. (Beneš & Kural 2004: 24; Čornej & Pokorný 2000: 31, 35–37, 39; Pleskalová 2015: 151–152; Schwarz 1949: 191, 202–203).

I když křesťanská jména byla v této době běžnější, byla germánská jména stále důležitou součástí při výběru jmen. Ženy však většinou používaly křesťanská jména. S některými jmény byla německá forma oblíbenější, s jinými to byla jména česká. V 18. století se *Karel* stal oblíbeným germánským jménem kvůli kanonizaci nových svatých (Karel Boromejský). Běžná germánská jména byla ještě *Jindřich*, *Bedřich*, *Zikmund* a *Bernard*, u žen *Kunhuta*. (Pleskalová 2015: 152–155).

Národní obrození ovlivnilo jak české tak německé obyvatelstvo. Zvyšující se boj o moc a diferencované národní identity oslabily vzájemné vztahy. Sudetoněmecké hnutí rostlo a vystupňovaná situace vedla k připojení německy mluvících hraničních oblastí v roce 1938 k Německu a nakonec k okupaci celého Československa. Po druhé světové válce byli téměř všichni Němci vyhoštěni z Československa do Německa. Když v roce 1939 byly v Československu více než 3 miliony Němců, zůstalo jich v roce 1949 už pouze 175 000 a 18 658 v roce 2011. (Bahlcke 2014: 107; Beneš & Kural 2004: 8, 28, 210, 212, 218, 230, 270–271, 273; Český statistický úřad 2019; Čornej & Pokorný 2000: 43–44, 56, 59; Teich 1998: 210, 246, 308, 338).

Užívání a popularita germánských jmen se po 1945 velmi snížila. Ačkoli její popularita ustupovala již v 19. století a na začátku 20. století. Na konci 20. století převládal negativní postoj k německy znějícím jménům, ale dobře přizpůsobená germánská jména (jako *Bedřich* a *Jindřich*) byla považována za česká. Některá jména se udržela působením rodové tradice nebo v tradičních oblastech, kde bydleli německy mluvící. Ze jmen vybraných pro děti narozené v letech 1980–1983 bylo germánských asi deset procent – třebaže byla hlavně počestěná nebo mezinárodní. Germánská jména byla oblíbenější u chlapců než u dívek. (Knappová 1989: 164–173; Pleskalová 2015: 156; Šrámek 1990: 166; Šrámek 2000: 71, 74, 78).

Ve statistikách za rok 2009 je 18 882 mužských jediných rodných jmen a 16 882 ženských jediných rodných jmen. Germánských jediných jmen bylo 420 mužských a 500 ženských jmen, čili 3–4 procenta všech jediných jmen. Nejoblíbenější germánská ženská rodná jména byla v roce 2009 *Adéla*, *Jindřiška* a *Vendula* a mužské rodné jména *Karel*, *Oldřich* a *Rudolf*. Mužská jména se umístila lépe: *Karel* byla na 14. místě a *Adéla* na 48. místě. K první stovce nejoblíbenějších jmen patřilo 14 germánských jmen mužských, ale pouze 4 germánská jména ženská. Většina

germánských jmen je velmi neobvyklých. (Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d).

U dětí narozených v roce 2008 se *Adéla* umístila na čtvrtém místě. Mezinárodní germánská jména jsou oblíbená u dívek, zatímco u chlapců to jsou spíše tradiční jména. Krátká jména jsou všeobecně oblíbená, kdežto zastaralá jména, německé podoby a diakritiky se popularitě netěší. Děti narozené v roce 2008 a v lednu 2016 mají stejná germánská jména. Významnou změnou byl u chlapců vzestup mezinárodních germánských jmen a u dívek popularita *Emy* a *Emmy*. Na internetových stránkách Kde Jsme se konstatuje, že téměř všechna germánská mužská jména klesají od druhé světové války. Používání mnohých jmen je soustředěno v pohraničních oblastech, kde žili německy mluvící občané. Aby se germánská jména používala v celé zemi, musí patřit k nejoblíbenějším jménům a být mezinárodní nebo přizpůsobena českému jazyku. Některá germánská jména úplně vymizela nebo jejich užívání dramaticky kleslo. (Český statistický úřad 2017c; Kde Jsme 2019; Ministerstvo vnitra České republiky 2009a; Ministerstvo vnitra České republiky 2009b).

9.6 Příkladná jména

Ema (*Emma*) a *Adéla* (*Adelheid*) patří k nejčastěji užívaná ženská germánská jména. Jméno *Adéla* bylo oblíbené ve střední Evropě a v Čechách již ve středověku a užívané manželkami vládců. *Adélka* z díla *Babička* Boženy Němcové je v Čechách také známá. Nová popularita *Adély* začala již v 70. letech 20. století, zatímco rychlý nárůst v užívání *Emy* dosáhl vrcholu až na začátku 21. století. Jméno je v současné době oblíbeno v mnohých západních zemích. Jméno v Čechách se v minulých stoletích moc nepoužívalo, ale v Německu bylo *Emma* v 19. století velmi oblíbené. *Kunhuta* (*Kunigunde*) je typické ve středověku oblíbené jméno, které je dnes neobvyklé a zastrané. Jméno ve skutečnosti nebylo dáváno od roku 1941. V Čechách ovlivňovala královna Kunhuta Švábská popularitu jmen. Hlásková změna $g > h$ dokazuje, že jméno je přejato časně, po 12. století byla změna $g > k$. (Bahlow 1965: 1–2; Knappová 2017: 352; Kohlheim & Kohlheim 2016: 23–24, 150; Ministerstvo vnitra České republiky 2009d; Pleskalová 2015: 154–155; Schwarz 1923: 55–56; Svoboda 1976: 36–38).

Bedřich (*Friedrich*), *Jindřich* (*Heinrich*) a *Oldřich* (*Ulrich*) byla vypůjčená a přizpůsobená v Čechách už ve vrcholném středověku. Popularita jména ve střední Evropě ve středověku byla ovlivněna dynastickými a náboženskými vzory. Jak *Bedřich*, tak *Oldřich* byla také používána mezi Přemyslovci. Palatalizace *r > ř* v 13. století je společná všem jménům. V roce 2009 byl *Oldřich* druhým nejoblíbenějším germánským mužským jménem v České republice, *Jindřich* čtvrtý nejoblíbenějším a *Bedřich* desátým nejoblíbenějším. Všechna tři jména patřila tehdy mezi 100 nejoblíbenějších českých jmen. *Jindřich* je stále oblíben mezi dětmi, *Bedřich* a *Oldřich* už ne tolik jak dříve. (Fischer 1965: 7–9; Kde Jsme 2019; Knappová 2017: 220; Kohlheim & Kohlheim 2016: 174; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Schwarz 1949: 195; Svoboda 1967: 34, 36).

Ačkoli Karel IV byl impozantním králem, stoupalo jméno *Karel* (*Karl*) mezi nejběžnější česká jména teprve po kanonizaci Karla Boromejského v 18. století. V roce 2009 bylo *Karel* nejoblíbenější germánské jméno v České republice a 14. nejoblíbenější mezi všemi českými muži. *Vilém* (*Wilhelm*) byl v Čechách stále oblíbený od příchodu prvních německých migrantů. V současnosti patří *Vilém* k nejoblíbenějším germánským jménům především mezi chlapci. *Arnošt* (*Ernst*) se stalo známým ve středověku kvůli ságě *Vévodkyni Arnoštové*. Nicméně jméno nebylo běžné tehdy ani později. Změna *s > š* je typická ve slovech a jménech přejatých z češtiny do němčiny. (Bahlow 1965: 31; Davídek & al. 1941: 53–54, 57–58; Kde Jsme 2019; Kohlheim & Kohlheim 2016: 155; Ministerstvo vnitra České republiky 2009c; Pleskalová 2015: 154–156; Schwarz 1923: 50; Svoboda 1967: 37–38).

Zikmund (*Siegmund*) a *Žibřid* (*Siegfried*) jsou v současnosti velmi neobvyklá jména. *Valter* (*Walter*) je běžnější, ale jenom ve starší generaci a v bývalém regionu Slezska. *Zikmund* bylo oblíbené v pozdním středověku a několik set let později díky králi Zikmundovi Lucemburskému (syn Karla IV.) a jeho statutu světce. *Žibřid* bylo oblíbené v 14. století, ale je dnes známé především v místních jménech. Jméno se už nepoužívá a německá podoba *Siegfried* je také neobvyklá. Jméno *Valter* je považováno za cizí jméno; překvapivě nejoblíbenější podobou tohoto jména je německé *Walter*. (Bahlow 1965: 92; Fischer 1965: 9; Kde Jsme 2019; Ministerstvo

vnitř České republiky 2009c; Profous & Svoboda 1957: 838; Schwarz 1957: 6; Šrámek 1990: 161–164).

9.7 Motivy pro výběr a užívání germánských jmen v Čechách

Německá kultura ja německy mluvící menšina: Německá migrace na českém území ve středověku způsobila interakce mezi jazyky a etnickými skupinami, která trvá mnoho stovek let a vedla k půjčování a přizpůsobování jmen. Německá menšina a kultura zůstala významnými aktéry v Čechách až do poloviny 20. století. Po druhé světové válce a vyhoštění Němců užívání germánských jmen značně ustoupilo.

Náboženství: Náboženství ovlivnilo popularitu germánských jmen jak pozitivně, tak i negativně. Duchovenstvo přineslo první germánská jména ve středověku a *Karel* se stal oblíbeným v 18. století jako světec, ale na druhou stranu křesťanská jména svatých nahrazovala germánská jména v pozdním středověku.

Původ jména a tradice: Mnoho běžných germánských jmen se přizpůsobilo českému jazyku tak dobře, že jsou považována za tradičně česká jména (například *Bedřich*, *Jindřich*, *Karel* a *Otakar*). Některá jména se mohou chápat mezinárodně, jako *Richard* a *Robert*. Mezi dívkami jsou dnes právě mezinárodní germánská jména v módě (*Adéla*, *Ema* a *Amálie*). Intenzita přizpůsobení nebo doba půjčování však neovlivňuje popularitu jména – spíše jde o význam jednotlivých jmen v každé době, které udělalo jméno přitažlivé.

Rodinné zvyklosti: Rodinné zvyklosti jsou již dlouhou dobu důležitým kritériem při výběr jmen v Čechách a dědění jmen v rodině zachovalo germánská jména, i když nebyla oblíbená.

Móda a společenské změny: Změny v užívání germánských jmen byly v Čechách podobné jako jinde v Evropě a v sousedních německy mluvících zemích. Kromě některých výjimek probíhal výběr jmen před 20. stoletím buď podle rodinných zvyklostí nebo podle náboženství. Současný individuální, mezinárodní a modní výběr jmen také přichází do Čech. Některá germánská jména jsou mezi současnými módními jmény sporadická.

Jazykové a estetické vlivy: V minulosti neměly estetické motivy při výběru jmen tak velký význam. V současnosti jsou nejoblíbenější germánská dívčí jména měkká a krátká, takže se hodí k převládajícímu trendu. Dnes lze do matriky zapsat pouze jména ve správné pravopisné podobě a mnohá dřívější germánská jména se už nepoužívají.

Další motivy: Mnoho oblíbených germánských jmen bylo užíváno vlivným vládcem. Rovněž literatura ovlivnila použití několika germánských jmen. Nový matriční zákon umožňuje použití dvou rodných jmen a takto je také možné volit častěji germánská jména.

9.8 Závěr

Hlavním úkolem mého výzkumu bylo zjistit historii germánských jmen a jejich používání v Čechách během posledních tisíc let. Vysvětlila jsem také, jaká germánská křestní jména byla použita v Čechách v minulosti a v současnosti. Navíc jsem se zaměřila do jisté míry na zapůjčování a začleňování jmen. Ze základů teorie jsem se zamýšlela, jak různé motivy výběru jmen, nedaleké vztahy s německy mluvícími obyvateli, rozdílné vnější změny a duch času ovlivňovaly výběr germánských jmen.

První germánská jména přišla do Čech už v 10. století v menší míře s německy mluvícími rytíři, šlechtou a duchovenstvem. Velká vlna jmen přišla do země v letech 1250–1350 v důsledku německé kolonizace. Ale ve stejnou dobu se velká část germánských jmen v několika generacích střídala se jmény svatých. Některá z těchto jmen se stále udržují, jiná se užívají jako příjmení nebo místní jména. Další významnou změnou v germánských jménech bylo vyhoštění německy mluvících občanů po 2. světové válce. Zároveň se pojmenování stalo mezinárodnějším a individuálnějším. V současnosti popularita germánských jmen klesá kromě některých sporadických výjimek (jako *Adéla*, *Amálie*, *Ema* a *Emma*).

Témata možného dalšího výzkumu se mohou mimo jiné zaměřit na koncentraci germánských jmen v pohraničí (zvláště Hlučín a Kravaře), na hlubší studii ženských jmen a důkladný přehled začleňování jmen.

Lähdeluettelo

- Ainiala, Terhi & Minna Saarela & Paula Sjöblom. 2008. *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Amt für Statistik. 2016. Vornamenstatistik 2015.
<http://www.llv.li/files/as/vornamenstatistik-2015.pdf> (1.3.2017)
- Bahlcke, Joachim. 2014. *Geschichte Tschechiens. Vom Mittelalter bis zur Gegenwart*. München: Verlag C.H.Beck.
- Bahlow, Hans. 1965. *Unsere Vornamen im Wandel der Jahrhunderte*. Grundriss der Genealogie, 4. Limburg a. d. Lahn: C. A. Starke Verlag.
- Bahlow, Hans. 1967. *Deutsches Namenlexikon: Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt*. München: Keyserische Verlagsbuchhandlung.
- Behind the Name. 2017. www.behindthename.com (7.8.2017)
- Beneš, Josef. 1962. *O českých příjmeních*. Studie a prameny, 14. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Beneš, Zdeněk & Václav Kural (toim.). 2004. *Facing history. The evolution of Czech-German relations in the Czech provinces, 1848–1948*. Praha: Gallery.
- Bundesamt für Statistik. 2017. Vornamen der Neugeborenen.
<https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/bevoelkerung/geburtentodesfaelle/vornamen-neugeborene.html> (1.3.2017)
- Český statistický úřad. 2016. Struktura jiných národností.
www.czso.cz/csu/sldb/struktura_jinych_narodnosti (26.1.2019)
- Český statistický úřad. 2017a. Foreigners in the Czech Republic – 2017. 1.1. Cizinci celkem podle státního občanství v letech 2008–2016 (k 31.12.)
<https://www.czso.cz/csu/czso/foreigners-in-the-czech-republic-2017> (27.1.2019)
- Český statistický úřad. 2017b. Nejoblíbenější dětská jména.
https://www.czso.cz/csu/czso/nejoblibenejsi_detska_jmena (16.6.2017)
- Český statistický úřad. 2017c. Nejoblíbenější dětská jména jsou Jakub a Eliška.
<https://www.czso.cz/csu/czso/nejoblibenejsi-detska-jmena-jsou-jakub-a-eliska> (13.8.2017)
- Český statistický úřad. 2018. Německá národnost na území ČR.
https://www.czso.cz/csu/czso/nemecka_narodnost (27.1.2019)
- Český statistický úřad. 2019. Sčítání lidu, domů a bytů. Tab. 614a Obyvatelstvo podle věku, národnosti a pohlaví.
<https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu> (27.1.2019)
- Chrámecký, Tomáš. 2016. Dětská jména. Esitelmä Tšekin tilastokeskuksen lehdistötilaisuudessa 20.10.2016.
https://www.czso.cz/documents/10180/48553598/csu_tk_jmena_prezentace.pdf/a7890928-e658-49dc-8a87-d61daa618937?version=1.0 (16.6.2017)
- Chrámecký, Tomáš. 2017. Re: Information about most popular Czech names. Sähköpostikeskustelut 27.2.2017 ja 3.3.2017.

- Čornej, Petr & Jiří Pokorný. 2000. *A Brief History of the Czech Lands to 2000*. Praha: Práh Press.
- Danmarks Statistik. 2016. Sofia og William indtager førstepladsen. <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=21930> (29.8.2017)
- Davídek, Václav & Karel Doskočil & Jan Svoboda. 1941. *Česká jména osobní a rodová*. Knihovna Rodopisné společnosti v Praze, číslo 5. Praha: Rodopisné společnosti.
- Drosdowski, Günther. 1968. *Lexikon der Vornamen. Herkunft, Bedeutung und Gebrauch von mehr als 3000 Vornamen*. Duden Taschenbücher (4). Mannheim: Bibliographisches Institut.
- Fischer, Rudolf. 1965. Deutsch-tschechische Beziehungen an Anthroponymen. *Onomastica Slavogermanica*. 7–12. Abhandlungen der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig. Band 58, Heft 1. Berlin: Akademie Verlag.
- Gerhards, Jürgen. 2005. *The Name Game: Cultural Modernization & First Names*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers cop.
- Gerritzen, Doreen. 2006. Naming children in a globalizing world. *Acta Onomastica XLVII*. 177–184. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Gesellschaft für deutsche Sprache. 2016. Ausführliche Auswertung: Die beliebtesten Vornamen 2015. <http://gfds.de/ausfuehrliche-auswertung-die-beliebtesten-vornamen-2015/> (23.2.2017)
- Hoensch, Jörg K.. 1992. *Geschichte Böhmens*. München: Verlag C.H. Beck.
- Instituto Nacional de Estadística. 2016. ¿Cuáles son los nombres más frecuentes de los recién nacidos? http://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177009&menu=resultados&secc=1254736195498&idp=1254734710990 (29.8.2017)
- Istituto Nazionale di Statistica. 2016. *I 30 nomi più frequenti tra i nati residenti in Italia*. <http://demo.istat.it/altridati/IscrittiNascita/2015/T2.9.pdf> (29.8.2017)
- Kde Jsme. 2019. <http://www.kdejsme.cz/> (27.1.2019)
- Knappová, Miloslava. 1989. *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Československá akademie věd, studie a práce lingvistické, 24. Praha: Academia.
- Knappová, Miloslava. 1996. Traditionen der Vornamengebung. Motivationen, Vorbilder, Moden: Slavisch. Teoksessa Ernst Eichler, Gerold Hilty, Heinrich Löffler, Hugo Steiner & Ladislav Zgusta (toim.), *Namenforschung: ein internationales Handbuch für Onomastik*, 1214–1218. Vol 2. Berlin/New York: de Gruyter.
- Knappová, Miloslava. 2017. *Jak se bude vaše dítě jmenovat?*. 6. uudistettu laitos. Praha: Academia.
- Kohlheim, Volker. 1996. Fremde Rufnamen. Teoksessa Ernst Eichler, Gerold Hilty, Heinrich Löffler, Hugo Steiner & Ladislav Zgusta (toim.), *Namenforschung: ein internationales Handbuch für Onomastik*, 1203–1207. Vol 2. Berlin/New York: de Gruyter.
- Kohlheim, Rosa & Volker Kohlheim. 2016. *Duden: Das große Vornamenlexikon*. 5. uudistettu laitos. Berlin: Dudenverlag.
- Kopečný, František. 1974. *Průvodce našimi jmény*. Československá akademie věd. Praha: Academia.
- Kreisslová, Sandra. 2017. Německá menšina v Českých zemích od roku 1945 až po současnost. Teoksessa Tomáš Svoboda, Sandra Kreisslová, Lenka Vodrážková & Daniel Vodrážka, *Němčina jako menšinový jazyk v ČR: Analýza potřeb*,

- návrh řešení a studie proveditelnosti podpory německého dialektu v ČR*, 41-71. Ústav translatologie FF UK. <https://utrl.ff.cuni.cz/UTRLFF-462.html> (27.1.2019)
- Kunze, Konrad (toim). 2003. *dtv-Atlas Namenkunde: Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. 4. laitos. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Lieberson, Stanley. 2000. *A Matter of Taste: How Names, Fashions and Culture Change*. New Haven: Yale University Press cop.
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2009a. Chlapecká jména. Četnost jmen a příjmení. <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d> (1.6.2009). Poistettu internetistä, materiaali kirjoittajalla.
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2009b. Dívčí jména. Četnost jmen a příjmení. <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d> (1.6.2009). Poistettu internetistä, materiaali kirjoittajalla.
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2009c. Mužská jména. Četnost jmen a příjmení” <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d> (1.6.2009). Poistettu internetistä, materiaali kirjoittajalla.
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2009d. Ženská jména. Četnost jmen a příjmení. <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d> (1.6.2009). Poistettu internetistä, materiaali kirjoittajalla.
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2019. Četnost jmen a příjmení. <http://www.mvcr.cz/clanek/cetnost-jmen-a-prijmeni-722752.aspx> (10.1.2019)
- Ministerstvo vnútra Slovenskej Republiky. 2014. Sofia a Adam sú najpoužívanejšími menami pre novorodencov v roku 2014. <http://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=sofia-a-adam-su-najpouzivanejsimi-menami-pre-novorodencov-v-roku-2014> (29.8.2017)
- Ministerstwo Cyfryzacji. 2016. Najpopularniejsze imiona 2015 roku to Zuzanna i Jakub. <http://archiwum.mc.gov.pl/aktualnosci/najpopularniejsze-imiona-2015-roku-to-zuzanna-i-jakub> (19.2.2019)
- Namespedia. 2017. <http://www.namespedia.com/> (7.8.2017)
- Office for National Statistics. 2016. Baby names in England and Wales: 2015. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/livebirths/bulletins/babynamesenglandandwales/2015> (29.8.2017)
- Ondrášová, Zuzana & Petra Šrubařová & Jaroslav David. 2010. Proměny české antroponymie po roce 1989 (na příkladech jmen dětí celebrit). *Acta Onomastica LI*, 2. 581–590. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Pleskalová, Jana. 2007. Das tschechische Personennamensystem. Teoksessa Andrea Brendler & Silvio Brendler (toim.), *Europäische Personennamensysteme*, 741–748. Band 2. Hamburg: Baar.
- Pleskalová, Jana. 2015. Česko-německé kontakty ve světle antroponymie českých zemí. *Linguistica Vol 55, No 1*. S. 149–160. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Profous, Antonín. 1949. *Místní jména v Čechách*. Osa 2. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Profous, Antonín. 1951. *Místní jména v Čechách*. Osa 3. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Profous, Antonín. 1954. *Místní jména v Čechách*. Osa 1. Praha: Nakladatelství

- Československé akademie věd.
- Profous, Antonín & Jan Svoboda. 1957. *Místní jména v Čechách*. Osa 4. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Saarelma, Minna. 2006. *Nimipäiväjuhlat*. Helsinki: Kirjapaja oy.
- Samek, Jan. 2018. Re: Questions about the webpage KdeJsme.cz. Sähköpostikeskustelu 4.11.2018.
- Schwarz, Ernst. 1923. *Zur Namenforschung und Siedlungsgeschichte in den Sudetenländern*. Prager Deutsche Studien, 30. Heft. Reichenberg i. B.: Sudetendeutscher Verlag Franz Kraus.
- Schwarz, Ernst. 1949. *Deutsche Namenforschung*. Osa 1: Ruf- und Familiennamen. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Schwarz, Ernst. 1957. *Sudetendeutsche Familiennamen aus vorhussitischer Zeit*. Ostmitteleuropa in Vergangenheit und Gegenwart, 3. Köln: Böhlau.
- Seibicke, Wilfried. 1996a. *Historisches deutsches Vornamenbuch*. Osa 1. Berlin etc.: Walter de Gruyter.
- Seibicke, Wilfried. 1996b. Traditionen der Vornamengebung. Motivationen, Vorbilder, Moden: Germanisch. Teoksessa Ernst Eichler, Gerold Hilty, Heinrich Löffler, Hugo Steiner & Ladislav Zgusta (toim.), *Namenforschung: ein internationales Handbuch für Onomastik*, 1207–1214. Vol 2. Berlin/New York: de Gruyter.
- Seibicke, Wilfried. 1998. *Historisches deutsches Vornamenbuch*. Osa 2. Berlin etc.: Walter de Gruyter.
- Seibicke, Wilfried. 2003. *Historisches deutsches Vornamenbuch*. Osa 4. Berlin etc.: Walter de Gruyter.
- Šimůnek, Robert. 2005. Rodová jména, příjmy a rodové tradice české šlechty v pozdním středověku. *Acta Onomastica* 46. 116–142. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
- Short, David. 1993. Czech. Teoksessa Comrie, Bernard & Greville G. Corbett (toim.), *The Slavonic Languages*, 455–532. London: Routledge.
- Social Security. 2017. *Popular Names by Birth Year*. <https://www.ssa.gov/OACT/babynames/> (29.8.2017)
- Sociale Verzekeringsbank. 2016. Kindernamen top 20 van 2015. <https://www.svb.nl/int/nl/kindernamen/artikelen/top20/archief/2015/index.jsp> (29.8.2017)
- Šrámek, Rudolf. 1990. Der Name Walter in den tschechischen Personen- und Ortsnamen. *Onomastica Slavogermanica* XIX. 161–175. Abhandlungen der sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig. Band 73, Heft 2. Berlin: Akademie Verlag.
- Šrámek, Rudolf. 2000. Zu den Entlehnungen deutscher Personennamen ins Tschechische. Teoksessa Klaus Trost (toim.), *Deutsch-tschechische Sprachbeziehungen: Germanismen, Personennamen, Ortsnamen*, 65–84. Regensburg: S. Roderer Verlag.
- Stedje, Astrid. 2007. *Deutsche Sprache gestern und heute*. 6. laitos. Stuttgart: Wilhelm Fink Verlag.
- Statistik Austria. 2019. Vornamen der Neugeborenen 2017. http://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/geborene/vornamen/index.html (10.1.2019)
- Svoboda, Jan. 1967. Bemerkungen über alttschechische Personennamen deutscher Herkunft. *Onomastica Slavogermanica* III. 33–39. Abhandlungen der sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig. Band 58, Heft 4.

- Berlin: Akademie Verlag.
- Svoboda, Jan & Vladimír Šmilauer. 1960. *Místní jména v Čechách*. Osa 5. Praha: Československá akademie věd.
- Teich, Mikuláš (toim.). 1998. *Bohemia in History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Väestörekisterikeskus. 2016. Vuonna 2015 syntyneiden suomenkielisten lasten suosituimmat etunimet. http://vrk.fi/documents/2252790/2774803/Etunimitilasto_su_2015_FI/92e4119a-daa8-4c4f-91e4-831712914b3d/Etunimitilasto_su_2015_FI.pdf (29.8.2017)
- Wilson, Stephen. 1998. *The Means of Naming. A social and cultural history of personal naming in western Europe*. London: UCL Press.
- Wolffsohn, Michael. 2001. Nomen est omen. Vornamenwahl als Indikator. Methoden und Möglichkeiten einer historischen Demoskopie. Teoksessa Jürgen Eichhoff, Wilfried Seibicke & Michael Wolffsohn (toim.), *Name und Gesellschaft: soziale und historische Aspekte der Namengebung und Namenentwicklung*, 9–31. Mannheim: Dudenverlag.

Liite 1: Miesten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä vuonna 2009²⁶.

Sija	Nimi	Lukumäärä
14	Karel	118 844
36	Oldřich	29 247
38	Rudolf	29 059
39	Jindřich	28 615
45	Robert	22 672
49	Richard	18 944
55	Luděk	15 799
74	Ludvík	8 768
78	Otakar	7 431
79	Bedřich	7 113
81	Vilém	6 429
95	Arnošt	4 621
96	Otto	4 603
100	Hynek	4 208
105	Adolf	3 809
129	Ota	2 271
131	Leopold	2 198
133	Oto	2 147
156	Albert	1 523
167	Norbert	1 332
169	Hubert	1 243
178	Gerhard	1 060
179	Ervín	1 055

Sija	Nimi	Lukumäärä
6629	Reinfried	4
6630	Reinhart	4
6717	Sigfrid	4
6814	Till	4
6815	Tilo	4
6962	Wolf	4
7127	Alwin	3
7201	Arnulf	3
7296	Berno	3
7297	Bertík	3
7473	Dietfried	3
7586	Ehrenfried	3
7588	Ekkehard	3
7600	Emmerich	3
7609	Erfried	3
7615	Ermín	3
7628	Falko	3
7670	Fridolin	3
7758	Hasso	3
7782	Herrmann	3
7784	Hervig	3
7785	Heřmann	3
7813	Humbert	3

²⁶ Lähde: Ministerstvo vnitra České republiky (2009c). Knappován (2017) teoksessa esiintyvät nimet on merkitty sinisellä.

181	Walter	1 047
186	Bruno	993
202	Herbert	872
204	Roland	817
207	Ernest	771
223	Helmut	693
230	Hugo	648
239	Horst	578
245	Kurt	557
257	Bernard	519
258	Werner	507
262	Otta	500
266	Manfred	491
279	Otmar	458
281	Valter	452
315	Wolfgang	346
325	Otomar	317
336	Valdemar	293
343	Heřman	283
348	Vendelín	274
349	Leonard	268
354	Günter	261
355	Waldemar	260
362	Heinz	254
368	Otokar	245
380	Vilibald	231
384	Arnold	227
415	Dieter	191
436	Egon	174
439	Frank	171
440	Reinhard	171
444	Emerich	167
445	Erhard	167
451	Reinhold	164
468	Evald	154
472	Verner	153
479	Raimund	150
493	Konrád	140
518	Rajmund	130
532	Günther	123
534	Karl	123
539	Rainer	121
542	Siegfried	119
600	Bernhard	97
623	Erwin	92
626	Hermann	92
658	Lothar	85
664	Zikmund	84

7912	Ismar	3
8213	Kuneš	3
8254	Ludger	3
8632	Odo	3
8640	Olbram	3
8663	Ortwin	3
9338	Vilím	3
9340	Vilouš	3
9382	Walbert	3
9389	Walther	3
9403	Wilfred	3
9404	Wilfrid	3
9421	Woldemar	3
10062	Berend	2
10069	Bernart	2
10082	Berndt	2
10190	Burkhart	2
10520	Děpold	2
10529	Diethard	2
10530	Diethelm	2
10596	Dittmar	2
10729	Eberhardt	2
10815	Englbert	2
10831	Erdmann	2
11010	Friedbert	2
11011	Friedemann	2
11012	Frieder	2
11013	Friederich	2
11097	Gero	2
11103	Gerwin	2
11198	Gundolf	2
11199	Guntram	2
11234	Hainz	2
11273	Harro	2
11305	Helfried	2
11314	Hendrich	2
11348	Hilbert	2
11986	Jindrich	2
12522	Lenhart	2
12524	Leodegard	2
12529	Leonhart	2
12555	Liebhard	2
12607	Ludek	2
12617	Luitpold	2
12714	Manfried	2
12734	Mannfred	2
12986	Menhard	2
13500	Olda	2

688	Valtr	79
695	Uwe	78
697	Willibald	78
698	Dietmar	77
704	Rolf	76
707	Gerald	75
737	Willi	70
744	Ewald	68
747	Lambert	68
756	Herman	67
762	Wilhelm	67
769	Reiner	65
774	Armin	64
776	Gerd	64
781	Udo	64
798	Jindra	61
805	Ernst	60
810	Dirk	59
813	Wilfried	59
815	Bernd	58
853	Berthold	55
884	Friedrich	53
887	Konrad	53
892	Arno	52
914	Heinrich	50
1009	Leonhard	43
1014	Roger	43
1024	Engelbert	42
1060	Manfréd	40
1066	Ulrich	40
1077	Fridolín	39
1090	Volker	39
1097	Helmuth	38
1103	Ludwig	38
1112	Benno	37
1118	Heiko	37
1121	Odon	37
1135	Heribert	36
1165	Norman	35
1173	Adalbert	34
1193	Willy	34
1221	Gerard	32
1265	Gert	30
1267	Henrik	30
1271	Ingo	30
1283	Rupert	30
1333	Gottfried	28
1402	Roderik	26

13929	Rainold	2
14066	Roderich	2
14125	Rudiger	2
14135	Rudy	2
14403	Sieghard	2
14420	Sígfríd	2
14699	Tasilo	2
14700	Tassilo	2
14871	Tilman	2
15074	Ullrich	2
15255	Vilfried	2
15258	Vilihard	2
15371	Wendelin	2
15396	Wilfríd	2
15446	Wolter	2
16399	Adolph	1
17052	Albertýn	1
18714	Ansgar	1
19239	Arnd	1
20672	Bernt	1
20681	Berta	1
20686	Berti	1
21549	Burghard	1
21551	Burghardt	1
21552	Burghart	1
23203	Dankwart	1
23749	Dedo	1
24091	Diederik	1
24117	Dierk	1
24161	Diether	1
24181	Dietr	1
24502	Ditrich	1
24503	Ditter	1
24655	Dolf	1
24656	Dolfík	1
25427	Ebbo	1
25447	Eckart	1
25449	Eckbert	1
25450	Eckehard	1
25453	Eckehardt	1
25456	Eckhart	1
25457	Eckmar	1
25701	Egmond	1
25702	Egmont	1
25729	Eilard	1
25745	Ekhard	1
25746	Ekhart	1
25749	Ekkard	1

1412	Wilibald	26
1417	Detlef	25
1453	Volfgang	25
1481	Linhart	24
1489	Ottokar	24
1514	Ditmar	23
1521	Gerhart	23
1523	Gilbert	23
1576	Hartmut	22
1596	Winfried	22
1605	Dětmar	21
1609	Fritz	21
1648	Vintř	21
1756	Rüdiger	19
1797	Gerold	18
1820	Ottomar	18
1871	Eberhard	17
1874	Elmar	17
2128	Dětřich	14
2129	Dietrich	14
2147	Herwig	14
2168	Lutz	14
2314	Rudi	13
2364	Bert	12
2397	Gernot	12
2540	Ermin	11
2548	Gisbert	11
2630	Siegbert	11
2894	Vendelin	10
2911	Albrecht	9
2922	Armín	9
2935	Bertold	9
2972	Friedhelm	9
2985	Gunter	9
2992	Hartwig	9
3115	Ríša	9
3171	Waltr	9
3211	Anselm	8
3232	Bodo	8
3239	Carl	8
3284	Egbert	8
3307	Gothard	8
3368	Linhard	8
3425	Ottmar	8
3524	Wolfram	8
3584	Bertram	7
3593	Burkhard	7
3681	Hellmut	7

25750	Ekkehart	1
26111	Engbert	1
26155	Enno	1
26261	Erhardt	1
27360	Folkert	1
27363	Folkmar	1
27747	Fredegar	1
27823	Friedeman	1
27831	Friedo	1
28566	Gerbert	1
28594	Gerfried	1
28648	Gerhold	1
28660	Germund	1
28702	Gerwald	1
28839	Gibfried	1
28848	Giesbert	1
28934	Giselher	1
29082	Gottlieb	1
29096	Götz	1
29381	Guntard	1
29988	Harke	1
29990	Harko	1
29992	Harm	1
29996	Harmen	1
30041	Harthmuth	1
30042	Hartmann	1
30056	Hartmuth	1
30183	Heimo	1
30188	Heinc	1
30287	Helfrid	1
30291	Hellmuth	1
30484	Herald	1
30517	Herfried	1
30562	Herold	1
30576	Herward	1
35029	Jimram	1
35064	Jindřšek	1
38594	Kunibert	1
38599	Kuno	1
39213	Leonhardt	1
39307	Levin	1
42664	Meinhold	1
42667	Meinrad	1
46709	Olrik	1
46972	Otfried	1
49575	Raimar	1
49577	Raimond	1
49652	Rajnhold	1

3785	Lotar	7
4062	Bedrich	6
4066	Bertin	6
4132	Erhart	6
4151	Gerhardt	6
4156	Gotthard	6
4166	Hagen	6
4278	Kizbert	6
4290	Leodegar	6
4388	Ottakar	6
4417	Raymund	6
4419	Reginald	6
4449	Siegmund	6
4573	Villi	6
4574	Villy	6
4662	Alvin	5
4810	Eckhard	5
4816	Emrich	5
4858	Gebhard	5
4951	Ingolf	5
5240	Othmar	5
5298	Rainhard	5
5308	Reimund	5
5309	Reinhardt	5
5339	Rudolph	5
5375	Sigmund	5
5525	Volkmar	5
5533	Willfried	5
5717	Berty	4
5803	Detlev	4
5886	Elmer	4
5904	Falk	4
5958	Gunther	4
5975	Hardy	4
5979	Heino	4
5980	Helmar	4
5984	Hilmar	4
6057	Ingomar	4
6148	Jetřich	4
6262	Lammert	4
6386	Meinhard	4
6619	Rainhold	4
6627	Randolf	4

49998	Reinald	1
50002	Reinbert	1
50058	Reinman	1
50060	Reinold	1
50068	Rembert	1
50175	Renold	1
50285	Rigobert	1
50414	Richart	1
50454	Riša	1
50806	Rodger	1
50816	Rodolf	1
51484	Ruppert	1
53289	Siegfrid	1
53326	Sigbert	1
53328	Sigfríd	1
53775	Sönke	1
55782	Thilo	1
56205	Til	1
56207	Tilbert	1
56216	Tillo	1
56217	Tilman	1
56981	Traugott	1
57638	Uli	1
57675	Ulrik	1
57765	Uve	1
57861	Valda	1
57973	Valfried	1
58778	Vilhard	1
58868	Vinfried	1
58896	Vintiř	1
59304	Volkhard	1
59475	Waldefried	1
59505	Walfried	1
59768	Wessel	1
59769	Wesselin	1
59776	Wieland	1
59814	Wigand	1
59824	Wilbert	1
59886	Willard	1
60033	Wilmar	1
60041	Winfred	1
60149	Wolfgang	1
60151	Wolfgan	1

Liite 2: Naisten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä vuonna 2009²⁷.

Sija	Nimi	Lukumäärä
48	Adéla	32 179
78	Jindřiška	16 087
81	Vendula	13 073
98	Karla	7 679
103	Hedvika	7 045
132	Ema	4 118
133	Oldřiška	4 057
144	Jindra	3 453
177	Amálie	2 195
181	Gertruda	2 058
189	Vilma	1 893
191	Bedřiška	1 867
198	Emma	1 768
213	Vendulka	1 444
219	Hildegarda	1 362
230	Irma	1 295
240	Otilie	1 190
258	Hilda	941
263	Ida	907
264	Berta	906
270	Hermína	869
280	Gizela	789
300	Vilemína	663
311	Erna	635
329	Matylda	568
332	Herta	563
346	Adela	521
364	Amalie	464
369	Arnoštka	456
397	Lud'ka	390
445	Edeltraud	310
449	Matilda	308
452	Gisela	304
498	Waltraud	244
509	Gerlinda	233
521	Leopoldina	219
522	Viléma	219
543	Ludvika	201
550	Edeltrauda	194
551	Irmgard	194

Sija	Nimi	Lukumäärä
7694	Borghild	2
7730	Burghilde	2
7906	Diethilda	2
7962	Edelburg	2
7964	Edltruda	2
8120	Ermina	2
8122	Ermína	2
8229	Franka	2
8280	Gerhild	2
8281	Gerhilde	2
8285	Gerolda	2
8293	Giesela	2
8309	Gottfrieda	2
8310	Gottlinda	2
8407	Heida	2
8422	Helgard	2
8429	Heřmana	2
8430	Heřmina	2
8431	Heřmína	2
8435	Hiltruda	2
8555	Imgard	2
8587	Irmgild	2
8588	Irmtraut	2
8589	Irmtrud	2
8744	Jenofa	2
8745	Jenofefa	2
8746	Jenůfa	2
9061	Kriemhilda	2
9104	Kunigunda	2
9239	Lidwina	2
9344	Luitgard	2
9578	Matilde	2
9682	Minna	2
10080	Otomara	2
10081	Otuška	2
10212	Rajmunda	2
10246	Reinlinde	2
10274	Robertine	2
10277	Roderika	2
10315	Rudolfka	2

²⁷ Lähde: Ministerstvo vnitra České republiky (2009d). Knappován (2017) teoksessa esiintyvät nimet on merkitty keltaisella.

564	Hildegard	187
576	Jenovefa	176
586	Edeltruda	171
621	Gerta	153
625	Hermina	152
644	Amelie	143
649	Heda	141
666	Ada	133
669	Rudolfa	132
685	Leopolda	124
715	Arnošta	115
736	Gerlinde	105
740	Bernardina	104
741	Jenovéfa	104
783	Ludvíka	94
785	Adolfina	93
799	Adolfa	90
812	Jindřicha	87
823	Heidi	85
826	Brunhilda	84
848	Amalia	80
852	Irmgarda	80
893	Gertrud	71
899	Roswitha	71
907	Walburga	70
931	Bernarda	65
954	Valburga	63
976	Frieda	59
984	Ernestina	58
1003	Adolfína	56
1005	Edeltraut	56
1034	Roberta	53
1094	Adelheid	48
1103	Sieglinde	48
1125	Rosvita	46
1129	Gertraud	45
1137	Rudolfina	45
1141	Adelheida	44
1156	Ulrika	44
1236	Otýlie	39
1240	Waltraut	39
1300	Heidrun	35
1301	Helma	35
1319	Waltrauda	35
1343	Otakara	34
1344	Rudolfína	34
1373	Albertina	32
1384	Otilie	32

10503	Sieghild	2
10504	Sieghilda	2
10507	Siglinda	2
10508	Sigrun	2
10997	Tilly	2
11089	Valdtraut	2
11119	Valtraut	2
11147	Venda	2
11260	Walheide	2
11542	Adalberta	1
11551	Adeheid	1
11576	Adelgunda	1
11579	Adelheit	1
11594	Adeltraud	1
11595	Adeltruda	1
11663	Adélheida	1
12119	Albertýna	1
12509	Alika	1
12539	Alinde	1
12577	Alita	1
12662	Almut	1
12663	Almuta	1
12673	Alrun	1
14653	Arnolda	1
14654	Arnoška	1
14655	Arnoština	1
14656	Arnoštinka	1
15479	Berna	1
15498	Bernardka	1
15501	Bernhardina	1
15502	Bernhild	1
15503	Bernhilda	1
15515	Bertlinda	1
16014	Brünhilda	1
16082	Burghild	1
16083	Burglinde	1
16085	Burkhilde	1
17617	Dětmara	1
17738	Dietberga	1
17739	Dietgarda	1
17740	Dietlind	1
18269	Edela	1
18270	Edelfrieda	1
18271	Edelgart	1
18272	Edelheid	1
18275	Edeltraudt	1
18278	Edeltrut	1
18316	Edltraut	1

1408	Oldřicha	31
1445	Carla	29
1451	Elke	29
1467	Ota	29
1480	Frida	28
1507	Irmtraud	27
1532	Armene	26
1538	Genovefa	26
1545	Leonarda	26
1556	Ulrike	26
1559	Adelina	25
1611	Mathilda	24
1627	Ute	24
1628	Valtrauda	24
1644	Herma	23
1649	Klotylda	23
1709	Anselma	21
1713	Bedřicha	21
1738	Mína	21
1742	Sieglinda	21
1820	Genoveva	19
1821	Gertrude	19
1836	Mina	19
1893	Rozvita	18
1913	Valtraud	18
1917	Wilma	18
1921	Alberta	17
1933	Ervína	17
1937	Frída	17
1971	Roswita	17
1991	Uta	17
2012	Heike	16
2013	Hermine	16
2057	Truda	16
2064	Alvina	15
2170	Heidelinde	14
2260	Heide	13
2261	Hildegarde	13
2270	Kinga	13
2308	Rolanda	13
2352	Edeltraude	12
2355	Ernestine	12
2397	Otta	12
2401	Richarda	12
2424	Viluše	12
2425	Viluška	12
2463	Edeltrud	11
2478	Heřma	11

18355	Ehrengard	1
18357	Ehrentruda	1
18562	Elfgard	1
18573	Elfrun	1
19031	Ellengard	1
19050	Elmgarda	1
19058	Elngard	1
19494	Engelhardina	1
19495	Engeltruda	1
19496	Englberta	1
19671	Erma	1
19672	Ermgard	1
20562	Frauke	1
20583	Fridlinda	1
20584	Fridolína	1
20586	Friedburg	1
20587	Friedegunde	1
20589	Friedhilda	1
20944	Geralda	1
20948	Gerarda	1
20957	Gerdtrauda	1
20985	Gertha	1
20989	Gertraute	1
21001	Gerty	1
21002	Gesche	1
21005	Gesine	1
21103	Gisa	1
21104	Gisberga	1
21117	Gislinda	1
21118	Gismunde	1
21201	Gonda	1
21210	Gotharda	1
21211	Gottburga	1
21404	Gundula	1
21411	Gunthilda	1
21549	Haide	1
21883	Harmina	1
21966	Heduška	1
21975	Hedy	1
21992	Heideborg	1
21993	Heidegard	1
21995	Heidelind	1
21996	Heidelinda	1
22013	Heidlinda	1
22015	Heidrunn	1
22135	Helgarda	1
22136	Helgart	1
22144	Helmi	1

2501	Luděna	11
2564	Waldtraud	11
2569	Adléta	10
2572	Alida	10
2594	Dietlinde	10
2600	Elka	10
2613	Friederika	10
2621	Hilde	10
2676	Reingard	10
2723	Valtruda	10
2727	Vendelína	10
2734	Adelína	9
2805	Hedwig	9
2807	Henrika	9
2873	Odoná	9
2876	Otilia	9
2935	Traude	9
2944	Waldtraut	9
2945	Waltruda	9
3020	Edelgard	8
3021	Edeltrude	8
3037	Gertrauda	8
3046	Hertha	8
3120	Notburga	8
3200	Waltraude	8
3261	Brunhilde	7
3368	Leopoldine	7
3393	Mathilde	7
3416	Oda	7
3435	Rotraud	7
3446	Siglinde	7
3588	Bruna	6
3633	Friederike	6
3654	Hedvíka	6
3659	Huberta	6
3795	Norberta	6
3819	Rotraut	6
3916	Trauda	6
3917	Traute	6
3926	Valdemara	6
3936	Vilémína	6
3941	Walpurga	6
3960	Adelinda	5
4077	Ehrentraud	5
4123	Geraldina	5
4127	Gilberta	5
4145	Helmtraud	5
4367	Reingarda	5

22145	Helmina	1
22146	Helmtrauda	1
22147	Helmtraude	1
22148	Helmtraut	1
22149	Helmtrauth	1
22205	Herlinda	1
22206	Herlinde	1
22209	Hermanntraud	1
22220	Hermínka	1
22222	Hertina	1
22285	Hildegund	1
22287	Hildetruda	1
22288	Hildtraud	1
22289	Hildtrauda	1
22290	Hildtrud	1
22301	Hiltraud	1
22302	Hiltraut	1
22546	Hulda	1
23312	Ima	1
23321	Imgarda	1
23324	Imka	1
23325	Imke	1
23669	Irmburg	1
23670	Irmelinde	1
23675	Irmgart	1
23676	Irmhild	1
23677	Irmhilda	1
23678	Irmingard	1
23679	Irmingarda	1
23681	Irmtruda	1
23682	Irmuška	1
23837	Isburga	1
24917	Jenofefe	1
24919	Jenovka	1
24920	Jenowefa	1
25180	Jindřiška	1
25181	Jindřina	1
25193	Jindřiška	1
27429	Klothilde	1
27504	Krimhilde	1
27773	Kunhilda	1
28507	Leopoldýna	1
28563	Levina	1
28659	Libtruda	1
28743	Liebtruda	1
29572	Ludkart	1
29624	Ludvíčka	1
29648	Luitgarda	1

4516	Valburka	5
4532	Wilhelmina	5
4533	Wilhelmine	5
4561	Adelinde	4
4565	Adélka	4
4566	Adleta	4
4591	Alvína	4
4673	Bertha	4
4747	Edeltrauta	4
4750	Egona	4
4786	Ernesta	4
4788	Ernestýna	4
4835	Haidi	4
4848	Hedva	4
4888	Irmína	4
4915	Jenofka	4
4944	Karlička	4
4984	Kunhuta	4
5220	Raimonda	4
5276	Siegrun	4
5418	Valpurga	4
5449	Waldtraude	4
5451	Waltraute	4
5496	Adelheide	3
5778	Dietlinda	3
5809	Ehrentraut	3
5850	Eltruda	3
5872	Engburga	3
5873	Engelberta	3
5885	Ermelinda	3
5927	Fridolina	3
5929	Frýda	3
5943	Gerharda	3
5944	Gerhilda	3
5945	Gerlind	3
5947	Gerti	3
5948	Gertraude	3
5949	Gertraut	3
5959	Gislinde	3
5999	Hedvička	3
6001	Heidrum	3
6002	Heidruna	3
6009	Hilma	3
6074	Irmengard	3
6143	Jindriska	3
6240	Krimhilda	3
6270	Lamberta	3
6346	Ludgarda	3

30492	Margund	1
31940	Meina	1
31941	Meinhilda	1
32135	Merlinda	1
35155	Norbertina	1
35304	Odila	1
35729	Ortrauda	1
35765	Otila	1
35768	Otokara	1
35773	Ottuše	1
35776	Otuše	1
35777	Otylka	1
36543	Poldina	1
36884	Raimunda	1
36885	Raingard	1
36909	Rajmundka	1
37117	Reilinda	1
37120	Reinhilde	1
37121	Reinholda	1
37287	Richardka	1
37289	Richenza	1
37327	Riša	1
37384	Rohtraud	1
37399	Rolande	1
37514	Rosamunda	1
37515	Rosamunde	1
37577	Rosvitka	1
37582	Rotrauda	1
37583	Rottraud	1
39045	Siegelinde	1
39062	Sigelinda	1
39630	Sonngard	1
39631	Sonngilde	1
39632	Sonnhild	1
42385	Thusnelda	1
42476	Tilda	1
42477	Tilia	1
42640	Traudel	1
42641	Traudi	1
42642	Trautl	1
42643	Trautlinda	1
43052	Uta	1
43092	Valdraut	1
43282	Valheida	1
43289	Valtrauta	1
44096	Vilburga	1
44106	Vilimka	1
44118	Viltrud	1

6349	Ludvička	3	44119	Viluša	1
6483	Mine	3	44133	Vinfrida	1
6637	Otka	3	44434	Waldburga	1
6638	Otmara	3	44435	Waldeburga	1
6700	Reinhilda	3	44436	Waldtrauda	1
6720	Rottraut	3	44437	Waldtraudta	1
6992	Traudl	3	44438	Waldtruda	1
6993	Trauta	3	44445	Walltraud	1
7018	Valtraude	3	44446	Waltra	1
7146	Adalbertina	2	44452	Waltrud	1
7148	Adda	2	44620	Wilemína	1
7151	Adelka	2	44621	Wilfride	1
7176	Adolfine	2	44622	Wilfrieda	1
7177	Adolfka	2	44623	Wilfriede	1
7228	Albertine	2	44624	Wilhelma	1
7289	Alruna	2	44646	Wiltraud	1
7543	Armina	2	44682	Wolfhilde	1
7658	Bertina	2	45671	Zikmunda	1

Liite 3: Vuonna 2008 syntyneiden lasten germaaniset ainoat etunimet Tšekissä²⁸.

Tytöt			Pojat		
Sija	Nimi	Lukumäärä	Sija	Nimi	Lukumäärä
4	Adéla	2 118	34	Richard	364
23	Ema	619	36	Karel	346
33	Amálie	410	56	Jindřich	179
35	Vendula	392	62	Robert	146
51	Emma	275	68	Vilém	95
114	Karla	56	69	Albert	93
146	Matylda	36	75	Hynek	75
156	Amelie	32	83	Rudolf	58
166	Hedvika	27	86	Hugo	56
181	Jindřiška	22	101	Bruno	42
206	Berta	16	110	Oldřich	33
229	Vendulka	14	125	Luděk	25
249	Adela	10	134	Otakar	21
275	Vilma	9	137	Vendelín	20
300	Hermína	7	140	Hubert	19
301	Ida	7	170	Arnošt	12
315	Ada	6	171	Ludvík	12
316	Amalie	6	173	Bedřich	11

²⁸ Lähde: Ministerstvo vnitra České republiky (2009a); Ministerstvo vnitra České republiky (2009b). Knappován (2017) teoksessa esiintyvät nimet on merkitty keltaisella ja sinisellä.

322	Carla	6	189	Otto	10
336	Mína	6	202	Norbert	9
395	Amalia	4	204	Ota	9
413	Gizela	4	205	Oto	9
491	Irma	3	207	Roland	9
496	Jindra	3	219	Bernard	7
523	Matilda	3	238	Ernest	6
571	Adléta	2	272	Leonard	5
733	Oldřiška	2	294	Waldemar	5
869	Albertina	1	297	Adolf	4
1193	Bedřiška	1	318	Frank	4
1519	Ernestýna	1	321	Heřman	4
1584	Frida	1	344	Valdemar	4
1585	Frída	1	346	Walter	4
1645	Heidi	1	374	Egon	3
1995	Kinga	1	380	Gerhard	3
2299	Matilde	1	383	Herbert	3
2355	Mina	1	401	Leopold	3
3106	Tilly	1	518	Gilbert	2
3165	Valpurga	1	587	Manfred	2
3197	Vendelína	1	688	Wolfgang	2
			690	Zikmund	2
			890	Armin	1
			894	Arnulf	1
			968	Bernhard	1
			1175	Dirk	1
			1294	Ervín	1
			1391	Gerald	1
			1443	Henrik	1
			1446	Herman	1
			1447	Hermann	1
			1468	Horst	1
			1690	Jindra	1
			1848	Konrad	1
			1898	Kurt	1
			1914	Lambert	1
			1961	Ludwig	1
			2617	Reginald	1
			2658	Roderik	1